

הישיבה הארבע-מאות וחמישים וחמש של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ' בתמוז התשמ"ח (5 ביולי 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 16), התשמ"ח — 1988. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת, בכקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היים על שולחן הכנסת:

ב. הודעה על חידוש דיון ועדת החינוך והתרבות בחוק החינוך המיוחד,

התשמ"ח — 1988

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, מה פירוש הדבר?

היו"ר א' נחמיאס:
כידוע לכם, החוק הונח על שולחן הכנסת, וכדי שאפשר יהיה להחזירו לוועדה להמשך דיון או לדיון מחודש. צריך להודיע על כך למליאת הכנסת. מכאן אנו למדים שחוק החינוך המיוחד, התשמ"ח — 1988 נמצא כעת בתהליך כלשהו של דיונים בוועדת החינוך והתרבות. כאשר תסיים הוועדה את דיוניה בו, היא תניח אותו על שולחן הכנסת, כדי שזו תכשירו לדיון כמליאה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, עלי להביא לדיעתכם, כי יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, חבר הכנסת נחמן רו, שיגר מכתב אל יושב-ראש הכנסת, חו לשונו:

"הנרדן: חוק החינוך המיוחד, התשמ"ח — 1988. ועדת החינוך והתרבות החליטה בישיבתה היום, בהתאם לסעיף 124 לתקנון הכנסת, לחדש את הדיון בהצעת החוק האמור. אודה לך אם תודיע על כך במליאת הכנסת.

בברכה,
חבר הכנסת נחמן רו."

ג. הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון

להביע אי-אמון לממשלה בשל מערכת שירותי הבריאות

יאיר צבן (מפ"ם):
ראש הממשלה צריך להשיב.

היו"ר א' נחמיאס:
או ראש הממשלה. אבל הממשלה יכולה גם לשלוח שליח שישב בשמה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היא יכולה לשלוח גם את השוער העומד בדלת.

היו"ר א' נחמיאס:
זו לא הפעם הראשונה שהערה מעין זו נשמעת כמליאה. אנחנו רגילים לה ואנחנו גם רגילים להשלים, בצורה זו או זו, עם העובדה שמישהו מטעם הממשלה משיב על ההצעות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אנחנו לא התרגלנו לזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אסור להשלים.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת גרנות, אם עדיין לא התרגלת, אחרי כל כך הרבה זמן — — —

היו"ר א' נחמיאס:
אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת סיעות מפ"ם, ר"צ וחד"ש להביע אי-אמון לממשלה בשל מערכת שירותי הבריאות. הראשונה בנואמים, חברת הכנסת חייקה גרוסמן. בכקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):
איפה ראש הממשלה? איפה שר האוצר? איפה שרת הבריאות?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שרת הבריאות לא עונה על הצעת אי-אמון בנושא שירותי הבריאות? זו חובתה.

קריאה:
הכול "שטויות" — — —

אורה נמיר (המערך):
היחיד שצריך לעסוק ב"שטויות" הוא השר קורפו.

דן חיבון (הליכוד):
הרי את כבר חזרת היום את כל הבעיות — — —

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, שאלתם ואני צריך להשיב. דעתי כדעתכם — שרת הבריאות צריכה להשיב על ההצעה.

חוברת ל"ה, ישיבה תנ"ה
— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה הזכויות האזרח ולשלום והחזית הדמוקרטית לשלום ולשורון
— הליביע איימון לממשלה —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני לא אומר שאני מופתע, אבל לא התרגלתי.

הי"ר א' נחמיאס:

אתה לא מופתע? טוב, נסתפק בכך שאיך מופתע.
חברת הכנסת חייקה גרוסמן, בכקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני דווקא רוצה לברך את השר קורפו. כבר כמעט שבוע שלא שמעתי אותו עונה על אחד מעשרות הנושאים הכואבים, ובאמת "התגעגעתי" אליו.

אדוני היושב-ראש, לולא היה זה כל כך טרגי, הרי זו הייתה פארסה. גם כאשר אנשים מתים, הציניות ממשכה לחגוג.

אתמול פניתי אל ראש הממשלה ממש בתחינה וכיקשתי ממנו: אנה, החייצב בפני הכנסת במצב אומלל זה. אך ללא הועיל. השר קורפו עדיין עונה על כל נושא, ואין אחראי למצב.

אדוני היושב-ראש, בידי ידיעות מהימנות על כך שהופסקו גם טיפולים בחולי סרטן, הופסקו הקרנות, טיפולים כימותרפיים, בדיקות במקרים של חשד רציני לגידולים סרטניים. מה משמעות הרבר, אם לא הפקרת חיי אדם?

ועדת העבודה והרווחה עשתה הבוקר מאמץ ו"הוציאה את העו" מהחדר הצפוף. אנשי מגן-דוד-אדום חזרו לעבודה, אבל הבעיה לא נפתרה. מה היא האמת? 20% מעובדי מגן-דוד-אדום היו זקוקים להשלמת הכנסה על-ידי הביטוח הלאומי, קרי עזרה סוציאלית. שאלתי את עצמי, כמה אחוזים מעובדים אלה היו זקוקים לעזרה כאשר לא שלמו להם משכורת, את המשכורת העלובה? והרי בכל מה שנוגע לאמבולנסים, לציוד לטיפול נמרץ, לניידות, לתחנות בנק הדם, להקמת 45 סניפים מסודרים — הושקעו תרומות. אלה לא נרכשו או נבנו כאמצעות השקעות של הממשלה, אלא כאמצעות כספי ארגוני הידידים של מגן-דוד-אדום בעולם. אלפי מתנדבים עוסקים בכך בלא תמורה, וצריך לברך אותם. כמה היה חסר כדי למנוע את השכיחה האומללה הזאת? למה צריך היה לפתור את הבעיה רק אחרי הצעקות כורעדה? לא היה אפשר לעשות זאת קודם לכן, בלא שייגרם המשבר הנורא הזה?

אם אתם רוצים שאחן לכם עצות, אני יודעת היכן ניתן לצמצם את מספר הפקידים, היכן נוספו פקידים חדשים מיותרים ובאילו מקומות משלמים משכורות שמנות. אני יכולה לומר לכם דברים רבים, אבל אני רוצה לשאול: אם אומנם נכון הדבר שמכיוון שעובדי מגן-דוד-אדום לא קיבלו את כל המלצות הבודק שמינה השר, משום כך לא הוכנס סעיף כלשהו בתקציב המדינה הנוגע למגן-דוד-אדום — איך נתתם יד לזה?

אני פונה גם אל שרת הבריאות, עם כל הכבוד. כשהוחלט מה שהוחלט היא לא הועיקה שמם וארץ — עכשיו היא אינה יכולה להסתדר מאחורי המחאות והזעקות שלה. היא שרת הבריאות, היא אחראית, אולם במצב קריטי כזה האחיות היא, בראש ובראשונה, על ראש הממשלה כמו גם על שר האוצר.

דן חיכון (הליכוד):

ומה עם שרת הבריאות?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

לא שמעת מה שאמרה חברת הכנסת גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אמרתי, אמרתי, אני מאחלת לך שאתה תנהג באותה כנות כפי שאני נוהגת ביחס לשרת הבריאות — לטוב ולפחות טוב.

בדיון שהתקיים לפני חודש ושבע עמדתו פה ואמרנו שחיי אדם נתונים בסכנה, זקנו נגד האדישות של הממשלה נוכח התפוררות מערכת הבריאות. אולם, רבותי, מאומה לא עזר. העסק נמשך כבר יותר מחצי שנה.

בניגוד לדעתו הנחרצת של שר האוצר, שהמדינה מבזכות משאבים רבים מדי על בריאות, אני אביא כמה נתונים: בארצות-הברית מוקצה לבריאות — 4.1% מהתל"ג, בבריטניה — 5.3%, בדנמרק — 5.3%, בשווייץ — 5.9% וכישראל — 2.3%.

דן חיכון (הליכוד):

כמה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

2.3% מהתוצר הלאומי הגולמי.

דן חיכון (הליכוד):

7.1% גברתי, סלחי לי מאוד.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אלה נתונים מיוחדים שלך.

דן חיכון (הליכוד):

לא, את תמצאי אותם בכל פרסום של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אלה נתונים שלך.

כאשר המערכת עוברת זעזועים, כאשר האחיות שוכחות, כאשר עובדי המינהל והמשק נוקטים עיצומים, כאשר מעבדות ומרפאות משותקות ורופאים לא באים לעמוד על משמרתם, הנוכח שיש עלייה של כ-10% בתמותה. הנפגעים הם בעיקרם מקרב האוכלוסייה הקשישה הזקוקה לשירותי סיעוד ואינה יכולה לעמוד ב"טרטור" הנובע מהמשברים המתמשכים.

דברים אלה נמסרו ככנס בין-לאומי שנערך השנה בירושלים, עיר הקודש, במצב זה, בעלי היכולת מחפשים יותר ויותר את השרפ"פ — שירות רפואי פרטי, ומסגרת זו משגשגת בבתי-חולים "הדסה". בשנת 1985 היו 14,000 פניות לשרפ"פ, בשנת 1987 — 35,000 פניות, ובשנת 1988 — יותר מ-40,000 פניות, כלומר גידול של פי שלושה.

הקשישים, הסיעודיים, בעלי ההכנסות הנמוכות יכולים רק לבכות או למות, אולי אפילו ליד השער של השרפ"פ.

אדוני היושב-ראש, בידי הוכחות, שחור על גבי לבן, עם קבלות — או יותר נכון, פה מדובר על הכנסות בלי קבלות — שכל מי שיכול היום לשלם, מחקבל לנירוח הדריש לו. כך גם בבתי-החולים של קופת-חולים. אתה שומע, אדוני, אני אומרת זאת גם לגבי בתי-החולים של קופת-חולים, לצערי ולכושתי. כאשר ניתנת תמורה נאותה — אין שביעות, אין עיצומים ואין חופשות מאורגנות.

החלק היחסי של ההוצאה על רפואה פרטית בסל הוצאות המשפחה עלה משנת 1980 ועד היום ב-42%. האם זה מה שרציני, אדוני שר האוצר? איפה הוא? חפש אותו. משחק ב"חפש אותי", אם בזה חשקה נפשו — הרי הוא קיבל את מה שרצה.

וקורפו עומד על מקומו. הוא קבוע. היחיד במשחק הזה. במקום שראש הממשלה ישקיע שביעית מן הזמן שהוא משקיע בהרכב השביעית במפלגתו בנושאים הנוגעים לבריאות העם, ויבוא לכאן פעם אחת כדי לומר לציבור מה יש לממשלה הזאת להשיב עלי-מנת לכפר על מחדליה בתחום הזה — שוב או נפגשים עם השר קורפו.

אדוני היושב-ראש, אם עד עכשיו זעמנו על זלזולו של ראש הממשלה בנושא הזה, על שלא בא לכאן. הנה היום אנחנו זועמים גם על העובדה שהשר העומד לענות על הנושא הזה הוא מבחינתי לפחות, פסול מוסרית מלעשות זאת, מסיבה פשוטה. כאשר שר צריך לבוא לכנסת ולענות בשם הממשלה, בשם כל שריה, ובשם ראש הממשלה, הוא צריך לעשות זאת כדיים נקיות. וכיצד הוא יעשה זאת היום, אדוני היושב-ראש, כאשר הוא עצמו מעיד על פעולות אנטי-ממלכתיות במשרדו, בהנהגתו? כיצד הוא יעשה זאת, כאשר הוא עצמו מעיד על ניצול כספי הציבור ומוסדותיו באופן צניי לצרכיו ולצורכי מפלגתו?

אני קורא מתוך דפדפת שהוא שלח לחבריו, ובה הוא מודה באימרו שמעשיו כוללים "שילובם של חברי התנועה בהנהלת משרד, בראשות אנפיו, כרשויות ובחברות הממשלתיות, יושבי-ראש, מנכ"לים, דירקטורים ובעלי תפקידים אחרים בגופים אלה אשר באחריות מפלגתי".

השר י' הורביץ:

אתה דואג לחולים או לרופאים?

דן חיכון (הליכוד):

מה הנושא?

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

"צוות מופלא זה — הוא ממשיך וכותב, שימו לב — של מאות חברים, שמונו עליידי בהתמדה" וכן הלאה. לאחר מכן — השקעות ביהודה ובשומרון, פתיחת משרדי ירושי באריאל ובקריית-ארבע. כל הבזבזים הללו צריכים, כמובן, לשמש רקע מצוין לכך שהשר קורפו יבוא לכאן וישיב, מדוע מדינת ישראל נמצאת במצוקה ואיננה יכולה לספק שירותי בריאות נורמליים לעם.

אדוני היושב-ראש, במדינות שבהן מתקיים המנהג הברברי של דין מוות נוהגים לשמור על בריאותם של הנידונים עד להעמדתם אל הקיר או לחלייתם. ממשלת ישראל מגלגלת אותנו למציאות, שבה חולים חפים מפשע מוצאים להורג, לרמת התחרבות הברברית הזאת מוכילה אותנו הממשלה הזאת.

לפני חמישה שבועות בדיוק, כ-31 במאי 1988, העלינו כאן את הצעת האי-אמון האחרונה בממשלה; אל יאמרו שלא המתנו לפתרון. מה היתרשש מאז? — הממשלה הקימה ועדת חקירה ממלכתית, ועדת שרים בכירה בראשות ראש הממשלה וממלא-מקומו, ועדת מנכ"לים, ועדות מומחים. ומרוכ ועדות — אינפלציה של ועדות — לא הולך המצב ומשפר, אלא הוא הולך ורע, משום שמאז לא נפתרה שום בעיה. ההיפך הוא הנכון, אם בעבר היה סכטון עם חלק מן הרופאים, או לסירוגין עם רופאים כאלה או אחרים, היום הוא עם כל הרופאים. אם בעבר עבדו האחיות כאופן סדיר, היום שליש מן האחיות לא עובדות. אם בעבר עובדי המינהל והמשק עבדו רגילה ומלאה, הנה הם היום על סף רתיחה ונקיטת עיצומים.

איזו הצדקה יש, אלוהים איריים, לכך שממשלה עקרה זאת תמשיך למשול על העם הזה? אדוני היושב-ראש, כבר

השאלה היא רק באיזה סל של איזו משפחה מדובר. העשירון העליון מוציא פי ארבעה, פי חמישה ואפילו פי עשרה לרפואה פרטית. אבל, האם פתרונו עליידי כך את בעיית הרפואה הציבורית? האם זה מה שרצה שר האוצר? גבינו יותר מן הציבור? לא פתרונו שום דבר, אולי רק את בעיית התפיסה הליברלית של שירותי הרווחה. העשירי יסתדר בכל משבר, העני ימות.

אינני רוצה להתקיף את אנשי תנועת החרות, העוסקים בשביעיות, במקומות טובים ופחות טובים. זה לא שונה הרבה מהעשיריות. אבל במשך שבועות הכנסת משוחקת, החברים עוסקים בהכנות האלה, בהכנות הראשונות, בארוחות האחרונות, בטלפונים, בלחיצות ידים, כאילו תוצאות הבחירות תלויות רק כמה שיעשו 2,000 חברי המרכז. רבותי, גם החולים מצביעים, ואני מקווה שהם לא ימותו עד 1 בנובמבר שנה זו.

אדוני שר האוצר, מה לא אמרת על ההסכם עם רופאי קופת-חולים? לא רצית אפילו להתדיין, לעמוד על המיקח, להשיג הסכם קרוב יותר ללכך ולחפיסת עולמן. "שיחקת בגדול" את האיש שבלעדיו חיינו אינם שורים אגורה שחוקת אחת. עכשיו מציעים משהו שהוא מעט מדי, מאוחר מדי, ושוב — הסכם בלי העובדים. אני מוכנה לקבל כל הסכם שיהיה, ובלבד שנוכל להזיז את העגלה הזאת ולפתוח מחדש את שירותי הבריאות, שכמעט אינם קיימים.

אני אומרת שוב, כי האחריות רובצת, בראש ובראשונה, על ראש הממשלה ועל שר האוצר. אינני יודעת אם החולים יכולים לשכות או להפגין. אינני יודעת אם זה יעשה רושם על מישהו. אבל אני שואלת: איפה חברי הכנסת שמצפונם מציק להם? אני רוצה לקרוא לחברי הכנסת לבוא כיום ראשון ולהתייצב ליד משרד ראש הממשלה. אינני רוצה הפגנה מפלגתית שלי, אני רוצה שחברי הכנסת ישובו ליד משרד ראש הממשלה עד אשר תתקבל החלטה, עד שתיפול הכרעה שתפעיל מחדש את שירותי הבריאות, את בתי-החולים, את המרפאות, את המעבדות, את בתי-המרקחת.

דן חיכון (הליכוד):

מה שאת מציעה, זה על-פי התקנון?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יש לנו חטינות, והולואי שחברי הכנסת ינצלו אותה —

דן חיכון (הליכוד):

אני רק שואל אם זה על-פי התקנון. את קוראת למהפכה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני קוראת לחברי הכנסת לשכת ליד משרד ראש הממשלה, ואם הבעיה לא תבוא על פתרונה — גם להכריז על שביתת רעב. אני מתנדבת לעשות זאת ראשונה.

היור"א נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן כהן, בבקשה.

בעוד הוא עולה לבמה, אני רוצה לברך משלחת של תושבי צפת הנמצאים כאן היום ומאיינים לדיון הזה. זה יום טוב, דנים בענייני בריאות.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, הבריאות הולכת ומידרדרת, המצב הולך ונעשה מסוכן —

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון
להביע אי אמון לממשלה —

— הוא שכח מהשכיחה והציל את חיי הפעוט. האם מה שעשה שמעון אבוטבול בהצלת הילד בן השנתיים איננו מקביל למה שצריכה הממשלה לעשות לגבי מגן-דוד-אדום, המגיש סיוע לאלפי נזקקים שיש להבטיח את חייהם, את קיומם? אהה יודע היטב, שאני האחרון שיגן על ארגון מגן-דוד-אדום ועל הנהלתו. אני מן המבקרים הקשים שלהם. אני חושב שיש להם חלק במפולת שאליה הגענו.

אבל, האם מגן-דוד-אדום הוא הגוף היחיד בקרב משרדי הממשלה במדינת ישראל שזקוק ליעול, להבראה? אין מכוניות עורפות במשרדי הממשלה? אין חקציכים עורפים במשרדי הממשלה? אין פקידים עורפים במשרדי הממשלה? מדוע בחר האוצר את מגן-דוד-אדום להיות הגוף הראשון ליעול ולהבראה, על חשבון חולי הלב, המותקפים, הנדרסים וקורבנות תאונות הדרכים?

צריך ליעול את מגן-דוד-אדום, אבל תפקידה של ממשלה הוא להבטיח, שאנשים בארץ הזאת יוכלו לקבל שירות עזרה ראשונה ודחופה, גם אם את זאת אין הממשלה מסוגלת להעניק לאזרחיה — שתלך לאן שממשלה כזאת ראויה ללכת. תודה רבה.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

תגיד במלים ברורות לאן.

היורד א' שוסטק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, פעם נוספת מציעה סיעתנו לכנסת להביע אי אמון לממשלה על פשע המשבר והמצוקה שבהם שריים שירותי הבריאות, וכמיוחד שירותי האשפוז. מהמשבר בכתיי-החולים ומהסכנות החמורות לחולים, הממחזים חודשים על גבי חודשים בתור לניתוח, הגענו עד להפסקת טיפול בחולים מסוכנים, עד לשכיחה טרגית של מגן-דוד-אדום כגלל 750,000 שקל הדרושים כדי לשלם משכורות לעובדי מגן-דוד-אדום.

האומנם צריך היה למות נפגע תאונת דרכים כעוספיה בגלל העדר נידוח מגן-דוד-אדום, כדי למצוא מימון זעום של 750,000 שקל, וזאת כאשר מיליונים של שקלים זורמים יום יום לדיכוי המוני העם הפלשתיני בשטחים הכבושים, בניגוד לאינטרס של שני העמים, בניגוד לאינטרס השלום?

זה למעלה מחצי שנה נמצאת מערכת הבריאות במצוקה קשה ביותר, כאשר הסבל וה"טרטור" והסכנה לחיי אדם הם מנת חלקם של עשרות אלפי חולים המחכים בתור לאשפוז, לכדיקות, לניתוחים, ואין הם מגיעים אליהם.

אטימות חושים ורשעות לב ציינו את תגובת הממשלה ואת טיפולה במשבר בשירותי האשפוז, ועכשיו גם כשירותי מגן-דוד-אדום. כמנתה הדרך את שר האוצר ואת ראש הממשלה, והוא — הולכת המשבר במערכת האשפוז וככל יתר מערכת הבריאות לכיוון הרס הרפואה הציבורית והחלפתה ברפואה פרטית. המגמה היא ביטול השוויון בין המוני המבוטחים, כאשר האזרח יקבל שירותים בהתאם ליכולתו הכספית ולא בהתאם לצרכי בריאותו, עומס אחזקת שירותי הבריאות ייפול יותר ויותר על שכמו של ציבור המבוטחים והממשלה תגער עצמה מחובת הדאגה לבריאות העם.

בעל המאה ימצא את הדרך לקבל טיפול רפואי, והעניי הקבצן יתגונן במחלתו ויהיה קרוב למדיניות האנטי-חברתית. אטומת הלב של הממשלה ושל ראש הממשלה ושל שר האוצר.

בעבר קראנו, ובצדק, לשרת הבריאות שחסיק מסקנות ותתפטר. הנה היום, מי שממונה על הנושא הזה מטעם הממשלה ובשמה הוא ראש הממשלה, הוא ראש ועדת השרים המטפלת בנושא הבריאות. לכן הוא צריך היה לכוף לכאן. לכן הוא צריך היה לפתור את הבעיה. בהעדר פתרון — הוא צריך ללכת, ועם הליכתו, צריכה כל הממשלה ללכת.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מקיימים צבא ומערכת ביטחון ומספקים להם את העוצמה, את האנשים, את כוח האדם, כדי להגן על חייו ועל בריאותו של העם מפני אויבים. משום מה, מערכת הבריאות, שצריכה להבטיח את בריאותו של העם, את חייו, את תקינות קיומו — חשיבותה פחותה מעניין זה כאשר מדובר בממשלת ישראל. מדוע פחותה תשומת הלב שמקדישה הממשלה הזאת לענייני בריאות מתשומת הלב שהיא מקדישה לכל דבר אחר שהיא עוסקת בו?

הנה, חשבנו שהממשלה חסיק את המסקנה המתבקשת, ותפתור את בעיית קיצור התורים, אולם היא הגיעה לפתרון שאין לו שום סיכוי להתקבל. אין לו שום סיכוי להתקבל כיוון שקשה אפילו למנות את מגרעותיו: א. הוא לא מקובל על מי שצריך לבצע אותו. ללא רופאים, אחיות, צוותים רפואיים ובתי-חולים, לא יכולה להתקבל תוכנית לקיצור תורים; ב. הוא לא נעשה ולא עוצב במשותף עם גורם כלשהו מהגורמים הללו; ג. הוא פותר, ממילא ומלכתחילה, רק חלק קטן מן הבעיה — 15,000 ניתוחים, כאשר יש למעלה מ-45,000 נזקקים. מי יחליט את ההחלטה הגורלית הזאת — מי לניתוח ומי, אולי, לאובדן חייו, או מאור עיניו, או כושר השמיעה שלו, או יכולת קיומו?

נוסף על כך, ההסכם הזה כולל בתוכו 7,500 פעולות חודרניות, אך אין בו בדיקות חיוניות רבות, במערכת הבריאות לא נחוצים ניתוחים ופעולות חודרניות כלכד, יש גם בדיקות רפואיות רבות, שצריכות לאבחן קיומן של מחלות ולהכריע בדבר הצורך בניתוחים. בהסכם הזה אין כלל מקום לפעולות מן הסוג הזה. ההסדר כולו הוא הסדר זמני וחלקי, ועל כן איננו פותר שום בעיה.

יתר על כן, מאחר שהסכם מטפל בחלק מן הבעיה, בדרך הטבע ילכו המשאבים רק בכתיי-חולים מרכזיים, ובתי-חולים פרופריים, על הצוותים והרופאים שבהם, לא יזכו בנחח כלשהו מההסכם.

אדוני היושב-ראש, יש בארץ כ-2,000 מנתחים וכירורגים. כמאן, שאם מוקצבים 15,000 ניתוחים, כל מנתח יזכה לקחת חלק בשמונה עד תשעה ניתוחים במשך תשעה חודשים. ראה את ההישג הגדול שהממשלה הגיעה אליו. להערכת רבים, גם כל תוספת ההכנסה של רופא כזה תהיה בין 700 ל-900 שקל לחודש, כה בשעה שניתוח אחד ב"אסותא" מכניס לרופא בין 1,500 ל-2,500 שקל.

אדוני היושב-ראש, ההסכם הזה הוא טריק, הוא טריק שמיועד "להעביר" את האוצר את הבחירות לכנסת, ואת מזכ"ל ההסתדרות וקופת-חולים — את הבחירות להסתדרות. איש עוד לא מצא את ההיגיון בהסכם לתשעה חודשים, שיסתיימו בסוף מרס הבא, וזולת הבחירות לכנסת והבחירות להסתדרות. לכן, ככזה, ההסכם פסול.

אדוני היושב-ראש, ברשותך משפט אחד על מגן-דוד-אדום, ובזאת אסיים. אדוני היושב-ראש, שמעון אבוטבול מקריית-שמונה היה אתמול על חוף הכינרת, שבביתה. כאשר היה חשש שפעוט בן שנתיים יאבד את חייו

ומציאה בלא בעיות את מיליארד השקלים לעשרות אלפי אנשי המילואים הנוספים הנדרשים היום לשירות בשטחים בהעדר שלום. בשביל זה היא מוצאת מאות מיליוני שקלים, אך היא איננה יכולה למצוא סכום של 200 — 250 מיליון שקל, הדרוש לפתרון משכר שירותי הבריאות, כדי למונע סבל רב מהחולים. כשביל זה אין כסף.

על הפשע הזה במדיניות הממשלה, ההורסת את שירותי הבריאות ומסכנת את חייהם של חולים רבים, המכבידה יותר על "עמך", שיצטרך לשלם יותר מכספו בעד קבלת טיפול רפואי אלמנטרי — על כל זאת אנו מציעים שוב לנכנס להביע אי-אמון לממשלה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, המציעה בשם סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניות הממשלה ומצב הביטחון.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

מה הקשר בין הצעות האלה? אין כל קשר ביניהן.

היו"ר א' שוסטק:

יושב-ראש הכנסת החליט, וועדת הכנסת סמכה ידה על כך, שהדיון יהיה משולב. ההצעות התייגה נפרדות.

רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מבקש להשיב עכשיו על הצעה הראשונה.

היו"ר א' שוסטק:

יושב-ראש הכנסת החליט שיהיה דיון משולב.

שר התחבורה ח' קורפו:

הדיון יכול להיות משולב. אני מבקש להשיב עכשיו על הצעה הראשונה.

היו"ר א' שוסטק:

בבקשה. אם אתה רוצה להשיב עכשיו, בבקשה.

השר קורפו רוצה להשיב עכשיו בענייני הבריאות. הדיון יהיה משולב.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפתח דברי אני רוצה להתייחס להערה של חבר הכנסת רן כהן על ניצול כספי ציבור במשרדי. ברצוני לשאול אותו: אם שיבצתי במשרדי עובדים חברי תנועת החרות, האם הם מקבלים שכר גבוה יותר מעובדים המשתייכים למפלגות אחרות העובדים כשירות הציבורי? האם אתה עשית מעשה הגון בכך שקראת חלק מן האמור בתוכנית? איפה ההגיונות? אני אקרא לך את ההמשך מהחוכרת שהחזקת בידך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — נותרו, ושמת את אלה שלך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר א' שוסטק:

מה הרעש הזה? חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מצטט: "צוות מופלא זה של מאות חברים, שמונו על-ידי בהתמדה, טייע בידי להביא את כל הגופים הללו לרמת

אין לשחרר גם את שרי המערך מאחריות למדיניות קיצוץ ההקצבות בתקציב המדינה למימון שירותי החברה בישראל, להקטנה שיטתית של תקציבי שירותי החברה.

סירובו של האוצר לאשר את ההסכם שאילו הגיעה קופת-החולים עם רופאיה הוא ביטוי לעמדה ההרסנית שבה רוגלת ממשלת הליכוד-המערך לגבי שירותי הבריאות, וזו מתבטאת גם במדיניות ההתנכרות לעובדיה.

במשך חודשים רחוקה הממשלה משבוע לשבוע אפילו את הדיון על המשכר, עד שההה הוליד עכבר, והיא הקימה ועדת שרים שדנה במשכר. ועדת השרים היתה צילום של הממשלה ומדיניותה. מה שוועדת השרים הולידה היה, שוב, לא רק התחמקות מהטיפול בשורשי של המשכר, אלא היא הוסיפה חטא על פשע כאשר התעלמה בהמלצותיה משרשי המשכר, שהם תנאי העבודה כשירותי הבריאות והצורך להגדיל את המימון הממלכתי לשירותי הבריאות.

הוועדה התעלמה מהחובה לדבר עם ציבור הרופאים, האחיות ועובדי המינהל והמשק, לשמוע אותם, להיועץ בהם. הוועדה החליטה, למשל, שבת-החולים יופעלו מעבר לשעות העבודה ולימי העבודה העבודה הרגילים, כמבצע קבלני חדי-פעמי על-מנת לקצר את התורים לניתוחים. עם כל הרצון הטוב של הסגל הרפואי לעבוד שעות נוספות, איך ניתן להפעיל מערכת במשמרות נוספות עם המחסור הנוכחי הכרוני ברופאים, באחיות ובעובדי מינהל ומשק?

ביטורו של דבר, מה שסיכמה עכשיו הוועדה סוכם למעשה עוד כחודש פברואר השנה, ונודעה על-ידי עובדי מערכת הבריאות. פתרון אמיתי למשכר בשירותי הבריאות מחייב שינוי יסודי במדיניות התקצוב, כדי להבטיח הקצאה ממלכתית מתאימה למערכת הבריאות. זה מחייב אשרור ההסכם בין רופאי קופת-חולים לבין קופת-חולים והחלתו על כל ציבור הרופאים; זה מחייב העלאת משכורת לעובדי הרפואה; זה מחייב מילוי התקנים החסרים ותוספת תקנים; זה מחייב הענות לתביעותיהם הצודקות של ציבור האחיות, עובדי המשק והמינהל ועובדי המעבדות; זה מחייב תקצוב מתאים כדי לחלק את מגן-דוד-אדום מהמשכר המשתק אותו.

חברי הכנסת, עד מתי תוכלנה האחיות להמתין לסירוב הממשלה לקיים את הסכם החקן למשמרת הראשונה? עד מתי ימתינו 7,000 עובדי המעבדות למימוש תביעתם הצודקת לשלם להם תוספת שכר עידוד, ששולמה לעובדים אחרים במשק, כדי לפצות אותם על שחיקת שרם?

הדיבורים על כך שלחונכית ועדת השרים לא תהיה השפעה על יחסי עובדים ומעבידים הם דיבורי סרק, זאת כאשר סיכומי הוועדה, אם יתבצעו, יהיו אך ורק על חשבון כלל ציבור עובדי הרפואה ועל חשבון הרפואה הציבורית עצמה.

כל זמן שהממשלה אינה מתחשבת בצרכיה התקציביים של מערכת הבריאות, כל זמן שהיא מקטינה עד אפס את המיכנה בקופת-חולים ומעמיסה את השירותים על שכם המבוטחים ללבד, כל זמן שוועדת השרים אינה מגיבה להסכם עם הרופאים, עם האחיות ועם עובדי המינהל והמשק — המשכר בשירותי הרפואה ימשך.

ובסיום, חברי הכנסת, הבעיה היא במדיניות הממשלה הפניית משאבים חיוניים למערכת הבריאות. כאשר דיכו האינתיפאדה, דיכוי מאבקו של העם הפלשתיני לחופש ולשלום תובע הוצאות של מיליארד שקל עד עכשיו, אולי אף יותר — אז כל הממשלה הליכודית-המערבית מתאחדת

חוברת ל"ה, ישיבה ת"ה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון
— הביע אי-אמון לממשלה —

האוצר ושרת הכריאות, לטיפול בנושאים הדחופים של מערכת
הבריאות.

הוועדה קיימה מספר רב של דיונים ממושכים, ושמעה את
נציגי הרופאים, האחיות, עובדי המינהל והמשק, העובדים
הפרא-רפואיים, מנהלי בתי-החולים ואף נציגי חברת ביטוח.

ב-1 ביולי קיבלה הוועדה את ההחלטה דלקמן:

"ההחלטה למבצע קיצור תורים לניתוחים אלקטיביים
ופעולות מיוחדות.

1. בתי-החולים יופעלו מעבר לשעות העבודה וימי
העבודה הרגילים, כמבצע קבלני הרפ"עמי, לשם ביצוע
ניתוחים אלקטיביים ופעולות חודרניות מיוחדות, מבלי
שייווצרו יחסי עובד ומעביד בבתי-החולים.

2. היקף המבצע יהיה 15,000 ניתוחים ו-7,500 פעולות
חודרניות" — חבר הכנסת רן כהן, אגף המספר הזה הוא
שקבע את הסעיף, שמשך ההסכם הוא תשעה חודשים. זה פרק
הזמן הדרוש להדרכת הפיגור כניתוחים הללו.

3" בתעריף הניתוח או הפעולה יילקח בחשבון, במידת
הצורך, אבחון המטופל לפני ואחרי הטיפול.

4. המבצע יסתיים בתוך תשעה חודשים" — לא ההסכם,
המבצע יסתיים בתוך תשעה חודשים.

5" כדי למנוע, במידת האפשר, זיקה של יחסי
עובד-מעביד, יופעל המבצע כאמצעות גוף מיוחד שיוקם
לנושא זה. כפי שיוסכם בין שר האוצר לבין מזכ"ל ההסתדרות.

6. הפעלת המתקנים מעבר לשעות העבודה הרגילות
תיעשה אך ורק לאחר ניצול המשמרת הראשונה בתפוקה
מלאה.

7. א. תינתן תמורה כספית לצוות הרופאים הישיר המבצע
את הטיפול, ולבית-החולים עבור הוצאות שוטפות פר ניתוח.
התעריפים המרכיבים לסוגי הניתוח והפעולות ייקבעו במשותף
עלידי קופת-החולים הכללית, משרד הבריאות והאוצר.

ב. צוות הניתוח יוכל לקבוע תעריף נמוך יותר כדי לטפל
בניתוחים נוספים.

8. בשום מקרה לא יקבל רופא או איש צוות אחר תשלום
כלשהו, אלא עבור ביצוע עבודה כפועל, הלכה למעשה.

9. בשום מקרה לא תובטח לאנשי הצוות מכסת עבודה
נוספת מינימלית.

10. היקף הניתוחים והפעולות יוקצה בין בתי-החולים,
תוך התחשבות בגורמים הבאים: א. מפתח האזוריות; ב. יכולת
הביצוע; ג. ביצוע כפועל; ד. בתי-החולים הפריפריאליים.

11. הסדר זה נועד לענות על צורך חרפ"עמי, והוא לא
יהווה תקדים במערכת יחסי העבודה.

12. יוקם צוות מיוחד לשיפור השירותים הרפואיים."

לצד הסיכום הזה, הפותח פתח לפתרון הבעיות השוטפות
של שירותי הבריאות, התקיימו גם דיונים עם אחיות
בתי-החולים בדבר תקינה, ואף הם נמצאים על סף סיום.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש להצטער צער רב על
הסכל המיותר שנגרם לנוקמים לבתי-חולים ולשירותי רפואה
אחרים בשל המשבר המתמשך; אולם לא היה מנוס מכך, מרגע
שהנלהל קופת-חולים שגתה בהסכם שחתמה עם רופאיה,

תפקוד גבוהה ולהישגים כלכליים מרשימים, והוכיח לי, ולכל
מבקש לדעת, כי כוחות מצרינים טמונים בתנועתנו, שלא ניחנה
להם האפשרות לבוא לכלל ביטוי בתקופת שלטון המערך,
אשר נידה ובורד אותם מכל תפקיד ושליחות ציבורית".

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני, אבל תודה שזה עזר לך — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

"כל אלה הוכיחו עצמם כמוכשרים, יעילים ונאמנים
לתפקידם כפי שלא ידעו הרשויות והחברות הללו מעודן. ולא
קלה היתה שליחותם. ברכים מן הגופים הללו שררה אווירה של
הפקרות ואי-אכפתיות, וככמה מהם נאלצנו לפעול כדרך
קיצונית ולהביא אותם לארגון מחדש ולהתייעלות, כפי שה
נעשה בחברת 'אל על' ובמספנות ישראל, אשר הפכו מחברות
מפסידות לחברות רווחיות."

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת צירלי ביטון.

יעקב גיל (המערך):

איפה ימקמו אותך הדברים האלה בשביעיות?

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת גיל, אני עדיין צריך להיבחר, אתה כבר עברת
את המעמד של הבחירה.

אדוני היושב-ראש, זו הצעת האי-אמון השלישית
בחודשים האחרונים בנושא המשבר במערכת הבריאות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני אקרא אותך לסדר.

שר התחבורה ח' קורפו:

אך גם בעבודה זו אין כדי לשנות את העמדה העקרונית
שנקטה הממשלה, כי יש להבריא את הרפואה בלי להחליא את
המשק.

דן תיכון (הליכוד):

שולמית אלזני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת תיכון, אתה חבר בוועדת הכספים — — —
מגן-דוד אדום.

הי"ר א' שוסטק:

שניכם צודקים, אבל תשכו בשקט.

שר התחבורה ח' קורפו:

כדברי התשובה שלי על הצעת האי-אמון הקודמת, ביום
31 במאי 1988, מסרתי לבית את תוכנו של סיכום שנתקבל
בדיון משותף של נציגי האוצר, נציגי ההסתדרות ונציגי
קופת-חולים. לצער כולנו, לא הצליחו ההסתדרות וקופת-
חולים להעביר סיכום זה בדיוניהם עם רופאים קופת-חולים,
ובכך שמו לאל את ההחלטה המשותפת מיום 10 באפריל 1988.

ב-5 ביוני השנה החליטה הממשלה על הקמת ועדת
חקירה ממלכתית על-פי חוק ועדות חקירה, וכן על הקמת ועדת
שרים בהרכב ראש הממשלה, ממלאי מקומו ושר החוץ, שר

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להסיר את כל הצעות האי-אמון שהועלו לפנינו מסדר-יומיה של הכנסת. שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
 וחברא גאולה לעם ישראל.

יאיד צבן (מפ"ם):
 אם זאת התשובה שיש לממשלה, אפשר להבין למה ראש הממשלה לא בא.

ובעקבותיהם כאו הרופאים האחרים ואף קבוצות עובדים אחרות במערכת הבריאות. אין ספק, שכניעה לתביעות השכר האלה היתה מדרדרת את המשק כולו לתביעות שהוא לא יכול היה בשום פנים ואופן לעמוד בהן.

אני רוצה לקוות, שבהחלטות הוועדה יש משום פתרון טוב, ושכקרב נוכל להחזיר את מערכת הבריאות למסלולה התקין ואף להיכנס לתקופה של צמצום התורמים הארוכים לניתוחים אלקטיביים.

ד. הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל גורל עתיד ההתיישבות בגולן

יעקב גיל (המערך):
 ואוכלת את הכסף.

גאולה כהן (התחיה):
 כבר שנה שלמה שהמינהלה שצריכה לטפל בכל היישובים לא מגיעה בעצם לשום פתרון.

אינני יודעת אילו קיבוצים אשמים במצב שהידרדרו אליו, ועד כמה הם אשמים בכך. אבל הרי אנחנו מכירים את המושג "רבי געלט". פעם ידעו במדינה הזאת לשלם "רבי געלט" על משימות ציוניות ראשונות כמעלה.

שר החקלאות א' נחמקין:
 מתי זה היה?

גאולה כהן (התחיה):
 כשהמערך היה עדיין מפא"י ההיסטורית, ולא היום, כשהמערך כבר שכח את המסורת שלו, מהתקופה שהציגונה היתה מעשית.

שר החקלאות א' נחמקין:
 לזה אני מסכים.

גאולה כהן (התחיה):
 אני בהחלט חושבת כך. אני עצמי כתבתי לא מומן רשימה, ואמרתי שאני מתגעגעת לספיר, זיכרנו לברכה, שהיה לו חזון, וצמיחה אצלו היתה צמיחה. מוכן שהיה גם "רבי געלט", כמו באתגרים כאלה, ולפעמים היו גם עיוותים. אבל, כפי שטענתי כנגד שר האוצר הנוכחי, לא די בעצירת האינפלציה כלי שיש צמיחה — והגולן זה צמיחה, אם לא תהיה צמיחה, הוא גם לא יעצור את האינפלציה. יש כבר שחיקה בהדרגת האינפלציה משום שאין צמיחה. אם שר האוצר אינו יודע איך עושים את שני הדברים האלה יחד, זו בעיה שלו, ההופכת להיות בעיה שלנו, בעיה לאומית.

אי-אפשר לכוון תמיד ולומר: הם אשמים. שמענו את זה גם בקשר לבריאות. בגלל 750,000 שקל אין כאן היום ולו אמבולנס אחד כדי להציל חולה אחד. אלה לא הכספים שאמרו פה שנחנו לאריק שרון, אלה גם הכספים שנחנו לקופת-חולים. במקום לחולים, נתנו לקופה. לא איש אחד אשם, ולא מגזר אחד אשם; המדיניות הלא-ציונית הזאת, שלא רואה סדר עדיפויות אחר, היא האשמה.

ואני רוצה לומר כמה מלים על התושבים המיוחרים האלה, על "שמורת הטבע" המיוחדת הזאת של מתיישבי הגולן, ואני מכירה רבים מהם. הם הפכו — וכך גם עדיין היום — את רמת-הגולן לפוטוציאל יוצא מן הכלל גם מבחינה כלכלית. יש להם יצוא של 175 מיליון שקל לשנה. זה הולך ברגל? — היין הכי טוב, התפוחים הכי טובים והבקר הכי טוב. יש שם אתרים רבים, כמו גמלא, כמו מקומות אחרים, שלמה.

היור' א' שוסטק:
 רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, להצעת אי-אמון לממשלה בשל גורל עתיד ההתיישבות בגולן.

גאולה כהן (התחיה):
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעת התחיה, שהגישה לפני זמן קצר הצעת אי-אמון בנושא הבריאות, חוזרת ומצטרפת, כמובן, לאלה שחזרו והגישו היום הצעת אי-אמון בנושא זה.

אבל אני מעלה היום הצעת אי-אמון לגבי מתדליה של הממשלה כלפי כריאותו של הגולן, שגם היא מידרדרת ומופקרת. גם פה מופנה האצבע המאשימה כלפי הממשלה ככלל, וכלפי מדיניותו של שר האוצר בפרט.

חברי הכנסת, לפני שנתיים היו בגולן 10,000 מתיישבים. בקיץ זה יהיו בגולן 8,500 מתיישבים. אני שואלת: מה קרה ל-1,500 המתיישבים שנטשו או עומדים לנטוש את הגולן? אני שואלת: מי אחראי לכך שבמקום שבשנתיים האלה ייתוספו 1,500 תושבים גולן, נוטשים אותו 1,500 איש? מי שואל את עצמו, מה יקרה בעוד שנתיים אם ימשך קצב נטישה כזה, אם הסיבות שהביאו לנטישה יישארו בעינן? אני רוצה לשאול: האם יש מישור בממשלה הזאת השואל את עצמו, מי היה אחראי לכך אם, חלילה, נידרדר למצב שבו יוכלו הסורים לכבוש את הגולן ללא יריית פגז אחד, כי הם לא יצטרכו לירות פגזים?

יש לי תשובה על השאלות האלה, יש תשובה על השאלה, מדוע ההתיישבות בקו עימות כזה, שלכל הדעות הוא אזור מיוחד מבינו מבחינת הרגישות המדינית, הביטחונית והחלוצית — מדוע אזור כזה אין לו אבא בממשלה? התשובה היא, שבממשלה הזאת, על שני חלקיה, יש היום כלפי הגולן מדיניות לא ציונית, בפירוש לא ציונית.

נכון, אנחנו יודעים שהמצוקה שמביאה היום לעזיבה, לנטישה, אינה נובעת מטעמים ביטחוניים. לא זורקים עליהם אבנים — ובמקום שזורקים אבנים, יהודים לא נוטשים, לא נוטשים את יהודה ושומרון; להיפך, מבחינה ביטחונית אנחנו מיוחדים בכך שלא שוכרים אותנו. המצוקה בגולן היא מצוקה כלכלית. נכון שיש משבר בכל התנועה הקיבוצית, כולנו יודעים זאת, ובגולן יש קיבוצים רבים. נכון שיש בעיה של ריבית רצחנית בכל המשק, ונכון שיש שם משבר הנובע גם מחובות גדולים מאוד. אולי נכון גם, כפי שטענתי, שלא היה הכרח להגיע לחובות כאלה. גם זה נכון, יכול להיות שזה נכון. אני לא בדקתי את ההשכונות של כל אחד מ-31 היישובים הקיימים שם, ואינני יודעת אם מישור עשה חשבון מדויק, יש אולי מינהלת הסדר, אבל, לצערי, היא דורכת במקום במשך שנה שלמה.

חברת ל"ה, ישיבת תנ"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה; הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה —

רמת-הגולן. וכבר אמרתי שיש עיוות בכך שהספספים אינם ניתנים גם לאלון-מורה ולקריית-ארבע. זאת לפי החוק האמריקני. זה שקר, זו ממש שותפות במזימה נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון, אבל גם נגד יישובי הגולן?

הי"ר א' שוסטק:
אני מבקש לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

אני כבר מסיימת. אני אומרת שוב — ואמרת זאת פעמים רבות בבית הזה — חוק איננו שומר על עצמו. חוק, אם אינך שומר עליו — הוא אינו שומר עליך. חוק הוא כמו גבול. כל גבול, ויהא זה הגבול הבטוח ביותר בעולם, אם אינך מציב בו שומרים, אם אינך מציב בו את כל נקודות השמירה — הוא לא ישמור עליך. כך היה גם במלחמת יום הכיפורים. הגבול הבטוח ביותר, תעלת סואץ, נפרץ כי לא שמרו עליו. חוק הגולן יהפוך לצחוק אם לא נשמרו עליו.

לכן אני חושבת שממשלה המבזה את חוקיה היא, ממשלה המזניחה אזור שהוא מופלא מבחינת ההרמוניה שבה חיים תושביו, דתיים וחילונים, קיבוצים יחד עם עיר כמו קצרין, עם מרכזים קהילתיים, תושבים השייכים לכל המפלגות — הלאו מבחינה זו זאת ממש שמורת טבע שצריך לטפח אותה — ממשלה המזניחה כך אזור שלם, וכמקום לחפש את שגיאותיה מצביעה תמיד על אחרים כמי שאשמים, ממשלה כזאת מסכנת את ביטחונה של מדינת ישראל והיא חייבת להתפזר, לא יום אחד לפני 1 בנובמבר, אלא יום אחד לאחר היום הזה, שבו אנחנו מביעים לה אי-אמון.

הי"ר א' שוסטק:
תודה.

ה. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניות הממשלה והביטחון האישי של חיילי צה"ל

"הערכים עיפיים", "אנו מתקרבים לסוף האינתיפאדה" — בהחלט, ודאי. כל הכבוד לאלה שניתנה להם נבואה לאחר חורבן הבית.

אני מצטט מעיתון בוקר של היום: "אתמול היו הפרות סדר כמעט בכל רחבי הגדה. ברמאללה השתוללו במשך כשלוש שעות מאות צעירים רעולי פנים, וסמו כבישים ראשיים, הציתו צמיגים, הציבו מחסומי אבנים ורגמו באבנים כלי רכב של יהודים". היום. מה אמר הקטן? — "אין ספק שאנו מתקרבים לסוף האינתיפאדה". אני ממשיך לצטט מתוך הכתבה: "הפרות סדר דומות היו גם בשכם, בחברון, בגנין, בקלקיליה ובכיתת-הלום". מה אמר שר הביטחון? — "מתחילים להרגיש עייפות בקרב תושבי השטחים".

ושלשום, בירושלים עיר הקודש, בירת מדינת ישראל, העיר האחת של ההווה מווינה, טדי קולק, על-יד אתר התפירות, קרוב להר-הבית, עדים היינו לבושה ולחרפה של מוסלמים פורעים, מתפרעים, פראי-אדם, צמאים לדם יהודי; השנאה בעיניים ואבנים, בקבוקים, סכינים ומוטות בידיים; משתוללים, מתקוממים, מתמרדים נגד המשטרה, מג"ב, השלטון, המדינה, נגד השם ונגד משיחו. תקפו יהודים, השתלטו על כל האזור, צהלו: "אללה אכבר", ולכטוף — הממשלה האומללה הזאת נכנעה, התקפלה. הם הסכימו לדחות את החפירות, ואשרי המאמין שנתזר לעבודה שם.

שיכולים להיהפך למרכזים כלכליים. זה היה צריך להיות בן הטיפוחים של הממשלה הזאת — שלא לדבר על הבחינה הכיטחונית והמדינית. צריך היה לכסות על השגיאות שלהם, לא להינעם לדברים — להמשיך, ללמד וכו'. לא צריך לעודד שגיאות, אבל בידיעה שאין לנו ברירה מה מקום חשוכ לנו — לכולנו, גם לפתח-תקווה, גם למי שיושב בירושלים ובתל-אביב — צריך היה להתחייס אליו לפני משורת הדין. גם מינהלת ההסדר צריכה לטפל בבקעה ובגולן בצורה נפרדת, לא כחלק מהטיפול בכל היישובים.

עדנה סולודר (המערכ):

את בדת ומצאת שהיא לא עושה את זה?

גאולה כהן (התחיה):

אני בדת. בדת זאת עוד לפני שעה עם יהודה וולמן, יושב-ראש מועצת היישובים של רמת-הגולן.

אבל יש עיוות אחד נוסף, שלא יאמן: הכנסת קיבלה ב-1981 את חוק הגולן. כולנו זוכרים, חגיגה שלמה משני עברי הבית הזה, משמאל ומימין. נו, למותר לציין שרוב החוקים שלנו בנושאים האלה אין להם כיסוי בשטח והם מרוקנים מתוכנם, אבל לפחות קיבלנו דבר אחד: גם אם רוקנו את החוק מבחינה כלכלית, קיבלנו את העובדה שהגולן הוא חלק ממדינת ישראל.

מה קורה עכשיו? בגלל מה שהוכח היום כשקר, כאילו כספי הסוכנות אינם יכולים להיות מיועדים לאזורים שמחוצ ל"קו הירוק", הרי אף שהגולן הוא כבר בתוך "הקו הירוק", אין כספי הסוכנות יכולים להגיע אליו, כי האמריקנים, אנשי המגבית ואחרים, רואים עדיין בגולן חלק נפרד ממדינת ישראל. הם לא הכירו בחוקי מדינת ישראל ובהחלת חוקי ישראל על הגולן. לכן, כספם של יהודים טובים אינו ניתן ליישובי

הי"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא המציע בשם סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניות הממשלה הביטחון האישי של חיילי צה"ל. בכקשה, חבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כמה דקות עלו לבמה זו נציגי השמאל. על במותינו דרכו המזבחים והמקטרים לתרבות הזרה של הגויים והתלוננו על מצב הבריאות כארץ, וכצדק; אך כוונתם היתה לבריאות הפיסית, כאשר כל כריכירב המסתכל סביבותינו מבין שהבעיה היום היא בריאות הנפש. שהמדינה הזאת כולה הפכה לבית-משוגעים אחד גדול — מתו גיסא, דווקא הודות לשמאלנים אלה, יפי הנפש שהם למעשה חולי נפש. ומאידך גיסא הודות לממשלת הקטנות של יצחק שמיר, אדם שכל כך מסמל את התקופה האפורה הזאת, זמן קטנותו, זכר לשעבוד מצרים. ולא מצאתי דוגמה המסתלת יותר את הטידור, השיגעון, בלבול המוח, מזו — מרגלא בפומיה רשמיר, כפי שהופיע ביום שיש בעיתונות — "שמיר: אין ספק שאנו מתקרבים לסוף האינתיפאדה". כך דברי שמיר, החלק הימני של הזוג המחור, ממשלת האחדות.

ומה אומר בן זוגו, יצחק רבין, שר הביטחון? אני מצטט — "רבין: מתחילים להרגיש עייפות בקרב תושבי השטחים".

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה שר, אתה מיותר, אתה שרץ עלוב.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אתה משיב לי, נכון?

שר החקלאות א' נחמקין:
ודאי, חובתי.

איני חושב שרמת-הגולן וביטחונה ייפגעו אם יהיו שם פחות מתיישבים או יותר מתיישבים, הלוואי שזו היתה בעייתנו. אני חושב, שאם אנחנו לא נשנה את סדר העדיפויות, לא יהיו חקלאים במדינת ישראל, לא יהיו עובדי כפיים ויצור במדינת ישראל. המיוחד והייחוד שיש במדינתנו הוא, שאנשים הולכים להתיישבות באזור כזה מתוך הכרה ומתוך אמונה, שיהיה להם שם אורח חיים שונה, הם יעבדו בחקלאות שהיא עבודת כפיים וגם יגנו על ביתם. נדמה לי שתופעות כאלה אינן קיימות היום במדינה אחרת. על כך כואב לבי, לא מפני שאנחנו צריכים את המתיישבים שם שיגנו על ביתם מפני הסורים. צבא-הגנה לישראל יכול לעמוד במשימה זו לבדו, והיטב.

אני מסכים עם חברת הכנסת גאולה כהן, שאין היום במדינת ישראל סדר העדיפויות שצריך היה להיות בה בשנים כאלה, בתקופה כזאת ובתנאים כאלה. אך נדמה לי, ואיני רוצה להטיל את האשמה על אחרים, שאת יודעת כמוני עד כמה קשה לשנות את סדר העדיפויות, בכלל זה בבית זה, ואת יודעת כמוני שהיו שנים מספר שבהן לא היה שום קשר בין היקף התקציב לבין היעדים שלהם הוא הוקצב. את יודעת כמוני, שמי 1980, או מ-1977 עד 1984 ירד התקציב לרמת-הגולן לשליש, וזה איננו משנה אם התקציב הוא של הסוכנות או של האוצר. זה אותו כיש. ולא משנה אם המצב נוצר בגלל האמריקנים ואם הוא תואם את היותנו בעלי ריבונות על השטח הזה, אם לאו. חשוב מה החליטה אותה ממשלה, וחשוב כמה היא הקציבה ולמי.

80% של ההסתבכות הם תוצאה ישירה של חובת המתיישבים לבנות את ביתם ואת חשבונם בלא מקורות כספיים מתאימים, לא מפני שיש שם לוקסוס. ברוב הקיבוצים שהם על עבר-פי-פחת או על סף פשיטת רגל לא תמצאי דבר שאינך מוצאת היום בכל דירה כינונית ולמטה מזה בעיר. רוב הכסף הושקע במערכת משקית, אך כשלוקחים את הכסף ממערכת בנקאית ובתוך שנתיים הריבית הופכת מריבית שלילית לריבית ריאלית של 100% — אין בכל העולם יצרן שיכול להחזיר ריבית כזאת על חוב של מערכת יצרנית, לא למערכת שירותית. וזו הסיבה המרכזית להסתבכות יישובי הגולן.

אני מכה על חטא, ומצפוני מציק לי ואינו נותן לי מנוחה על שלא הצלחתי, כשר החקלאות, לשכנע את הממשלה, לשכנע את הכנסת ולשכנע את הציבור, שבמדיניות זו, של העדפת שירותים על הייצור, נביא לאסון שלאחריו — ייתכן שהסורים יגברו על היושבים ברמת-הגולן. מפני שחוסנו חייב להיות גם חוסנו הכלכלי ולא רק יכולתו הצבאית. ללא חוסן כלכלי לא יעמד לנו כוחנו הצבאי.

לכן, אין שום צורך להביע אי-אמון לממשלה ולצבאה החזק, לצבאנו המשותף, צבא עמנו החזק והטוב, שבו יש אולי מתנדבים כפי שאין בשום צבא אחר בעולם ליחידות שבהן אדם צריך לדעת מראש שיתחכן שיהא יקריב את חייו.

הלוואי שכאן, בבית הזה, הלוואי שעם ישראל היה קובע סדר עדיפויות כפי שהנוצר המתנגים קובע את סדר העדיפויות שלו כאשר הוא הולך לצבא. הלוואי שזה היה מצבנו. הלוואי שהיינו מורים לנוער ולא הנוער מורה לנו. ראו זה פלא, עדיין

כושה וחרפה. לפני שנתיים, כאשר יהודים ידא השם הפגינו בעיר העתיקה נגד אותן תפירות שחיללו את כבודם של מתי ישראל, הגיכה המשטרה באלימות, באכזריות, באלות וכמכות רצח, כאשר השמאלנים האוורים וראש העיר, שונאי הרת, וכלי התקשורת — כולם, כולם, שפכו על היהודים המפגינים חירופים וגידופים. קיתון של שפכין, קיתון של שנאה ונאצה. כחומת פלדה עמדה או המשטרה נגד החרדים וסיימה את המלאכה השחורה. אבל כאשר מדובר היה במוסלמים מפגינים, מתפרעים, מתקוממים, מתחרדים, החרי למים על "איטבח אליהורד" השמרת מדינת היהודים, כי אז יוצאים להגנתם טרי קולק והשמאלנים, והשלטון נכנע.

העבודה הקרושה הופסקה. איזה ניצחון נתנו למוסלמים, לזרקה הצר והאויב הזה, ולמופתי, שם רשעים ירקב. איזה ניצחון נתנו להם, למוסלמים שכבר השתלטו על הריהבית, שחיללו את הריהבית, שחולמים היום על שליטה על כל ירושלים, על כל ארץ-ישראל. איזה ניצחון ואיזה ביטחון עצמי נתנו להם, ואיך הבטחנו לעצמנו בנסיגה זו שמחר יגבירו שונאינו את ההתקפות, את השלכת האבנים, את השלכת הבקבוקים, את נעיצת הסכילים ואת הרצח. דעו כי כל זה הוא רק חלק מהמדיניות הכוללת, המתמוטטת, המתפוררת, המהססת, המבולבלת, שכל כולה כישלון, ביזיון וטרנדיה.

רק כשטח אחד הצליחה הממשלה: היא הצליחה להרוס את צה"ל. היא הצליחה לשבור את החיילים, היא הצליחה לרמוס את כבודם, את רוחם, את ביטחונם. המנהיגים הנגסים, מתוך פחד ואימה מכלי התקשורת השמאלניים, וכיחד עם קציני צבא, כובלים את יריהם של כוחות הביטחון כהוראות אוויליות, הגובלות כפשע.

אלוף מצנע הוציא דף לחייל שבו נאמר: "אם זרקו עליך אבנים ורכבך נפגע או אתה נפגעת ואין ביכולתך להמשיך בנסיעה, וזריקות האבנים נמשכות ונשקפת לך סכנת חיים, מותר לך לירות באוויר". מותר לך לירות באוויר, נחמה פורחא. "במידה והירי אינו עוזר וזורקי האבנים מתקרבים אליך לטווח מגע ואין לך שום יכולת אחרת, עליך לצעוק: עצור או שאני יורה". עם מטורף, צבא מטורף, ואז כאשר שי חיללים שפויים, שבכל זאת מגיבים — חיק, מעצר, משפט וכלא-שש. הרסתם את צה"ל, הרסתם את המדינה.

חברי הכנסת, הממשלה הזאת, ממשלת ליכוד ומערך — זו נבלה וזו טרפה — מובילה אותנו, חס ושלום, להתאבדות, לשואה. אני קורא למשמר ולשית: קומו צאו ממושבות משונות, קומו צאו כטרם תמיטו על העם הזה אסון לאומי, חס ושלום. נמסור את ההגה למנהיגים יהודים אמיתיים ואמיצים, שיוודעים בדיוק איך לטפל בערכים. והעיקר, יהודים שמכונים ומזומנים לקיים את המצווה הגדולה הזאת של "הורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם".

אני מציע אי-אמון לממשלת הנמשות.

היורד א' שוסטק:

תודה רבה. אני מומין את שר החקלאות להתייחס לשתי ההצעות.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי על שחברת הכנסת גאולה כהן איננה באולם.

מאיר כהנא (תנועת כך):

בסדר, אני כאן.

— הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה —

זמזין אותך, אדוני היושב־ראש, כשר הבריאות לשעבר, להצטרף גם כן — 10, 15 חברי כנסת, יתייצבו ויכריזו —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם אנחנו הודענו שאנחנו מצטרפים.

אהרן נחמיאס (המערך):
תבוא עלייך ברכה.

היו"ר א' שושטק:

אכל למה צריך לעמוד בחוץ? אפשר להיכנס פנימה אל ראש הממשלה. מה פתאום הפגנה בחוץ? חברי הכנסת צריכים לעמוד בחוץ?

אהרן נחמיאס (המערך):

אני מניח שאם חברי כנסת יעשו שביתת שבת, הם לא יצטרכו לשבת על הדשא, אלא יושבו אותם באכסדרה. בסדר, לא זה העניין. העניין הוא הרעם שברכר, המחאה, מפני שהנושא הזה עלה כאן במליאת הכנסת עשרות פעמים בהצעות רגילות לסדר־היום, בהצעות דחופות לסדר־היום, בהצעות אי־אמון לממשלה. במה נושא זה לא עלה? אי־אפשר לבוא בטענות לכנסת ולחברי הכנסת, שהם לא נתנו את תשומת הלב הראויה לנושא הזה.

באים ואומרים — ההסכם שנעשה בין קופת־חולים לבין הרופאים. יכול להיות, לא אחד שיכול להיות שיש פה גרעין כלשהו, אבל אז אני בא בטענות למי שעמד מהצד, לא התערב, לא אמר דבר, ואפשר שהעניינים כך יתגלגלו. למה לא עצרו את הדבר בעודו באבן? למה נתנו לחתום על הסכם עם הרופאים כדי לחסל תורים ואחר כך באים ואומרים: חתמתם הסכם שאי־אפשר ליישמו בכל מערכת הבריאות?

דבר נוסף, מי שחשב, מי שהעלה על דעתו שאפשר לחתום על הסכם רק עם הרופאים — טעה טעות חמורה. אני אמיתי ואת כאן, מעל בימת הכנסת, לפני שלושה־ארבעה חודשים. הרופאים לא עובדים לבדם, הם לא בודדים, הם צריכים אחיות, סגל שעורך בדיקות, מעבדות, מינהלה ופועלי ניקיון. צריך היה להביט ולהסתכל בכל המערכת, מפני שהיא הידרדרה בצורה מדהימה.

אני לא מקבל את העניין הזה, שהאוצר זורק את האשמה על משרד הבריאות ומשרד הבריאות זורק את האשמה על האוצר. זה לא ענייני איתי, מה שצריך לעניין אותנו זו הממשלה כקואופרטיב, כפלטפורמה אחת. הקונסטטוציה שלנו לא מכירה בכך ששר אחד הוא אחראי, או שני שרים אחראים. היא מכירה באחריות של כל הממשלה. האחריות היא קולקטיבית של הממשלה כולה, ולא של שר זה או אחר.

כדי לחקן נזקים שנגרמו למערכת הבריאות בחודשים האחרונים, או בשהה האחרונה, ולא לתת לה לקרוס, יצטרכו להשקיע מאמצים איריים, יצטרכו להקצות תקציבים גדולים פי כמה וכמה מהסכומים שנחסכו.

ובעוד המערכת הזו קורסת, נפלה עלינו הצרה של מגן־דוד־אדום. אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, גם אתם ודאי ראתם ושמתם כשם שאני ראתי ושמעתי את היושב־ראש של מגן־דוד־אדום בישראל, פרופסור הראל. הוא התחנן על נפשו של מגן־דוד־אדום, קרי על כל אדם ואדם, וכל זה בשל 700,000 שקל. ריבוננו של עולם, לכן הגענו? בגלל 700,000 שקל מגן־דוד־אדום צריך להיות מושבת, כי אין לו כסף כדי לשלם משכורות ולקנות דלק? בשל כך הוא לא יכול לכלכל

בשטח זה אין כרסום. בעיני זהו פלא פלאים, כי האווירה השוררת בארץ צריכה להשפיע גם עליהם — אכול ושחה, כתי־קולנוע מלאים, מסעדות מלאות, כתי־מלון מלאים לא בתיירים, אלא בישראלים. כולם שוכחים, כולם במצוקה. ולכולם אין ממה לחיות. פלא פלאים. זו הסיבה לכך שזה סדר העדיפויות שלהם. על זה כולנו יחד, פה־אחד, מי שחפץ חיים, מי שנשאר ציוני, מי שחרד למדינת ישראל — כאן צריכה להיות ההצעה. אינני יודע איפה, מפני שהרי הכנסת ריקה, מפני ששר האוצר לבדו איננו יכול לשנות סדרי עדיפויות, כי אין יותר מאשר העונה התקציבית הקיימת, והחלוקה של העונה הזאת לא מקובלת עלי. אותי היא משגעת. או לנו אם אנחנו ניגע כאחד מהסעיפים שיש לגביהם קונסנזוס ואם לא נדאג להקציב יותר לרמת־הגולן, לבקעת־הירדן ולאותם יישובים במצוקה.

ההצעה שלך, חברת הכנסת גאולה כהן, שמינהלת ההסדר תקדים או תעדיף את רמת־הגולן, את בקעת־הירדן — אני הצעתי זאת שנה לפני שהתחלנו בהסדר. האוצר התנגד לזה ואמר: אינני רוצה שמדי פעם יביאו לי עוד קטע, אני רוצה לגמור הכול במכה אחת. מאז גמרנו את הכנת החומר יש לנו ריכוז בלתי פוסק עם הבנקים על פסיקים שבפסיקים. זאת אחרי שהבנקים קיבלו את חלקם מהציבור הזה. אינני יודע אם יש עוד דוגמה אחת כזאת במקום כלשהו בעולם — גובה העמלה שמקבל בנק על כסף שהוא נותן למערכת יצרנית.

לכן, למעט דעתי, שאין לבקש בהודמנות זו להביע אי־אמון לממשלה, אני מסכים עם התיאור שלך, מסכים עם תפיסתך באשר לסדרי העדיפויות ומוכן להיות שותף לזעקה גדולה: אגא, למען מדינת ישראל ומתיישביה, עדין לא מאוחר, כואו נשנה את סדר העדיפויות ונקריב יותר על חשבון הנוחיות למען צמיחה, ביטחון וייצור. אם נעשה זאת כולנו יחד — לא יוכל לעמוד גם שר האוצר בפני הצורך להיות שותף לשינוי בסדרי עדיפויות.

אני מבקש להסיר את ההצעה להביע אי־אמון, כי לא זה המקום להביע אי־אמון בממשלה, אלא עוד מעט אנחנו — בעצמונו.

היו"ר א' שושטק:

תודה רבה. אנחנו עוברים לדיון. הדיון יהיה משולב בכל הצעות האי־אמון. רשות הדיבור לראשון כמתדיינים, חבר הכנסת אהרן נחמיאס, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת גרי יציב.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לייחד את דברי לנושא שהיתה בו הצעת אי־אמון לממשלה, לעניין מערכת הבריאות. אני יודע שתחזיקים הצבעה ולממשלה לא ייגרם נזק כי היא תקבל את הרוב, אבל מערכת הבריאות לא תינצל מכך והיא תמשיך להידרדר. בכלל, חיי אדם היו למרמס במדינת ישראל. אנחנו, העם היהודי, שמצוים כי פיקוח נפש ברוחה כל דבר, קל וחומר, דבר שבין אדם לחברו ודבר שבין אדם לקונו — פיקוח נפש עולה על הכול, זו לא רק אחת המצוות אלא זוהי תפיסת עולם של העם היהודי. חיי אדם היו למרמס. כבר אין ערך לחיי אדם. כי מה יותר חשוב, מה יותר נעלה בחברה מתוקנת מאשר הדאגה לבריאותם של בני אדם? מחחילים לקחת את סרגלי החישוב כדי לראות כמה עולה השמירה על בריאותם של האנשים.

אני חומך ברעיונה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, שיקומו כאן — ואני מוכן להיות הראשון שמצטרף אליה, ואני

מה שאתה שומע מאתנו, ואני משוכנע שאתה מסכים אתנו, אין לי צל של ספק בכך, אני מכיר אותך אישית ויודע שיש לך גם רגש — אדוני השר, חבקש דיון מיוחד כממשלה בנושא זה מחד בבוקר.

גדי יציב (מפ"ם):

יש לו בעיות של חקלאות חולה.

אהרן נחמיאס (המערך):

יש לו חקלאות חולה. בחקלאות יש לנו בעיה קשה וחמורה, אבל לפחות נדאג שבני אדם אשר מחר צריכים להיות חקלאים, עובדי תעשייה, וגם לחיות במדינה הזאת, יהיו בריאים כדי שיהיה להם כוח להמשיך ולהתמודד עם הבעיות של מדינת ישראל.

היו"ר א' שושטק:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת גדי יציב, ואחריו

— לחבר הכנסת גרשון שפט.

גדי יציב (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, כיוון שמתקבל הרושם, שכולנו שותפים לתחושה הזוועה לנוכח מה שמתחולל במערכת הבריאות, צריך אדם לשאול את עצמו, למה זה קורה. הוא דבר איום ונורא. מדוע זה בכל זאת קורה? אציע בקצרה שלושה הסברים למה שקורה, אולי הם אלטרנטיביים זה לזה, ואולי שלושם נכונים.

הסבר אפשרי אחד הוא, שכל הזוועה הזאת מתחוללת משום ששר האוצר מתכוון לשכור את ארגוני העובדים במערכת הבריאות. הוא חושב שהוא ישכור את ארגוני העובדים שם, ואז תקל עליו הדרך לשכור את ארגוני העובדים האחרים. ואיך הוא ישכור אותם? הוא ישכור את ארגוני העובדים במערכת הבריאות על-ידי זה שיטיל על מצפונם את כל מה שמתרחש היום במערכת הבריאות. אני יודע שזה נורא לחשוב כך, אבל זו אחת האפשרויות.

אפשרות שנייה — שר האוצר פשוט מגלה דבקות דוקטרינרית מטורפת בתורה החדשה שהוא למד רק בשנה האחרונה, שנדמה לו שהיא הליברליות הכלכלית, דהיינו, שצריך להתהלך עם אגרוף קפוח ולא לתת שום אגורה לשום תביעה של שום סקטור. ואז, כשהוא למד את התורה הזאת, הוא הפנים אותה בצורה מטורפת עד כדי כך, שהוא לא מסוגל לגלות את מידת הגמישות המינימלית גם לנוכח הזוועה המתחוללת היום במערכת הבריאות.

אפשרות שלישית, והיא האיומה מכול, לא הייתי מעלה אותה אפילו על דל שפתי לפני שנתיים וגם לא לפני חצי שנה, וגם לא כאשר עלתה הצעת האי-אמון האחרונה בנושא זה, לפני חמישה שבועות, כאן בכנסת זו: יכול להיות שזה בעצם לא כל כך מועזע אותו כפי שזה מועזע אותנו ואת מרבית האזרחים בישראל. זה נורא לחשוב כך, אבל אינני מוצא שום פתרון אחר.

עמד כאן שר התחבורה קרופו; הוא העז לעלות לרוכן ולחת חשוכה משלו, בשם הממשלה. זה היה נוגע ללב — עד כמה העידה החשוכה הזאת על קהות-חושים, עד כמה הייתה פורמלית, לא רצינית, לא רלבנטית למה שמתחולל. היה נורא לשמוע אותו, לא משום שהוא אמר דברים נוראים, אלא משום היובש שהיה בדבריו שלו, הריחוק של הדברים שלו מכל מה שמתחולל היום בכתי-החוליים.

את מעשיו? סכום של 700,000 שקל בתוך התקציב האדיר של מדינת ישראל, והבזוב שאנחנו עוים לו, שקול כנגד חיי אדם? לאן הגענו, שלא היה בנמצא סכום של 700,000 שקל כדי להציל אנשים?

אנחנו אומרים: כל המציל נפש אחת כאילו הציל עולם מלא. מי יודע מה יכול לקרות?

אני חושב בהחלט שיש תרופה למצב. חברי הכנסת אליעזר שושטק, אורה נמיר, יהושע מצא, אוריאל לין ואנוכי עבדכם, אילו התקבל חוק ביטוח בריאות ממלכתי כאן בכנסת, אפילו בקריאה ראשונה, לא בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, הוא היה שם מחוסם בפני ההיירדרות של היום, מפני שהכול היו יודעים שדנים בנושא, שמתפללים בו, ואפשר היה לחזק את החוק הזה בכנסת האחת-עשרה. עד שהיתה המערכת מתארגנת כדי לפעול על-פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, היא היחה מתרוממת מחדש ולא הייתה הולכת ושוקעת.

אני חייב לציין, שאח הצעת החוק הזו הגשנו על דעת חברי הליכוד. אני יודע שגם חברים מסיעת ר"צ מסכימים להצעת החוק. אני יודע שגם חברים מסיעת מפ"ם מסכימים לה. אני יודע שבשינוי ניואנס זה או אחר היינו כולנו מתאחרים סביב הצעת החוק.

חברי הליכוד הסכימו שהחוק יבוצע באמצעות קופות-החולים. מה יותר טוב מההישג הזה? הדי בתחילה הם ראו ואת כמו צלם כהיכל. אני מאמין שכדי להביא תרופה ומזור למערכת הבריאות הם נכנעו בעניין זה. הם הסכימו גם שהמס האחיד — המס האחיד, רכותי חברי הכנסת, אינני מדבר על המס המקביל שהוא בלאו הכי מעוגן בחוק ונגבה באמצעות המוסד לכיטוח לאומי — ייגבה על-ידי לשכות המס של ההסתדרות הכללית. גם זה היה לגביהם צלם כהיכל. הם גם הסכימו לעגן באותו חוק את ההוצאות הארגוניות של ההסתדרות הכללית.

אינני רוצה להיכנס כרגע למערכת של האשמות, זה לא מעניין כרגע. מה שעומד לנגד עינינו הוא מה שיתרחש במערכת הבריאות כיששאל.

אדוני היושב ראש, שר החקלאות עלה עכשיו על הדוכן ונתן תשובות על ההצעות להביע אי אמון לממשלה בשל נושא אחר. הוא קם ואמר, שגם הוא מרגיש את עצמו אשם בעניין, מפני שזעקתי נפלו על אזניי אטומות, ואינני רוצה להשתמש במלה קשה. גם הנושא הזה של הבריאות נופל על אזניי אטומות, אני שואל: איך יכול לקרות דבר כזה? ממשלת ישראל, איך? היכן את? אנחנו טובים בהרבה שטחים. אנחנו משתדלים שיהיה לנו מדינה מתוקנת, אנחנו עושים מאמצים, אבל בדבר יסודי כמו בריאות העם, בריאות הפרט — וכולנו ראינו את המחוזות קודעי הלב בכתי-החוליים — איך אפשר להמשיך ולהשלים עם מצב זה?

אני אומר לכם, שאם הכנסת לא תביע אי אמון לממשלה, הממשלה צריכה לקום ולהתפטר מיזמתה. הממשלה צריכה בעצמה להתפטר, אם אינה מסוגלת למצוא פתרון לנושא של בריאות הציבור במדינת ישראל. היא לא זקוקה לשם כך להבעת אי אמון של הכנסת. זה מיותר.

אדוני היושב ראש, אינני יודע אם לקוות או להתפלל, אינני יודע באיזה מושג להשתמש. אדוני שר החקלאות, ואני פונה אליך מפני ששום שר אחר לא שומע אותנו, שום שר לא נוכח בדיון על נושא כל כך חשוב, שנוגע לכל פרט ולהכרה כולה — בריאות העם ובריאות הפרט: אנא, ברוב טובך, לאור

יובל נאמן (התחיה):

חבל מאוד. על כל פנים, מורגש בשטח שצריך בדרך כלשהי לגמור את זה, וחסר הפטיש בשכיל לגמור את העניין. אתה יודע מה, תחליף אריק באריק, אולי הוא יעשה להם את זה בשידוע שלו. צריך לגמור עם הסיפור הזה.

כינתיים אנחנו קוראים שיהודים עוכים את הגולן. נמסרה ידיעה על עזיבת 700 איש את הגולן בעונה הקרובה, לאחר סיום הלימודים בבתי-הספר. זאת ידיעה חמורה ביותר. אני מציע שמישהו משירי הממשלה, אולי אתה, שר החקלאות, אולי עוד מישהו, אולי גם ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה, ממלא-מקום ראש הממשלה, ילך ויחזק שם את הרוחות וידאג שלא תהיה שם מפולת כזאת.

שר החקלאות א' נחמקין:

צריך רק להוציא את ההסדר לפועל.

יובל נאמן (התחיה):

אנחנו בכנסת גמרנו עם זה בשעתו. בבקשה, אתם בממשלה תזינו את העניין. כל זה כבר צריך היה להיות מאחורינו, ומסתבר ששם זה כמו כרעידת אדמה, הזעזועים נמשכים, ועווע שני ושלישי וכו', ובגמר שנת הלימודים תהיה שוב מפולת.

אני קורא לך, אדוני השר, ואם צריך תועיק את חבריך בממשלה — יש פה עוד נציג אחד של הממשלה, והוא יודע מה קורה כמושבים. אולי בכל זאת תזינו את הדברים ותביאו לידי כך שאפשר יהיה לומר לאנשי הגולן ולאנשי הבקעה שהדברים הסתדרו. בואו נגמור את הדברים, ונתחיל דף חדש.

הי"ר א' שוסטק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחרי — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. סדר-היום של הכנסת נקבע כך. שיש הצעת אי אמון בשל מערכת שירותי הבריאות. לכאורה הכול טוב יפה, זה נושא חשוב, נושא כאוב, נושא שמעסיק היום את כל מדינת ישראל, אבל הממשלה הפכה להיות אדישה נוכח מה שקורה, לנוכח מה שמתרחש. יום יום מתים אנשים בבתי-חולים, ואחרים אדישים.

אבל במרוצת היום קיבלנו המשך לסדר-היום, ובו הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה בשל גורל עתיד ההתיישבות בגולן. רבותי חברי הכנסת, הרי אנחנו יודעים בצורה הכרורה ביותר מה יקרה כאשר הכנסת תדון, או ועדותיה ידונו. הנושא בעצם יתהפך ומה שיקרה הוא, שהכנסת תדון יותר במצבם של המחיישים כרמת-הגולן, שהלכו, נשלחו להתנחל שם. ומבזבזים כספים אדירים.

רבותי חברי הכנסת, השאלה היא, מהו סדר העדיפויות של הממשלה. חוק סיפוח רמת-הגולן, שהוא אבי כל טטאת, שהוא כעצם המשך המדיניות של השלטון הזה, שהיא הרס כמעט כל חלקה טובה בארץ הזאת.

בתי-החולים נהרסים, מערכת החינוך הופכת גם היא להיות הרס אחד מוחלט. אנחנו שומעים יום יום שהתעשייה נהרסת. על מה לוחמים היום ועדי העובדים? על מה היו היום זעקות השבר של הפועלים מ"יובל-ג", שהפגינו היום מול הכנסת? — לחם, עבודה, אבל מיליארדים של שקלים מושקעים היום בהמשך הדיכוי, בהמשך המלחמה, נגד מי? נגד הילדים האלה, הנאבקים על זכות הקיום שלהם, על הזכות להקמת מדינה פלשתינית לצדה של מדינת ישראל.

אשר על כן, כרשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לחזור על ההודעה ועל הדברים שאמרה פה חברת הכנסת חייקה גרוסמן, ולומר זאת הפעם בלשון ברורה ומנוסחת היטב, לידעת כל חברי הכנסת, כדלהלן: אם עד יום ראשון הקרוב לא תנקוט הממשלה את הצעדים הדרושים שיביאו להפעלת מערכת הבריאות וישמו קץ להפקרת חיי חולים וקשישים, קוראת סיעת מפ"ם לכל חברי הכנסת מהסיעות השונות להתייצב ביום א' בבוקר בפתח משרד ראש הממשלה, לפתוח בכשיחת רעב ולהתמיד בה כמשך כל השבוע הבא, כדי לכטא את הזעם והמחאה ולעורר את הציבור לפעולות נמרצות נגד האטימות ונגד הציניות המועזת של הממשלה. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן, ואחרי — לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, אדוני שר החקלאות, חברי הכנסת, יש סיפור על טיול של החברה הישראלית לגיאוגרפיה באיטליה לפני כמה שנים, נדמה לי שזה קרה בנפולי. היה להם מורה דרך מצוין, והוא רמז לו הזמן שהוא רוצה לקבל דמי שתייה, או על בקשים שמגיע לו. הם נסעו במעבורת, וכשהגיעו למחוז חפצם ירדו כולם, עברו על ידו ולא עשו כלום. רק האחרון שלשל לו משהו ליד. והוא אמר: אני לא יודע אם אתם באמת הרגתם את ישו, אבל שהוצאתם לו את הנשמה — אני מאמין.

נראה שזו מסורת ישראלית, וגם הגולן והבקעה, המושבים — הקיבוצים אולי כמצב קצת יותר טוב מבחינה זאת — טובלים מהמחלה שגם נוגעת לבעיה הרפואית, מחלת הסחבת בפתרונות בישראל.

נדמה לי שהנושא של החקלאות הישראלית, אחרי שעבר את כל הסחבת הביורוקרטית, שבה אנחנו מתחרים באופן יוצא מן הכלל עם בריית-המעצות — אני מדבר עם עולים שבאים מברית-המועצות, והם פשוט לא תופסים שהם באים מן הפח אל הפחת מבחינת הביורוקרטיה — בסופו של דבר אפשר היה להאמין שהדברים יתחילו לזוז. מסתבר שעד היום בקושי מתחיל ההסדר לצאת אל הדרך.

נפגשתי היום עם אנשי הבקעה, ושמעתי מהם את הסיפורים העצובים שלהם. בגולן יש כבר מי שטוען, שהוא רוצה לכתל את כל ההסדר, כי אין כל סיכוי שהוא יצא לפועל כפי שדובר, מפני שבינתים התנאים משתנים. נשאלת השאלה: האם באמת לא יכולים לגמור ולקצר את הסבל? אנחנו יודעים שכל פרק זמן נוסף שבו הדברים לא מסתדרים מחמיר את הבעיה.

עוד סולודר (המערך):

יעברו עוד שנתים ויעשו הסדר חדש.

יובל נאמן (התחיה):

יסבכו את זה עוד יותר, ואז אפשר יהיה לעשות פעם נוספת הסדר ולמנות עוד ועדה, ואחר כך ועדה שתברוק את הוועדה הזאת, ועוד ועדה שלישית שתהיה אולי ועדת חקירה.

אדוני השר, פה נדרשת מנהיגות. מנהיגות פירושה שלוקחים וגומרים את הדברים, "ובנג" ודי, אחרי שישבו כבר כל הוועדות, הכול כבר היה. עכשיו כבר אפשר לעשות "ובנג".

שר החקלאות א' נחמקין:

אני לא הצלחתי. אני לא מדבר בשם הממשלה, אני לא הצלחתי.

מערכת הבריאות המתמוטטת, להביע אמן לממשלה. אני שואל את עצמי, ואני שואל את כולכם, את חברי הכנסת, את היושב-ראש וסגניו, את חברי הממשלה ואת ראש הממשלה ואת ממלא-מקומו, את שר האוצר ואת שר הבריאות: הגידו, ונגיד כולנו, האם אחזינו אטומות? האם לכותינו הפכו ללכות אתכן? האם ניטלה מכולנו הרגישות ואין לנו עוד היכולת להרגיש ולשמע את הזעקה הבוקעת מכל רחבי המדינה, זעקת שבר מזעזעת של מאות אלפי החולים האומללים, הנמקים בייסורים נוראים ואין מי שיטפל בהם בגלל השכיחה האורורה הפוגעת בחייהם?

ואני שואל שנית: הגידו, חברי הכנסת, האם נאטמו אחזינו משמע את הזעקות האלה? גם לב אכן חייב להישחק ולרטוט בפנימיות הנשמה למראה הנגלה לעינינו בכתבי-החולים. וכך זה נמשך חודשים, נמשך נמשך. ועדות מוועדות שונות הורכבו, ועד היום הן לא קידמו את הנושא. דנים בנושא כאילו היה זה איזה רבר אבסטרקטי, איזה כירור אידיאולוגי, בהחלט לא כפי שדרוש לטפל בנושא שחיי אלפים תלויים בו.

לא אבוא להצביע כאן על האשם, אולם אומר בגלוי שכולנו אשמים; כולנו אשמים, כל אחד לפי האחריות הממלכתית או הפרלמנטרית שלו. לבי לבי לאלה הנושאים באחריות, לאלה שבידם למצוא מוצא מהמסוכר והם אינם נוקטים את האמצעים שבידם לנקוט ומתייחסים אל הנושא כאל אחד מעשרות הנושאים הנמצאים על סדר-יומנו.

הרי זה נורא ואיום, שבמדינה מתקנת ותרבותית כמו שלנו יתייחסו אל הנושא הזה, הנוגע לחיי מאות אלפי אזרחי המדינה, כפי שמתייחסים אליו. מאז קום המדינה לא עמדנו בפני מצב כה מביש, כשבמשך חודשים לא נמצא פתרון לנושא הנוגע לחיי אדם.

אינני רוצה להיכנס לפרטים, אף כי חלק מהפרטים ידועים לי עוד מהימים שבהם הייתי מעורב בנושא, בתקופת תפקידי כיושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. אמרתי אז, ואני חוזר ואומר זאת גם היום, כי הכרחי להכניס שינויים יסודיים בכל מבנה מערכת הבריאות ותפקודה, בתפקוד הרופאים ובשכרם כל עוד לא יוכנסו שינויים יסודיים, נעמוד מפעם לפעם בפני בעיות במערכת הבריאות.

אולם, אין זה פותר את אלה שבידם לקבוע למצוא מוצא ולשים קץ לשכיחה במערכת הבריאות על-ידי הצעת כניס. סבל החולים האומללים זועק לשמים. גם אחרי כל הדיונים בממשלה, בפורומים של משרד הבריאות ומשרד האוצר, בוועדת השרים לנושא הבריאות ובוועדת החקירה - הרופאים לא חזרו לעבודה. כל האחיות יוצאות עכשיו לחופשה, המרפאות סגורות, אין ניתוחים, וגם עובדי משק ומינהלה נוקטים אמצעים. הכול שוכת, הכול משותק. אבל מלאך המוות לא שוכת, ולצערונו אינו משותק.

כולנו היינו ביממה האחרונה בחרדה שאינני זוכר דומה לה, עם השבתת שירותי מגן-דוד-אדם. האם יכולים אנו לתאר לעצמנו משמעות השבתת שירותי מגן-דוד-אדם במקרים של התקפות לב, תאונות דרכים או פיגוע חבלני באין שירותי הצלה? רבותי, לאן הגענו? מה קרה לנו?

אשאל ואוסיף לשאול: האומנם נאטמו אחזינו משמוע זעקת החולים? האומנם הוקהו וקועקעו מתוכנו הרגשות המינימליים? ואנו, העם היהודי במדינת היהודים, האם עד כדי כך נעקר מאתנו אחד המיוחדים באבני היסוד של עמנו - פיקוח נפש לפי ההלכה האחרונה שבת, דוחה שמירת קדושת השבת. הייחנך שפיקוח נפש לא ידחה קיום שבתה?

רבותי, בדרך הזאת אנחנו חוסמים את הדרך לשלום, כשהיום, אולי יותר מאי-פעם, נרשטת מצד מדינות ערב יד לשלום. כאשר רואים את ההחלטות 242 ו-338 ככסיס לשלום כינינו לבין שכנינו, אנחנו מתעלמים, ומשיכים באופן קבוע בלא מוחלט על הצעות של הנציגות הפלשתינית, המיוצגת על-ידי אש"ף. הם מאמצים את ההחלטות האלה, קוראים לישיבה משותפת בוועידה בין-לאומית, שבה ישבו חמש החברות הקבועות של מועצת הביטחון, מתוך מטרה אחת: להגיע אולי לשלום המיוחל. אולי בדרך הזאת ננטוש את דרך המלחמות. והרי מטרתם היחידה של גאולה כהן ושל חבריה בהתנחלויות היא לחסום כל דרך לשלום כינינו לבין העם הערבי הפלשתיני.

רבותי, חברי הכנסת, אי-אפשר שלא לומר מלה אחת על הביטוי האומלל הזה, טרנספר, שהפך להיות מין מלה מקובלת, דבר של מה בכך. אחרי השרץ הזה, שהעלה את הרעיון הזה כאשר רץ לבחירות, אימצו אט אט גם המפלגות של התחיה את הרעיון, והיום אנחנו שומעים שאפילו אלוף בצה"ל מדבר על טרנספר. אני מוחה פה, מעל כמת הכנסת, על כך שלא שמענו ולו מלה אחת של ביקורת בעניין מפי המנהיגים הפוליטיים של מדינת ישראל - מראש הממשלה, מממלא-מקומו ומשרים אחרים בממשלה. לא שמענו מלה אחת של זעזוע מהשימוש במשפטים עלובים אלה.

חברי הכנסת, אנחנו הגשנו הצעת איראון לממשלה בנושא הבריאות. אנחנו כואבים את נושא הבריאות כמו כל העם, היושב היום ומביט ואומר, שאולי הממשלה הזאת תראה בכל זאת איך האנשים מתמוטטים בכתבי-החולים, איך המערכת כולה מתמוטטת בכתבי-החולים. נשיא המדינה אמר היום, שהציבור נהיה אדיש לחיי אדם. הוא אמר את הדברים האלה כאשר דיבר על מערכת הבריאות.

אבל, חברי הכנסת, האם מקרה הוא שאנחנו אדישים למה שקורה במערכת הבריאות? האם מקרה הוא שהממשלה הזאת אדישה? הפכנו להיות אדישים מפני שאנחנו רואים יום יום בשטחים הכבושים שחיי אדם הפכו להיות הפקר, שהדיכוי וההשפלה הם מנת חלקם של הפלשתינים יום יום ושעה שעה. ובכן, מדוע יכאב לבה של הממשלה הזאת, מדוע יכאב לבו של מישהו, כאשר נשמעות זעקות שבר מכתבי-החולים המתמוטטים ונהרסים?

אבל הקש ששבר את גב הגמל הוא 700,000 השקלים הנורשים היום כדי להחזיר את מגן-דוד-אדם לפעולה, אותו מגן-דוד-אדם שהוא העזרה הראשונה במלחמה היומיומית בתאונות הדרכים, בקטל וברצח ככל מקום. מגן-דוד-אדם מושבת היום בגלל 700,000 שקלים, אבל מיליארד שקלים הוקצבו עד היום, וסכומים נוספים יוקצבו ככל שיידרשו על-ידי שר הביטחון, כאשר הוא יבוא ויאמר שדרושים תקציבים נוספים להמשך הדיכוי. אף אחד לא ינסה להביט ולהגיד: אולי בכל זאת יש אפשרות אחרת, אולי בכל זאת יש סיכוי אחר?

אני מבקש מחברי הכנסת להביע איראון לממשלה בשל המדיניות העיוורת שלה, המוכילה אותנו יום יום לאטונות גדולים יותר ויותר.

הי"ד א' שוסטק:
 תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין - הוא איננו כאן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
 כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קשה עד מאוד, למראה

רבתי, אני רוצה לסיים כמה שהתחלתי. הכנסת לא יכולה להרשות לעצמה לעבור לסדר-היום על נושא השביתה הממושכת הזאת במערכת הבריאות. הכרחי לשים לזה קץ. אני קורא ואומר: או שהממשלה תמצא פתרון או שתפטור.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת מנחם פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לאחרון הדוברים, חבר הכנסת אליעזר שוסטק.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עד כה ידעתי על זכות השתיקה של נאשמים. בממשלה הזאת למדתי על זכות שתיקה חדשה: זכות שתיקה של ראש ממשלה. מערכת הבריאות מתמוטטת. קורסת תחתיה, יש סכנה לחיי אדם. שירותי החיניים של מגן-דוד-אדום שוכחים כפעם הראשונה מאז הקמת המדינה.

דן תיכון (הליכוד):

השביתה הסתיימה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

בסדר, הסתיימה.

מעבודות, מחלוקות, בתי-חולים ומרפאות אינם מתפקדים כמשך חודשים ארוכים וקשים. הסבל העובר על ציבור החולים לא ניתן לתיאור. וראש הממשלה, מה הוא עושה? — שותק. הוא משתמש בזכות השתיקה שלו. והרי עליו, על ראש הממשלה, מוטל התפקיד המובהק, מכות תפקידו, לשים קץ לחילוקי הדעות בין שני שרים המכהנים בממשלתו. אם יש חילוקי דעות בין שרת הבריאות לבין שר האוצר — מי אם לא ראש הממשלה חייב לתת דעתו על עניין זה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שרת הבריאות התייצבה מאחורי החלטת ועדת השרים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

מיידי אגיע להחלטה זו, חבר הכנסת ויינשטיין.

כאשר החל המשבר הזה, ציפיתי שראש הממשלה ינסה את השרים ואת ציבור הרופאים ונציגי כל הארגונים, וישם קץ למחלוקת המשתוללת הזאת. כעת, לאחרונה, מקץ חודשים ארוכים של אנוכיה בשירותי הבריאות ושיתוק הממשלה, התכנסה ועדת השרים וקיבלה החלטה.

אני רוצה לומר כאן, שאף שתמכתי בציבור הרופאים ומשום שתמכתי בציבור הרופאים בהרבה הזדמנויות, ואני חושב שמצוקתם לא באה לידי פתרון מלא — נדמה לי ששילתם על הסף את ההצעות של ועדת השרים אינה יכולה להיות קבילה. חובה לחדש את העבודה הסדירה בבתי-החולים. אסור שציבור החולים יהיה קורבן למה שמתרחש במערכת השלטון. אני יודע שלרופאים יש טענות קשות. הוא הדין בציבור האתיות, הלבורנטים וכל אנשי הסגל הרפואי. אף-על-פי-כן אני חייב לומר, ששיבוש תפקודם של שירותי הבריאות אינו יכול להימשך עד אין קץ. זאת כאשר ועדת השרים מציעה הצעה שעל פניה לפחות נראה שאפשר להיכנס לדיונים לגביה. עם כל הכבוד לנציגי הרופאים, ושמעתי את דבריהם באמצעי התקשורת, קשה לקבל את דחייתן על הסף של ההצעות האלה.

לעניין השביתה כמגן-דוד-אדום אני חייב לומר, שאין זה מתקבל על הדעת ששביתה כזאת תפרץ בניכוח כאלה ובגלל היותו של סכום כזה שנוי במחלוקת.

השאלה מופנית לשני הצדדים. אני שואל את עצמנו, אני שואל את אלה שהכריזו על השביתה ואת אלה שסירבו לתת תשומת לב לשביתה הזאת: האם בגלל 700,000 שקל, שבהם היה צורך כדי לכסות שכרם של עובדי מגן-דוד-אדום, מגיעים להכרזה על השבתת שירותי מגן-דוד-אדום? אם בגלל 700,000 שקל הגיעו לכך השיבתי שירותי מגן-דוד-אדום, שירותים שחיי אדם תלויים בהם? הרי זה מוכיח עד כמה נאטמו אחיננו והוקהו רגשותינו.

רבתי, אנחנו מדברים כאן, במדינת ישראל, שבה מכובדים מאות מיליונים על דברים שוליים, וכאן, בגלל סכום של 700,000 שקל, הבאנו לידי סיכון חיי אדם.

אני תולה את המצב המביש הנוכחי בקיום ממשלת האחדות הלאומית, כי לו הייתה קיימת קואליציה מצומצמת והאופוזיציה היתה מאיימת בהצעת אי אמון שתביא לפירוק הממשלה — לא הייתה שאננות כזו והיו מטפלים בנושא ביתר רצינות. הממשלה הזאת, כממשלת האחדות הלאומית, איננה פוחדת מאי אמון, היא ממשיכה להתייחס לנושאים כה רגישים בשאננות כזאת.

כאשר סיעתנו שותפה בקואליציה — אם כי שותפותנו או אי-שותפותנו אינה מאיימת על קיום הקואליציה — בעצם ישיבתנו אני רואה את עצמנו אשמים בזה שאנו לא מועזעים את הממשלה השאננה; וממשלה היושבת שאננה במצב כזה, כאשר חיי מאות ואלפים בסכנה עקב השבתת מערכת הבריאות — אין לה זכות קיום. או שיפתרו את הבעיה או שיתפטרו.

שביתה נוראה וממושכה זו מחייבת אותנו לתת דעתנו על כך שאייאפשר עוד להמשיך את המצב כלי חוק ברורות חובה בשירותים החיוניים. לא הייתי בין אלה שתמכו בזאת בעבר. עשיתי הכול יחד עם כולם כדי למנוע זאת. אבל אם הגענו למצב כזה — מוכרחים למצוא את הדבר אשר ימנע זאת. כשם שלא ניתן לקיים שביתה בצבא וכמטטרה, כך לא תיתכן שביתה במערכת הבריאות.

אנו קוראים לכולנו, ובייחוד לכל אלה שבידם למצוא פתרון, לפתור את הבעיה הנוגעת לחייהם של מאות ואלפים ולשבתם את קוראים להפסיק את השביתה — פיקוח נפש ודוחה שבת, ועל אחת כמה הוא דוחה כל שביתה שהיא, וגם את זאת. תבוא ועדת השביתה עם הצעות מרחיבות אחרות אלינו. חברי הכנסת, ואנחנו כולנו צריכים לתת להם יד בכל דבר אשר יבקשו עד אשר ימצא פתרון, ובלבד שיפסיקו את השביתה. כי לא תיתכן שביתה במערכת הבריאות.

קשה לי עד מאוד לסיים את הדברים האלה, ולא חשתי בכל הדין עד עכשיו שהכנסת מזדעזעת מהשביתה הממושכת הזאת.

כבוד היושב-ראש, קשה לי לרדת לסוף דעתם של אלה אשר קבעו לשלב כדיון זה גם את נושא גורל ההתיישבות בגולן. ההצעות לא משתלבות מבחינת תוכן, ובזמן המוגבל אייאפשר לדבר על שני הנושאים. אבל, אני מוכרח לומר משפט אחד בקשר להתיישבות בגולן. גם המינימליסטים שכתובנו חוזרים ומכריזים על גבולות ביטחון. הרי למעלה מכל ספק הוא, שההתיישבות בגולן היא בבחינת גבולות ביטחון. מי מאתנו יכול להעלות על הדעת שלא להעריך את יחודה של ההתיישבות בגולן מבחינת ביטחון המדינה? הכרחי שהממונים על מערכת הביטחון יתייחסו במלוא הרגישות לחידה מפגיעה כלשהי בבתי-הישבות בגולן; התיישבות זו, שחשיבותה גדולה לעצמה וגדולה חשיבותה לביטחון בגלל מיקומה.

— לא על תורים, לא על 15,000 איש הממתינים בתור. זהו הסיכון.

חבל שמוכיר ההסתדרות אינו נמצא פה כרגע. חברי הכנסת, נאמר לעצמנו שהמשבר הזה לא היה נמשך כל כך הרבה זמן, והיו מוצאים דרך כלשהי להסדיר את עניין התורים — האם אתם מאמינים שבכך היתה יוצאת מערכת הבריאות מהמשברים שלה?

יאיר צבן (מפ"ם):
לא.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

זה איננו פותר את הבעיה העומדת בפני מערכת הבריאות. מחר יפרוץ משבר עם האחיות, מחרתיים — עם הרוקחים, ואין סוף לדבר. ואני אומר זאת בצורה הבוטה ביותר, הרפואה הציבורית הרסה. הרפואה הציבורית כבר לא תהיה מה שהיתה אפילו לפני שנה. הרפואה הציבורית יכולה להתקיים רק על-ידי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שיחייב את כל האוכלוסייה לשאת בעול הבריאות. אני מצטער שלא נמצא פה מזכיר ההסתדרות — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
הוא דווקא נמצא.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אני רוצה שאזכורה הזאת שלי תישאר לרורות: אם הרפואה הציבורית תיהרס כליל, על מצפוננו של מזכיר ההסתדרות יהיה הרבר.

יאיר צבן (מפ"ם):
מה אתה אומר?

אליעזר שוסטק (הליכוד):

הוא היחיד במדינה שלא נותן, הוא היחיד שעומד כמכשול על דרך קבלת חוק בריאות ממלכתי, זה שנים. רק מזכיר ההסתדרות.

יאיר צבן (מפ"ם):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הייתם בממשלה שבע שנים, למה לא עשיתם את זה?

יאיר צבן (מפ"ם):

למה לא קיבלו את החוק שלך? — כי האוצר לא הסכים.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אל תספר מעשיות. שר האוצר של היום הצביע בעד החוק עוד בכנסת הקודמת. אל תספרו מעשיות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אני אומר את הדברים האלה למען העתיד.

יאיר צבן (מפ"ם):

אליעזר שוסטק (הליכוד):

דעו לכם, שהרפואה הציבורית, שנהרסה כבר בחלקה הגדול, תיהרס כליל אם לא יהיה ביטוח בריאות ממלכתי ואם לא יסיר מזכיר ההסתדרות את ההתנגדות שלו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הערה נוספת לאותם דוברים הדורשים הקצאה נוספת מכספי האוצר לשירותי הבריאות. שמעתי את הטענה שבמדינת ישראל אומנם מוקצים 7% מהתל"ג לשירותי הבריאות, אבל 7% בישראל הם שליש לעומת ההקצאה בארצות-הברית וחצי לעומת ההקצאה באירופה, והישראלים רוצים שירותי בריאות כמו אלו הקיימים באירופה ובארצות-הברית.

רבותי, נכון ש-7% מן התל"ג בישראל הם פחות מ-7% מן התל"ג בארצות-הברית. אבל למה זה קורה? זה קורה מפני שאין לנו די הון להרכיב את הסקטור העסקי היצרני המגדיל את התל"ג. אם נגדיל את ההוצאות הציבוריות לכל השירותים האלה, וכפיל אותן ונשלש אותן — כפי שאני מבין את הדרישה — התל"ג לא יעלה אלא ירד עוד יותר. הווי אומר, ההצעה להעמיס על קופת הציבור נטל נוסף לקיום שירותי הבריאות היא הצעה שתפגע עוד יותר בעתיד במשך כולו ובשירותי הבריאות.

לדעתי, הדרך הנכונה היא דרך אחרת ושונה לחלוטין — הקמת רשות אשפוז שתוציא את בתי-החולים ואת בתי-החולים הממשלתיים משליטת הממשלה וההסתדרות; מתן אוטונומיה ניהולית חלקית למנהלי בתי-החולים; הגדלת השתתפות הציבור בהוצאות הרפואיות, אם על-ידי הגדלת שיעור המס האחד ואם על-ידי הגדלת שיעור החלק שנותנת ההסתדרות לקופת-חולים מתוך המס האחד. זה לא חייב להיות 70%, זה יכול להיות 80%. ההגדלה יכולה להיות אם על-ידי ביטוח משלים, אם על-ידי השתתפות ישירה של ציבור המבוטחים המבוטחים. כל זמן שלא נלך לפתרון כזה, יהיה משבר ארוך טווח כמערכת הבריאות הציבורית, שאותה, אני לפחות, הייתי רוצה לשקם.

היג"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר שוסטק. בניגוד למה שהודעתו קודם לכן, אחרון הדוברים יהיה חבר הכנסת אמנון לין.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני בא לתאר את המשבר. אני רוצה לגעת רק בסיבות לו. הסיבה הישירה למשבר הנוכחי היא ההסכם של קופת-חולים עם רופאיה. זאת הסיבה הישירה למשבר הנוכחי.

כמעט כל הדוברים האשימו פה את האוצר באדישות לכל המשבר הזה. אני רוצה להעיד, שהאוצר לא היה אדיש למשבר למן הרגע הראשון. הוא ראה מייד שההסכם של קופת-חולים עם הרופאים עלול לגרום למשבר במערכת הבריאות. הוא הגיב חייף ומייד ואסר את חתימת ההסכם הזה. אבל חתמו על ההסכם ברמייה. בחדר אחד ישבו עם נציגי האוצר ובהדר שני חתמו על ההסכם. וההסכם הזה סיכן את כל המערכת. הרופאים שאינם במסגרת קופת-חולים תבעו מייד אותם תנאים, ועכשיו המצב הרבה יותר מסובך.

הרופאים טענו שהם רוצים לפתור את בעיית התורים. זאת הם טענו למן הרגע הראשון, ועל כך היה ההסכם. עכשיו יש הסתבכות. הרי ההצעה שהוצעה על-ידי ועדת השרים כבר בראשית הסכסוך ובראשית הדיונים הובאה לפנינו בוועדת העבודה והרווחה. בהצעה נאמר: אתם מדברים על תורים, אתם מדברים על עבודה אחרי-הצהריים. צריך לעבוד גם לפני הצהריים. עכשיו, כמובן, המצב הרבה יותר מסובך, ועדת השרים, ביחד עם שרת הבריאות, החליטה פה אחד על הצעת הסכם בקשר לחיסול התורים. עכשיו הרופאים טוענים: אנחנו מדברים על תוספת כללית של שכר, איננו מדברים על תורים

— הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה —
 חוכרת ל"ה, ישיבה תנ"ה

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמנון לין (המערך):
 ממשלת מעבר, כל עוד אין הנשיא מצליח להטיל על מישהו להרכיב ממשלה, איננה זקוקה לדעת הכנסת, כי אין אפשרות להפיל אותה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

רק הוא המעכב את קבלת החוק הזה. תודה רבה.

היור"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת שוסטק, רשות הדיבור לאחרון הדוברים, חבר הכנסת אמנון לין. לאחר מכן נעבור להצבעה, ולאחר מכן ננסה את מערכת ההצבעה האלקטרונית.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, המצב בשירותי הבריאות הוא ללא ספק סקנדל שאין דומה לו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חצביע אי־אמון. אני מבין.

אמנון לין (המערך):

הכנסת אינה יכולה לעבור על כך לסדר־היום ללא תגובות חמורות, ללא דברים קשים כלפי הממשלה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גדי יציב (מפ"ם):

היור"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, הבנתי את הרמז, אבל לא צריך להפריע. אתם מפריעים לו לפתח את התזוים שלו, אתם לא מבינים את זה?

אמנון לין (המערך):

המצב כמגן־דוד־אדום הוא סקנדל.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

איך המצב בממשלה?

אמנון לין (המערך):

חברי הכנסת, יש פתגם יפה בערבית, שהייתי מציע לכל אחד מאתנו לשנן אותו היטב. הפתגם הערבי אומר: הבריות היא כתר על ראשם של הבריות, שרק החולים מכירים בו. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת: כשאני רואה לנגד עיני את הממשלה הזאת, כיצד היא מתייחסת למצב החמור של מערכת הבריאות, כיצד היא מתייחסת כחוסר רגישות למצב של מגן־דוד־אדום, יש כלבי רצון לבוא ולהגיד לכם, שהגיע הזמן שנסקי את המסקנה ונפיל את הממשלה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נו?

אמנון לין (המערך):

אבל, חברי הכנסת —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 אתה מזכיר לי את שבח וייס.

אמנון לין (המערך):

— אם אתם רוצים כאמת שכחודשים האלה תהיה ממשלה רגישה לדעת קהל, ממשלה רגישה לדעת הכנסת, אסור לעשות את המשגה הזו של הפלת הממשלה, כי הממשלה הזו תיהפך להיות ממשלת מעבר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה רע בזה?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

חבר הכנסת לין, פיקוח נפש רוחה ממשלה.

אמנון לין (המערך):

אם אנחנו רוצים שלכנסת תהיה דעה, אם אנחנו רוצים שהכנסת חשפיע עוד במשהו על הממשלה — למרות כל הביקורת, ואנחנו נמשיך לבקר ונמרר את החיים לממשלה ולשריה — אסור להפיל אותה. אנחנו נעשה לשרים את המעשה הטוב ביותר שיכולים לעשות להם אם נהפוך אותם לחברי ממשלת מעבר, שאין יכולים להביע לה אי־אמון. לכן, ההיגיון אומר: נמרר להם את החיים, נפנה למצפונם, אבל אל נעשה להם את השליחות הזאת, ונהפוך אותם לממשלת מעבר שאי־אפשר להפיל אותה. אני קורא לכם להצביע אמן, כדי שנוכל לשמור לעצמנו את האופציה לבקר את הממשלה ולזעזע את דעת הקהל. תודה רבה.

היור"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת אמנון לין.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת לין, כיצד חצביע בסוף?

היור"ר ש' הלל:

חבר הכנסת צוקר, נא להקשיב. אנו עוברים עתה להצבעה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא צריך להפיל את הממשלה, אלא יש לתת לה מאטר עולם.

היור"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה להצבעה, ואני רוצה לומר לכם מהו סדר ההצבעה: קודם כול אני מעמיד להצבעה את הצעת האי־אמון בממשלה בגין נושא הבריאות, שהגישו סיעות מפ"ם, ר"צ וחד"ש. לאחר מכן נעבור להצבעה בקשר להצעת האי־אמון שהגיש חבר הכנסת גרשון שפט באשר לגורל ולעתידי ההתיישבות בגולן.

קריאה:

שהגישת חברת הכנסת גאולה כהן.

היור"ר ש' הלל:

פה כתוב גרשון שפט, ואני קראתי את שמו, אבל זה לא משנה.

לאחר מכן, תהיה הצבעה על הצעתו של חבר הכנסת כהנא. לאחר שלוש ההצעות הללו, ברשותכם, אני רוצה לנצל את הנוכחות פה כדי שנעשה ניסיון בהצבעה אלקטרונית. נחזור על ההצבעות האלה כדי לראות אם זה בסדר.

יאיר צבן (מפ"ם):

רק אם הממשלה לא תיפול.

היור"ר ש' הלל:

אם הממשלה תיפול, אני מוכן לוותר על ההצבעה האלקטרונית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

באלקטרוניקה כבר עשו טעות אחת. מספיק.

— הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה —

היו"ר ש' הלל:

לכן אני אומר: אם הממשלה לא תיפול והכול יישאר על כנו — נעשה את הניסיון. אם היא תיפול — הכול ישתבש.

אני מעמיד עתה להצבעה את הצעת האי־אמון לממשלה בשל מערכת שירותי הבריאות. אתם רוצים מונים?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): בוודאי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): כן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): כן.

היו"ר ש' הלל:

אני מוזין את חבר הכנסת אריאל וינשטיין ואת חבר הכנסת רן כהן.

אני רוצה לומר: עכשיו זה לא חשוב, אבל בהצבעה האלקטרונית חייב כל אחד להיות במקומו. זה אחד התנאים, אתם זוכרים זאת בוודאי.

נעבור עתה להצבעה. מי להצעת האי־אמון שהוגשה על־ידי סיעות מפ"ם, ר"צ וחז"ש? מי נגד?

חיים רמון (המערך): מי נמנע?

היו"ר ש' הלל: מי נמנע?

היו"ר ש' הלל: מי נמנע?

ה צ ב ע ה

נמנעים

הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל גורל עתיד ההתיישבות בגולן לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

היה ציבור מכובד של נמנעים, אך הצעת האי־אמון לא נתקבלה.

אני מעמיד עתה להצבעה את הצעת סיעת "כך" להביע אי־אמון לממשלה. מי בעד הצעה זו, ירים ידו. מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להביע אי־אמון

לממשלה — אין

נגד — רוב

הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה בשל מדיניות הממשלה והכיטחון האישי של חיילי צה"ל לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע שגם הצעה זו לא נתקבלה.

חברי הכנסת, אני מבקש לקיים עכשיו הצבעה אלקטרונית ניסיונית. אני מבקש מכל חבר כנסת לשבת במקומו, אחרת אי־אפשר לקיים את ההצבעה והתוצאה משתבשת.

דן חיבון (הליכוד):

אבל, ארוני היושב־ראש, בינתיים עזבו את האולם כמה חברי כנסת.

היו"ר ש' הלל:

תוצאת ההצבעה האלקטרונית הניסיונית לא תקבע דבר. זהו רק ניסיון.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ארוני היושב־ראש, אם הכוונה היא להצבעה אלקטרונית ניסיונית, אני מציע להציג שאלה ניטרלית שאינה שייכת לסדר־היום. אולי תעמיד להצבעה את השאלה מי בעד הארכת פגרת הקיץ?

היו"ר ש' הלל:

ארוני השר, שמעתי את דבריך ואני רוצה להסביר. כבר ערכנו כמה הצבעות ניסיון בנושאים תיאורטיים. אני רוצה לכדוק עכשיו דבר מסוים, ואין לזה כל משקל. כי מבחינה פורמלית ההצבעה האלקטרונית עדיין אינה תקפה. אני רוצה רק לכדוק אם חברי הכנסת יודעים כיצד להצביע, וכדי שלא יהיה בלבול.

אני מעמיד להצבעה אלקטרונית ניסיונית את הנושא הראשון, ולא אקרא בשמו. ברגע שאודיע: "היכון להצבעה", חידלק הנורה האדומה שלפניכם ויהיו לכם חמש שניות כדי להתכונן ולהצביע. עליכם לעשות זאת כך: באצבע אחת תלחצו על הכפתור הכתום ובאצבע שנייה תלחצו על הכפתור המסמן "בעד", "נגד" או "נמנע".

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להביע אי־אמון

כממשלה — 19

נגד — 23

נמנעים — 3

הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי־אמון לממשלה לא נתקבלה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני רוצה "לשבח" את ראש הממשלה, שבשביל שמירת הממשלה הוא הופיע כאן, אבל כשביל נושא שבו תלויים חיי אדם, נושא הבריאות — הוא לא הופיע.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אני מעמיד עתה להצבעה את הצעת האי־אמון שהוגשה על־ידי סיעת התחיה, בשל גורל עתיד ההתיישבות בגולן. מי להצעת אי־אמון זו, ירים ידו. מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להביע אי־אמון

לממשלה — מיעוט

נגד — רוב

קריאה:

מי נמנע?

חוברת ל"ה, ישיבה תנ"י

— הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה: סקירת שר החינוך והתכרות על פעולות משרדו —

חזור. חברי הכנסת, אנא הביאו כחשבוך, שכעוד שבוע או שבועיים אנו נעבור כאופן מעשי להצבעות אלקטרוניות, וכדאי שנתנסה בכך.

אני מעמיד שוב להצבעה את הנושא הראשון שאותו הצבענו קודם לכן — אני מתכבט כן כדי שלא להרגיז את שר החינוך והתכרות, ואינני נוקב בשם הנושא. אנה הצביעו כפי שהצבעתם בהצבעה האמיתית, פשוט כדי לברוק את הרבר, אני מרגיש שוב, כי ההצבעה אינה תקפה, זו לא הצבעה חוקית, זה רק ניסוי. אני עובר ל"היכון להצבעה". יש לכם חמש שניות, נא לא לדבר ולא לזוז. נא להצביע.

הניסיון הוכתר בהצלחה חלקית. אתם יכולים לראות על גבי הלוח שהתוצאה היתה שונה מזו של ההצבעה הקודמת. תודה רבה לכם.

1. סקירת שר החינוך והתכרות על פעולות משרדו * (תשובת השר)

דוד דינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני השר, האם לא קיימת סכנה שיכניסו לתוך זה גם פוליטיקה?

שר החינוך והתכרות י" נבון:
לא, היות שהוצאנו חוזרים ברורים למנהלים ולמורים, והם יודעים שאינם צריכים לעסוק בזאת. הם לא יעסקו בכך, לא בבית-הספר הממלכתי ולא בממלכתי-דתי, בשום מוסד.

אשר לפער בין החינוך ליהודים לבין החינוך לערבים — הנושא הזה חוזר ועולה. מתוך דינוי הוועדה ירועים לך בודאי המאמצים שאנחנו משקיעים במגזר הערבי, אבל אי-אפשר להגיד שהדבקנו את הפער. זה גם לא יתכן להיעשות בתקופה קצרה. אבל אילו התקבלו כמה מן ההצעות — למשל, הצעה מרכזית אחת, הקשורה לצד הפיסי של הבינוי — אני מניח שהפער הזה היה מצטמצם. וזהו סוגיה התובעת תשומת לב מיוחדת.

משהו השתנה בתקופה הזאת לגבי נושאים שלא היו קיימים בעבר. למשל, קציני ביקור סדיר, שלא היו בעבר במגזר הערבי, ועכשיו יש. יהיו כ־30 קצינים כאלה, לא במשרות מלאות, אין בזה די, אבל מעבר מ־10 ל־30 — זה אומר משהו. הוא הדין בפסיכולוגים, הוא הדין בסל תכרות בבתי-הספר, בהכנסת בתי-הספר קהילתיים למגזר הערבי ובחזוק פעולות תנועת הצופים אצלם. יש עדיין בעיה. אף שהרחבנו את היקף הבינוי במגזר הערבי, הם כבעיה חמורה ביותר, יותר מכל מגזר אחר, כידוע לך, אבל משהו התקדם. זה לא מספיק, ואינני רואה פתרון מוחלט לשאלה הזאת בשנה הנוכחית, אבל הכיוון הוא כיוון חיובי. נעשו דברים. הושווה, למשל, שכרם של השרתים הערבים לזה של היהודים. מדובר בסכום של 2 מיליוני שקלים, ועדיין לא קיבלנו תוספת לזה.

חבר הכנסת ולדמן, שיצא בהחפה נמרצת על מערכת החינוך, דיבר על הסוגיה שהיתה נושא לדיון כאן, על החוברות שיצאו מטעם האגף לחינוך דתי במחירה לדמוקרטיה. אף שהסכרתי את העניין, הוא כאילו לא הבין את מה שהסכרתי. או שהוא לא רצה להבין, או שהיה כאן דבר אחר, שאינני רוצה לבטא אותו: הוא איננו מסוגל להבין דברים שאומרים.

חברי הכנסת, היכוננו להצבעה. מי כעד הצעת האי-אמון על הנושא הראשון? מי נגד? אדוני, שר החינוך והתכרות, מה הבעיה?

שר החינוך והתכרות י" נבון:
אדוני היושב-ראש, אצלי לא נדלקת שום נורה.

היו"ר ש' הלל:
כדי לעזור לשר החינוך והתכרות, אני מבקש לחזור שוב על ההצבעה.

אירי צבן (מפ"ם):
אצל ראש הממשלה שום דבר לא פועל, ואצל שר החינוך והתכרות שום דבר לא נדלק.

היו"ר ש' הלל:
אני משבח את מצב הרוח הטוב, ואני מציע לעשות ניסיון

היו"ר ש' הלל:
חברי הכנסת, אנו עוברים עכשיו — כאמת — לסקירת שר החינוך והתכרות על פעולות משרדו — תשובת השר. אדוני שר החינוך והתכרות, ככבוד.

שר החינוך והתכרות י" נבון:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה שנתאושש מהתרגיל האלקטרוני ונחזור לשגרת ימינו.

היו"ר ש' הלל:
האם הצלחת לבסוף להרליק את הנורה?

שר החינוך והתכרות י" נבון:
כן, הצלחתי. הנורה נדלקה, אני לא.

חברי הכנסת, אני אשיב כפי סדר הנואמים בדיון על פעולות משרד החינוך והתכרות, כמובן לא על הכול, כי הדברים ארוכים, אלא אתעכב על כמה סוגיות נבחרות.

תכרת הכנסת סרטני, את דיברת על כך שיש צורך לחנך לערכים. אם תעייני בדברי הפתיחה שלי, תראי ששמתי דגש חזק בנושא זה, כי אמנתי היא שבת-הספר ומערכת החינוך אינם צריכים רק להקנות ידע אלא גם לחנך לערכים, ואני גם פירשתי אחרים מאלה.

אשר לעיסוק בחינוך הפוליטי, אנחנו עוסקים בוה כל ימות השנה. בשנת הלימודים הבאה, עם התקרב מועד הבחירות, בתי-הספר לא יזמינו אישים פוליטיים להופיע בפניהם וגם לא יערכו הצבעות ניסיוניות בקלפי. אינני רוצה שינצלו לרעה את בתי-הספר. ואת הסקרים האלה לצורכי תעמולה מפלגתית. כאשר יסתיימו הבחירות נשוב ונפתח את הכיתות הגבוהות והבינוניות של בתי-הספר לאישים פוליטיים כעלי דעות שונות, כאשר התנאי הוא שאומנם תהיינה דעות שונות.

מה יקרה בתקופת הבחירות? כבר הוכן חומר כדי לתת הסברים כלליים לתלמידים מה הן בחירות, מהי דמוקרטיה, מהי כנסת וכיצד היא נבחרת, מה מצע של מפלגה, כיצד נבחרים חברי הכנסת ועוד. כל הדברים הללו יועברו לתלמידים כחומר לימודי לקראת הבחירות, אבל לא תהיה תעמולת בחירות בין כותלי בתי-הספר. זאת, על לאחר גמר הבחירות הכלליות.

שעל התלמידים ללמוד אותם על-פה לאחר שילמדו ויבינו את תוכנם.

אני רוצה להסביר על רגל אחת לחבר הכנסת וירשובסקי את תפיסתי. ראה נא, אם השינון בעל-פה כא כמקום הכנת הכתוב, ודאי שזה אסור. אנשים חושבים, ששינון הוא איזה דבר שכא במקום הבנה. זה לא נכון. לאחר שאתה קראת פרק והסבירו לך אותו והבינות אותו — את הרקע ההיסטורי, את הצד הספרותי והלשוני וכל מה שאתה רוצה שילמדו בפרק — לאחר כל זאת, תלמד אותו בעל-פה. אוצר המלים יזרום בעורקיך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בכלל לא. אני מוכן להתרוכת אתך על זה, אבל — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני מסביר לך את השקפתי.

היור"ר ש' הלל:
העיקר שאתה מתווכח בעל-פה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אתה יודע, עמנו חי מאות שנים עם תורה שבעל-פה. מאות שנים הוא חי עם תורה שבעל-פה, עד שבשנת 200 כתבו את המשנה. 300 שנה היתה תורה שבעל-פה, עד שבשנת 500 נחתמה הגמרא. איך חייב ללמוד את כל הסוגיות, תלמד קטעים נבחרים. תגיד לי, כמה זה מפריע אם מישהו יודע על-פה את פרק מ' או את פרק מ"א ב"שעיהו? כמה זה פוגם? מדוע זה פוגם? לאחר שהוא הבין, למשל, מה זה "הוי גוי חוטא, עם כבד עון, זרע מרעים, בנים משחיתים", הוא לומד את זה בעל-פה. מה קרה, כמה הוא נפגע? כאשר מומרים שיר מותר לדעת את המלים בעל-פה, ובלי זמרה אסור ללמוד את השיר הוזה בעל-פה? אם נתייחס לשירי ביאליק, מה רע בכך שתדע על-פה את "אל הציפור"? כמה נפגמת האינטליגנציה שלך? למה זה מטמטם? — או השיר "כירת, כירת" של רחל, או מאמר חז"ל, או קטע מהמשנה או משינת ימיה הביניים או מהתנ"ך. הוצאנו הנחיות ונתנו את הרשימה של הדברים הללו. השינון ייעשה לאחר שמבינים את הטקסט, את התוכן ואת הרקע.

העם הצרפתי — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מכבר את הדיון הפרלמנטרי, אבל אינני מסכים לדברייך. אני פשוט רוצה שתדע.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
זו זכותך.

ובכן, הדבר הזה ייכנס למערכת, הפרקים כבר חולקו. אני רק מקווה שקורים כל ילמדו המורים. לפני שיבקשו מהתלמידים ללמוד בעל-פה, הם עצמם צריכים לדעת.

חבר הכנסת וירשובסקי, בניגוד לוויכוח שהיה כאן בינינו, אני מסכים אתך שצריך להגדיל את התקציב לתרבות. אנחנו עשינו מאמצים גדולים מאוד בשלוש השנים האחרונות, למרות הקיצוצים, שלא לפגוע בתקציב התרבות אלא להרחיב, למרות הכול. אני גם קבעתי, שכל נושא התרבות יהווה יחידת-סמך נפרדת, כדי שהתרבות לא תשמש "בת-ערוכה" בכל פעם שיש איזה סכסוך, או איזו שבייתה או בעיה כספית כלשהי במערכת החינוך. הגדלנו את התקציבים ממקורות שונים, גם מהאפורטופוס הכללי, ואלה סכומים לא מבוטלים, למרות הקשיים, פתחנו ביחזמות חרשות, למשל היוזמה של סל תרבות,

הטענות שלי היו שתיים: א. הדפיסו חומר שהציג רק עמדה אחת, בניגוד להוראות. דובר שם על החלח הרבונות על כל ארץ-ישראל. וזהו דעה לגיטימית. מי שחושב כך — בבקשה, אבל צריכה להיות דעה נגדית; ב. בניגוד להנחיות, האשימו את אלה שאינם דתיים בכך שיכולים להיות בקרבם אנשים המזדהים עם האויב, ודברים ממין זה, המשתמעים מכך.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אזוני השר, מצד שני, גם כחבורת נכתבה — — —

קריאה:

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
כן נכון.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
תסלח לי, לא קראת את כל החוברות. אני אשמח מאוד להראות לך את כל החומר, ואם יש לך טענות, תדבר עליהן. אבל הוא לא הקשיב למה שאמרתי, וחזר על דברים שכבר הסברתי אותם.

הוא דיבר גם על כך שיהיה כיבוד של החוק והמשפט. כידוע לכם, הנושא החינוכי המרכזי בשנה הבאה יהיה כיבוד החוק והמשפט. חבר הכנסת ולדמן ביקש, שידובר גם על המשפט העברי. אומנם כן, ידובר גם על המשפט העברי. אנחנו חושבים גם להגביר בשנה הבאה את לימוד הנושא של תורה שבעל-פה, על-ידי הכנסת סוגיות לימודיות מהתורה שבעל-פה.

חבר הכנסת נחמן רוז דיבר על נושא ההשכלה הגבוהה. אני מזדהה עם כל דבריו, אבל הוא צריך היה לראות גם את ההתקצצות שחלה השנה בנושא תקצוב ההשכלה הגבוהה. כפעם הראשונה זה שנים, לא זו בלבד שנעצר הקיצוץ, אלא נוספו להשכלה הגבוהה למעלה מ-50 מיליון דולר, שיועברו במשך שנתיים וחצי — שנת התקציב הנוכחית ועוד שנה וחצי. יש, אם כן, התקדמות.

על נושא אחד, שחבר הכנסת שאקי וחבר הכנסת ולדמן דיברו עליו, כבר ענית, אבל אני רוצה להשיב על דברים אחרים שאמר חבר הכנסת שאקי. הוא דיבר על לימוד התנ"ך, ושאל מדוע אין לומדים בעל-פה פסוקים מהתנ"ך. הוא לא שמע, כנראה לא ידע, שהקימונו ועדה מיוחדת לעניין זה, ולא כולם מסכימים לדעת. יש התנגדות למה שהכנסתי השנה, כלומר לשינון בעל-פה של פרקים מסוימים. יש תפיסה, כאילו שינון בעל-פה מטמטם את הכריות, שזה אוטומטי. זה לא נכון.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה כן נכון.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אתה חושב כך, אבל, למולי, אני שר החינוך עכשיו. חבר הכנסת וירשובסקי, אני רוצה לומר לך — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מגולם לא שיננתי, ואני יודע — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אתה יודע כמה דברים, אנחנו מדברים עכשיו על תנ"ך ועל קטעים נבחרים משינת ימיה הביניים ומן השירה המודרנית. הוועדה סיימה את עבודתה, ושלח חזרו לכל בתי-הספר — חבר הכנסת דנינו, אם תראה את חבר הכנסת שאקי, תאמר לו זאת — עם רשימה של פרקים, עם רשימה של פסוקים

דוברת ל"ה, ישיבה תנ"ה — סקירת שר החינוך והתכונות על פעולות משרדו —

לקבל את החומר. אין פירוש הדבר שכבר עמדנו בכל המשימות, אבל יש כל הזמן שינויים.

חבר הכנסת גיל העלה את הנושא הכאוב של החינוך האפור. מבחינתנו, אנחנו מסיימים את הדיונים עכשיו. היתה בקשה של ועדת החינוך, שלך אני חושב, שלא לסיים את הדיונים ולהפיץ את החומר הנוגע בדבר לפני שהנושא יידון כוועדת החינוך של הכנסת. אתם יכולים לקבל את הטייטה הסופית בתוך שבועיים, להערכתי. בבקשה, התייחסו אליה ונסו למצוא פתרון לבעיה מורכבת ומסוכנת זאת, פתרון שינסה לעשות צדק עם הילדים החלשים כמערכת, ועם זאת לא יפעל נגד החוק המתיר גיבוש תוכנית לימודים על-ידי ההורים.

אשר לאגף הנורע — נכון, היתה הפחתה בתקציבו. זה האגף היחיד — חוץ מרווחה — שלא נגענו בו כמשך ארבע שנים, אף שהיה ניתן להפחית בתקציבו בנושאים מסוימים. אולם מה היתה החלופה השנה? אי אפשר להפחית עוד שעות לימוד. לא יכולה עוד להיות הפחתת שעות לימוד. בנושא שבו לא נגענו עד עתה נאלצנו לקצץ עתה, אבל תוך הבחנה. למשל: א. לא תהיה שום הפחתה בפעילות בערי פיתוח ובשכונות; ב. ההפחתות הן בעלות אופי זמני; ג. אביא לך דוגמה: אם יש בשל"ח — שדה, לאום, חברה, שלוש שעות שבועיות שאחת מהן היא פרונטלית בכיתה, ושתיים הן כשדה — אתה מותר על השעה הפרונטלית ומלמד את החומר בשדה.

ידידי, הממשלה החליטה לקצץ, אם כן, גם אנחנו עשינו זאת, בתיאום עם האנשים באגף, כדי שהקיצוץ יכאיב מעט ככל האפשר. למשל, לא נגענו כלל בתקציב תנועות הנוער. אבל לזה קוראים קיצוץ. אני לא מאחל לך שתעמוד בפני בעיה כזאת — איפה לקצץ. ככלל, כשאומרים לא לקצץ פה — בבקשה, תגיד איפה כן. אי אפשר להגיד לגבי כל נושא — פה לא. כל פעם כשנדון בנושא כלשהו יאמרו חברים, וכצדק, שלא לגעת בנושא זה. ברווחה? להפחית עוד שעות? במה?

אני חושב שמה שצריך לעשות הוא להחזיר את הגלגל לאחור ולהתחיל להוסיף, שאם לא כן נעמוד במצב חמור. אמרתי גם פה בריון: אם לא תהיה תוספת תקציבית החל משנת הלימודים הבאה — יבוא יום, ולא ירחק היום, זה יהיה בעוד שנים מעטות, שיהיה צורך להקים ועדת חקירה ולהסביר מה קרה במערכת הזאת. היום אפשר עוד להציל, היום אפשר עוד לתקן.

אשר להשכלה הגבוהה — גם אני שמעתי את הסברה הזאת. אין לי הוכחות משפטיות, אבל, לצערי, נכון הוא שבממשלה הקודמת היה היחס לכל מה שקשור להשכלה הגבוהה יחס של ליליה, של קיצוצים, ראו כנאשי האקדמיה אויב של מחנה תומכי הממשלה, אינטלקטואלים, יפיינש וכדומה. אבל, כאמור, השנה לא רק שעצרנו את התהליך, לשמחתי, אלא אף הוספנו למוסדות להשכלה גבוהה תוספת תקציבית חשובה.

חבר הכנסת ארצי דיבר על בעיית המורים במקצועות הטכנולוגיה. לא אענה על כך עכשיו, כי נתתי פירוט די מדויק כאשר הצגתי את הנושא בסקירת.

חבר הכנסת פרוש דיבר על שיעור לימודי היהדות בחינוך הכללי. האם זה מספיק? — לדעת, מה שניתן אינו מספיק. אבל אין כמעט נושא שאני יכול להגיד לגבי שנועשה בו די. היום, מקצועות הלימוד הקשורים ביהדות כמוכן הרחב, נאמר תנ"ך, תורה שבעל-פה, ספרות עברית, לשון, תולדות עם ישראל — כל אלו נכללים, לפי מושגים שלי, במסגרת הרחבה

שכל תלמיד בבית-ספר יהיה חשוף לשישה-שבעה מופעים אמנותיים תרבותיים. פתחנו יחידה מיוחדת לתרבות בשכונות ובפרברים, והיא עושה פעולה יפה, אבל נכון הוא שסך כל התקציב איננו מספיק לתרבות.

לעניין לימוד השפה הערבית — כפי שהודעתי כאן, השפה הערבית תהיה מקצוע חובה החל מהשנה הבאה, והדבר ייעשה בהדרגה: בתחילה חילמד השפה בחטיבות הביניים ואחר כך תחול החובה גם על הכיתות העליונות. כבר אמרתי, שאילו היו לנו די תקציבים, די מורים ודי חומרי לימוד מתאימים, הייתי מקצר את התקופה. לשם זהירות אמרנו חמש-שש שנים, אבל יכול להיות שנצמצם את משך הזמן, אם רק נצליח.

היכן החינוך לכבוד האדם? — חבר הכנסת וירשובסקי, אם יש נושא שטופל לשרושו, כממדים רחבים, זה הנושא הקרוי "חינוך לדמוקרטיה ולדו-קיום". קודם כול, לכבד כל אדם שנכרא בצלם. אם יהיה לך זמן ועניין, תוכן לקבל את חומר הלימוד וגם אינפורמציה לגבי מה שנעשה. כ-20,000 מורים השתתפו בקורסים ובהשתלמויות מיוחדות בנושא הדו-קיום וכיבוד כל אדם. הצרה היא שהמופת האישי שהם רואים ברחוב, לצערי, גם בין הנכחרים, בינינו, איננו מופת מצודד, אלא להיפך. אבל למרות זאת צריכים להמשיך, ובזאת נמשיך.

חבר הכנסת תופיק זיאד איננו, לכן אפנה לחבר הכנסת תופיק טובי, שהוא פרלמנטר ותיק ומנוסה ויש לו גם קשר לפעמים עם חבר הכנסת תופיק זיאד. הרעלתה טענה הדומה לטענה שכבר נשמעה, שבחינוך איננו עוסקים בערכי ההומניזם והדמוקרטיה. רציתי להגיד לו: אללה יסמחלך, אלהים יסלח לי על הטענה הזאת. אם יש בעיות — ויש בעיות קשות בתחום הזה — הן מחוץ למערכת החינוך, לא במערכת. מערכת החינוך עושה הכול. אתה יודע, אבל מה אתה אשם, אילו הוא היה כאן, הייתי אומר לו: לפעמים על-ידי ביקורת טוטלית — ויש נושאים רבים שאפשר לבקשם — מחטיאים את המטרה. למה לא להפריד בין הנושאים השונים? כשיש ביקורת בעניין חרדי הלימוד במגזר הערבי — פה אתה באמת צודק, אכן יש בעיות קשות; אבל לגבי הנושא של חינוך לערכים, להומניזם ולדמוקרטיה — מה שנעשה במערכת היה בממדים גדולים, זה יימשך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד השר, גדל מספר התלמידים, הילדים, אשר תומכים באנטי-דמוקרטיה. אין אתה מסביר את זה? היו סקרים המוכיחים זאת. זו הסכנה שאתם צריכים להיות ערים לה.

שר החינוך והתכונות ייבון:
חבר הכנסת טובי, אומר לך שני דברים: התגודדות כדעות המובעות על-ידי תלמידים נובעות מן המצב. ראינו זאת באופן ברור. אם יש רגיעה — המאזן משתנה לטובה; כאשר יש פיגוע חבלוני, כאשר יש תופעה של אלימות, של התנגשות — הדעות משתנות בכיוון של הקצנה. בסך הכול, לפי בדיקה שעשינו, המצב בקרב התלמידים טוב יותר מהמצב בכלל האוכלוסייה. זה לא מנחם אותי, הלואי שגם בקרב האוכלוסייה הרחבה היה המצב שונה. אולם, זה לא דבר יציב וקבוע. הוא תלוי בתקופה שבה אתה עורך את הבדיקה ואת הסקר.

לטענה שתוכניות הלימודים מיושנות — הן מתחדשות כל הזמן. אשר לתוכניות הלימוד בנושא האסלאם — כבר מיישמים תוכנית בכיתות י"א — י"ב. לגבי תוכניות אחרות — יש צוותים, ויש התחדשות כל הזמן. מי שמתעניין יוכל

אשר לחינוך הפוליטי בבתי-הספר. כפי שאמרתי קודם לכן, חבר הכנסת שבח וייס, אנחנו ממשכים אותו, מטפחים אותו. אני מדבר על החינוך הפוליטי, לא על החינוך המפלגתי. אולם, בגלל מועד הבחירות הקרב אנו עושים עכשיו הפסקה בחינוך זה. אינני יודע אם שמעת את תשובתי לחבר כנסת אחר שדיבר על כך. אני חומך בחינוך זה. אינני חושב שבתי-הספר יכולים להיות חממה, מין אי בודד. כך או כך, התלמידים עוסקים בנושאים אלו, מאזינים לרדיו, רואים טלוויזיה, מתווכחים בבית, קוראים עיתונים. האם אני אושיב אותם על אי בודד, ואותו בחור בן 17 או 18, שעוד מעט יתגייס לצבא, שעוד מעט ילבש מדים ואולי תוטל עליו אחריות לחיי אדם, שהוא לא ידע מה קורה? שהוא לא יהיה מעורב?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תפתח את שערי בתי-הספר לכל המפלגות. היום נמצאים בבתי-הספר רק רפול וגאולה כהן.

שר החינוך והתרבות י" נבון:
לא רק הם נמצאים שם. כנראה יש להם יחסי ציבור טובים והם מפרסמים מה שהם אמרו. יושב לידך אדם, חבר הכנסת שבח וייס, שכיתת את רגליו והופיע בפני תלמידים בעשרות או אולי במאות בתי-ספר.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת וייס, תאמר לשר מה שאתה יודע.

שבח וייס (המערך):
נאמר לי שלא לעשות זאת לפני הבחירות.

שר החינוך והתרבות י" נבון:
הודעתי שאנחנו מפסיקים זאת עתה. כ"ו בספטמבר מתחילה שנת הלימודים, לא תהיה תעמולת בחירות. שום איש פוליטי לא יופיע בבתי-הספר ולא יהיו שם קלפיות. לאחר הבחירות — נחזור לכך.

חבר הכנסת וייס שאל למה חוזרים פעמיים או שלוש פעמים על אותו חומר בתנ"ך. בהיסטוריה לא ידע לי שיש חזרה; ביקשתי לבדוק את העניין ולא נמסר לי שיש חזרה על חומר הלימוד. אבל לגבי תנ"ך, אינו דומה לימוד בכיתה א' או ב' של נושא בריאת העולם, לדוגמה, ללימוד נושא זה בכיתה ו' או י"ב. אין זו חזרה אוטומטית על אותם פרטים לפי אותה שיטה. יש דרוגות לימוד שונות, יש הרחבה, ההסברים שונים. זו לא בדיוק חזרה.

לגבי השכלה גבוהה, רשמתי לפני שאמרת שיש הפסקה של המחקר.

שבח וייס (המערך):
לא הפסקה אבל צמצום ניכר.

שר החינוך והתרבות י" נבון:
יש הרחבה.

שבח וייס (המערך):
אם כן, מדוע הפרופסורים טוענים טענות הפוכות?

שר החינוך והתרבות י" נבון:
השנה ניתן למחקר תקציב מיוחד, לא גדול. זה לא מספיק, זה לא מגיע לקרטולי קרטוליו של הצורך. אני רק אומר שהשנה, כהשוואה לשנים קודמות, זו משהו, הן לגבי התקציב הכללי והן לגבי המחקר.

כיום ראשון השבוע היתה ישיבת ממשלה, ודיברנו בה על הצרכים של ההשכלה הגבוהה. אמרתי שאני מברך על כך

של מקצועות היהדות, אם כי הפירוש שלך יכול להיות שונה — הם שליש בערך, למעלה מ-30% מכלל שעות הלימוד.

בשנה הבאה אני עומד להרכיב את לימוד התורה שבעל-פה. לא די כמה שנלמד היום. אתמול היה דיון בבית-הנשיא על הנושא "מאה שנות ענגון". ביטאתי את השקפתי. זכיתי להכיר כמעט את כל מנהיגי ישראל מאז קום המדינה. היו ביניהם אפילו אפיקורסים מדעת, והיו כאלה שלא מדעת. אבל לא היתה עם-ארצות. שמעת מהם גרסא דינקותא.

קריאה:

היום זה השתנה.

שר החינוך והתרבות י" נבון:

זה השתנה. אז, גם אם היו אפיקורסים, הם היו בתוך המחנה ומתוך לימוד התורה. אני חושב שנחטא לעצמנו אם לא נרחיב את לימודי היהדות, מורשת ישראל, מחשבת ישראל. אדם יכול להיות דתי או לא דתי, יהא מה שיהא, אבל לא בור ולא עם-הארץ.

אימצתי תוכנית ניסיונית של לימוד סוגיות בתורה שבעל-פה אשר קושרות אקטואליה עם דיונים שהיו ונמצאים כהלמוד. גם אם זה נושא הלכתי-דתי, יש נושאים שמושכים את הנער לקרוא ולדעת. להווי ידוע לך, חבר הכנסת פרוש, יש בעיה עם הוראת ההלמוד גם בבתי-הספר הממלכתיים-דתיים. עדיין לא מצאו את דרך הלימוד שמושכת את לב התלמידים לחומר הגלמוד. מתלבטים בסוגיה ומחפשים דרכים. נרחיב את מסגרת הלימוד של תורה שבעל-פה ומחשבת ישראל, כי אני חושב שזוהבתנו לעשות זאת — על-מנת שלא לנתק פתיל של הדרור.

יש חוכמה שנחחיל להפעיל אותה בקרוב. באורח ניסיוני. יהיה יום עיון. 150 מפקחים הוזמנו לישיבה. נראה איך זה יפעל.

אשר למפגשי נוער, דיברנו על כך פעמים רבות. אנחנו תלוקים על כך, אולם אני מכבד את דעתך. דבר מכל החזונות הנוראים אשר חזיתם, אתה וחברים אחרים, לא התממש ולא מתממש. לא אירע דבר, ולדעתי אינכם יורדים לחשיבת העניין. אתם מפליגים בסכנות — מי יודע מה יקרה. לא קרה דבר. לא קורה דבר. נעשה זאת בצורה מבוקרת, עם פיקוח, עם הורכת מורים חוזרים. חיים כאן שני עמים, ולא ייתכן שלא נכיר איש את רעהו ולא רק מעל דפי העיתונות. שוברים בכך הרבה שנאה. הרבה שנאה מחפרקת את האם אני צריך לדחוף אותם לזרועות אש"ף? מה התכלית?

אשר להכרל שנוכח במספרים בין התמיכה שמקבל הורם העצמאי לבין התמיכה שמקבל אגף ההתיישבות, אני רוצה לומר לך כדלקמן: המספר שאתה ציינת, של 68,000 תלמידים בזרם העצמאי, כולל הכול ככול כולל, גם גני ילדים; ואילו המספר שאתה מציין לגבי האגף ההתיישבותי — מדובר רק על חינוך פנימייתי על-יסודי. אי-אפשר להשוות מין לשאינו מינו. שם לא מדובר על גני ילדים אלא על תלמידים מגיל חטיבת הביניים ומעלה. וחינוך זה, כידוע, הוא יותר יקר. בחינוך היסודי העלות היא כ-1,000 שקל בשנה, ובחינוך העל-יסודי — כ-2,500 שקל. אם אתה מוסיף על כך את עלות הפנימיות — כלכלתן הוצאותיהן, אלה סכומים עצומים. כך שלא המספרים נכונים, וגם לא הישוב העלות. אם תרצה פרטים, אשמח לתת לך אותם יחד עם הנמקות. אין אפליה לגבי התקצוב. אם יש שינויים, צריך לצרף אותם ולראות באיזה סוג אוכלוסים מדובר.

חוברת ל"ה, ישיבה תני"ה
 — סקירת שר החינוך והתרוכז על פעולות משרדו; הצעת חוק להארכת חוקף של
 תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך) —

בתקציב משרד החינוך והתרוכז, הפוגעים במערכת החינוך.
 הכנסת מטילה על ועדת הכספים למצוא דרך כדי להגדיל את
 תקציב משרד החינוך והתרוכז.

2. הכנסת רואה בחומרה את התגברות הנטיות
 האנטי-דמוקרטיות בקרב בני נוער, דבר העולה מהסקרים
 האחרונים. הכנסת קוראת למשרד החינוך והתרוכז להכין
 לאלתר תוכניות כדי להתמודד עם הסכנה החמורה הנ"ל.

3. הכנסת מביעה את דאגתה נוכח חומרת המצב במערכת
 החינוך במגזר הערבי. הכנסת קוראת למשרד החינוך והתרוכז
 להקצות את התקציבים הדרושים כדי למלא את המחסור
 בחרי לימוד וכדי להבטיח מעבדות וציוד עזר ללימודי
 המדעים המדויקים.

4. הכנסת קוראת למשרד החינוך והתרוכז לפעול כדי
 לספק תוכניות לימודים מעורבות לבתי-הספר במגזר הערבי.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. אני מזמין את חבר
 הכנסת מנחם פרוש. בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעת אגודת ישראל
 מציעה לסיכום הדיון על משרד החינוך והתרוכז, לפנות לשר
 החינוך והתרוכז וסגן ראש הממשלה, מר יצחק נבון, להוציא
 מסקנות ותוצאות החינוך הממלכתי, שהתערטל מערכי תורה
 ומצוות. ההתכחשות לערכי התורה הובילה גם לעוכרה
 המבישה, שעשרות אלפי בני נוער חילוניים יורדים בבחילות
 מהארץ, וסכנת ההתבוללות מרחפת עליהם. הכרזי לעשות
 חשבון הנפש. להכניס שינויים משמעותיים בתוכנית הלימודים
 ולחזק את יסודות התורה והאמונה כנוצר הלומד.

סיעת אגודת ישראל מציינת בהערכה את היענותו של סגן
 ראש הממשלה ושר החינוך והתרוכז בהסרת קיפוחים ביחס
 לחינוך העצמאי.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מנחם פרוש. חברי הכנסת, אנחנו
 ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת
 מ' פרוש לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת צ'
 ביטון לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת י'
 גיל נתקבלה.

שנעשה צעד ראשון — בכל זאת, למעלה מ-50 מיליון דולר
 לשנתיים, אין זה דבר פשוט. אבל צריך לאמץ את התוכנית
 המקורית להשכלה הגבוהה לטווח הארוך, שהיא תוספת
 בכספים של 17 מיליון דולר, מהם 12 מיליון דולר לתפעול שוטף
 ו-5 מיליון דולר למחקר. בכל שנה תהיה תוספת בכספים, ובעוד
 ארבע שנים יגיע הסכום ל-68 מיליון דולר, מהם 20 מיליון
 למחקר. אחרי דיונים רבים עם שר האוצר הגענו לחלק מזה,
 מחצי 50 מיליון מתוך 68 מיליון זה הרכה, אבל זאת
 עדיין לא כל התוכנית. נמשיך להיאבק על כך שהתוכנית תיושם
 במלואה. זו תוכנית שהוגשה על-ידי האקדמיה למדעים
 ועל-ידי פרופסור זיו, יושב-ראש הוועדה לתכנון ולתקצוב.

על חלק מהדברים שאמר חבר הכנסת ורדיגר כבר ענית,
 ולא אחזור עליהם. אשר לתרבות יהודית, יש אגף לתרבות
 דתית, ושם נעשות פעולות שיכולות להיות מעניינות בשבילם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הועלו, בוודאי, פרטים
 נוספים, שלא אחיחם אליהם היום, אבל בחוברת שהדפסנו
 ונתנו לחברי הכנסת יש תשובות לא מעטות המתייחסות
 לשאלות שהועלו. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרוכז.
 אנחנו מודים לך על הסקירה שמסרת לנו וגם על דברי התשובה
 לחברי הכנסת. אנחנו מאחלים לך, שמערכת החינוך תמשיך
 לצעוד בצעדים מאושימים הרכה יותר מעבר, וכהתאם
 לתקוותך ולרצונך.

חברי הכנסת, נשמע הודעות לסיכום הדיון על סקירת שר
 החינוך והתרוכז. אני מזמין את חבר הכנסת יעקב גיל,
 בבקשה.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעה לסיכום הדיון על
 סקירת שר החינוך והתרוכז על פעולות משרדו בשם סיעת
 הליכוד, המערך, החזית הדתית-לאומית, ש"ס, אגודת ישראל
 ואומץ:

הכנסת רושמת לפנייה את תשובת שר החינוך והתרוכז על
 הדיון על סקירתו את פעולות משרדו, שנמסרה לכנסת היום,
 כ' בתמוז התשמ"ח, 5 ביולי 1988.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יעקב גיל. אני מזמין את חבר הכנסת
 צ'רלי ביטון, בבקשה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לבית
 אה הצעת סיעת חר"ש לסיכום הדיון בסקירת שר החינוך
 והתרוכז על פעולות משרדו:

1. הכנסת מביעה את דאגתה נוכח הקיצוצים המתמשכים

ז. הצעת חוק להארכת חוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך),

התשמ"ח — 1988 *

(קריאה ראשונה)

שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ח — 1988,
 בקריאה ראשונה. אדוני שר החינוך והתרוכז, בבקשה.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעת חוק להארכת חוקף של תקנות

* רשימות (הצעות חוק, תוב' 1885).

— הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תוקפן של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך) עומד לפוג.

משרד החינוך והתרבות, בתיאום עם משטרת ישראל וצה"ל, מבקש הארכת תוקף תקנות שעת-חירום, המסיבות הבאות:

א. לאפשר להפעיל מחדש את ההורים בשמירה על בתי-ספר, אם תחול החמרה משמעותית במצב הביטחון, ואם יחליטו משטרת ישראל וצה"ל שיש לשעות זאת. ואכן, כעקבות החמרה שחלה במצב הביטחון בשנה זו נקראו ההורים בכמה רשויות לאבטח מוסדות חינוך.

ב. לאפשר לחייב עובדי מוסדות חינוך, מורים והורים לבצע סריקת בוקר, שהיא לדעת כל הגורמים חיונית לביטחון מוסדות החינוך.

ג. לאפשר לקרוא להורים לשמירה באותם מקומות מבודדים שלדעת גורמי הביטחון מצב הביטחון בהם מחייב זאת.

אני מבקש מחברי הוועדה לאשר הארכת תוקף התקנות בשנה נוספת, ולהעביר את הנושא לוועדת החינוך של הכנסת לשם הכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון בקריאה ראשונה. אני מודיע שהרשימה סגורה, ולא אוסיף לרשום חברים. חבר הכנסת שאקרא בשמו ולא יהיה במליאה — לא יוכל לבוא בטענות ולא ידבר. רשות הדיבור לחברת הכנסת אמירה סרטני, ואחריה — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תומכת בהארכת התקנות. אני חושבת גם, שיתכן שצריך לשנות את החוק, והוא אינו צריך להיות רק חוק לשעת-חירום. וזאת למה?

מובן שאני מצפה, כמו כולם, שלא נזדקק לפעולות

ח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' נחמיאס:

עד שיעלה חבר הכנסת אמנון לין, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים אלה — מערכת

ט. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה)

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, חבר הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בכל פעם ששר החינוך הפעם אני אומר זאת. מרוע?

למניעת טרור. מוכן גם שצריך לשמור על בתי-הספר. אם כוחות הביטחון מוצאים שיש צורך לתגבר את השמירה, לשמור באזורים מסוימים, בבתי-ספר מסוימים — הרי צריך להיענות לכך, ולעשות זאת כמלוא הרצינות.

עם זאת, אדוני השר, אני חושבת שיש לנו בעיה נוספת, מעבר לכעיה הביטחונית. אנתנו יודעים שהחברה שלנו, לצערנו הרב, ספגה מרעין בישין מסוגים שונים, ככללם סמים, אלכוהול וכו' וכו'. לצערנו הרב, מוסדות החינוך שלנו פרוצים לא אחת, ואנחנו יודעים שיש אפילו תחנות לממכר סמים לא הרחק מבתי-הספר. יש אנשים העוסקים בסחר הזה, והם מצליחים לחדור לבתי-הספר. אני חושבת, שהרעה החולה הזאת של סמים היא מכה נוראה בחברה שלנו, בפרט באזורים מסוימים, ביישובים מסוימים; וכאשר היא חודרת, לא מצליחים לשרשה. הוקמה מועצה למלחמה בסמים, בראשותו של ראש הממשלה. בינתיים, אנחנו יודעים, יש לנו גם מלחמות אחרות, הזאת מכה שקשה מאוד לשרש אותה. אנחנו מוכרחים לעשות הכול כדי להגן על מוסדות החינוך שלנו, אם כי אינני רוצה להחזיק את ילדינו בבית וזוכית. אין לי ספק בכך שעם הביטחון השוטף, חייבים מוסדות החינוך להתגייס למאבק במכות חברתיות שמקומן לא יכירן בין כותלי בתי-הספר ובחצרות בתי-הספר. מכות כגון סמים, אלכוהוליסם ודברים אחרים, שהגורע נסחף אליהם.

אין די שיהוף פעולה, גם לא מצד המורים, המחנכים ומנהלי בתי-הספר. הם אינם נוטים להיעזר במשטרה, ואני יכולה להבין את נימוקיהם. אבל אני חושבת שהנימוקים הללו אינם חוקים דיים כדי ליצור מצב כזה, שלמעשה יש נתק ואין טיפול בנושאים האלה.

לכן אני מציעה לאשר עכשיו את החוק, אבל לבחון ולבדוק כיצד אפשר להביא חוק ביטחון כולל לבתי-הספר, וכיצד נוכל להגן על הנוער שלנו. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת אמירה סרטני. חבר הכנסת יצחק ארצי — איננו באולם. חבר הכנסת שבת יויס — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין.

הטיפול כמפגז; בתי-חולים גריאטריים פרטיים; שירותים רפואיים באזור מלגות ים-המלח; הטרדות מיניות בשירות המדינה והעגשת המטרדים; וכן מצב האבטלה הגוברת בנצרת הסביבה, אבטלה בנצרת ותופעות העוני בעיר זו, האבטלה בנצרת ובכפרי הסביבה. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה, גברתי.

כא אלינו ומבקש הארכה של התקנות האלה, מתנהל אצלנו דיון, והכנסת מתחלקת בין האומרים שהגיע הזמן לבטל אותן, לבין אחרים, האומרים שהגיע הזמן שנהפוך אותן לחוק קבע. אני אומר בכל פעם: נשאר זאת כתקנות שעת-חירום, וגם הפעם אני אומר זאת. מרוע?

שיש מי שמטיל עליהם אחריות, שהם מהווים חלק מעניין חשוב, שלציבור אכפת מהם.

מרוע לא יוטל על האנשים האלה למלא את תפקיד הסיוור והבדיקה בבוקר בבתי-הספר? הם יופיעו עם נשק, כרשות, וכל העניין יהפוך להיות יותר רציני. מרוע לא יוטל עליהם להיות אחראים בסמכות נידות סביב בתי-הספר? זה גם יענה על אותו נושא שעליו דיברה חברת הכנסת סרטני, נושא המתייחס לסיכון התלמידים על רקע פלילי.

אני מגיע לסיים הדברים ואומר שאני אצביע, כמוכן, בעד הארכת החוק, אבל אני פונה אל כבוד השר: אנא, במחילה מכבודך, טול את היחמה לידך. אם קשה לך, אני מוכן להיות המתווך בינך לבין שר המשטרה. נדמה לי שאצליח לזמן אתכם לשולחן אחד, וכוא נחשוב איך להפעיל את המשמר האזרחי כדי שיקבל על עצמו את המשימה הזאת.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אמנון לין, רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה, ואחריה — לאחרון המדברים, חבר הכנסת יעקב גיל.

עדנה סולודר (המעריך):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר החינוך והתרבות, חברי הכנסת, אני מודה שחסר לי כאן היום חבר הכנסת בני שליטא, שמדי שנה יוצא חוץ נגד הארכת הצעת החוק הזאת, ואנו עומדים נגדו בשער.

עם זאת, הואיל וכל השנים שחכתי שיש צורך בתפקיד הזה, אנחנו הבאנו לפני השר פעמים מספר הצעות שעל חלקן עמד עכשיו חבר הכנסת אמנון לין, לרענון החוק, לבחינה של ביצועו, לכחינה של המטלות ושל האימון שניתן לאותם הורים. חשוב שנקבל קצת מידע על הנעשה בעניין הזה.

היות שאני חושבת שיש צורך כעניין למטרות שונות, שחלקן הוזכרו פה וחלקן לא, ויש חשיבות בהשתתפות ההורים בשמירה בעיקר היום, כאשר בתי-הספר פרוצים תרתי משמע — היה חשוב מאוד שנקבל מידע מקיף איך מתבצע החוק הזה גם בכל הנוגע למספרים וגם בכל הנוגע לתכנים. הייתי מודה לשל אם היה מעביר אלינו ככתב, בהודמנות כלשהי, דין וחשבון כזה, כדי שנוכל לדון בנושא הזה ככובד ראש, ולא נעכיר מדי שנה באופן אוטומטי. אולי ננסה גם לשפר את ביצוע החוק. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב גיל, בבקשה.

יעקב גיל (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן ראש המשלה ושר החינוך והתרבות, אני אתמוך כמוכן בעניין הזה, אבל לא בהתרוממות רוח ולא בהרגשה של מצהלה, אלא בליט בריה, מפני שאנחנו חייבים להגן על ילדי ישראל באשר הם. ואם השמירה הזו מקנה להם ביטחון מסוים, אנחנו נצטרך להמשיך בכך בליט כריה, בתקווה שיבוא יום שבו יופעל סעיף 2 של הצעת החוק האומר, ששר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, רשאי ככל עת לכתול בצו שיפורסם ברשומות את התקנות כולן או מקצתן או להגביל סמכויות על-פיהן. אני מיחל ליום הזה ככל לב, ואני חושב שעל כל בית ישראל לייחל ליום שבו יהיה אפשר לשבת ברגיעה ולהאמין שנושאים מדיניים כאלה ואחרים נפתרים תוך

אומנם אני חייכתי העברת כמה תקנות שעת-חירום לחקיקה קבועה, ולא אכנס כרגע לפירוט — יש שורה של סעיפי תקנות שעת-חירום שהייתי מעדיף לפעול כך לגביהם, ואני חושב שהממשלה עשתה זאת והכנסת אישרה זאת בשעתה; העברנו תקנות שעת-חירום רבות לחקיקה קבועה — אבל יש כמה תקנות, ואחת מהן היא התקנה הזו, החוק הזה, שאני חושב שמטעמים שונים עדיף להשאיר אותן כחוק המצריך מדי פעם חידוש, אישור מחדש. מרוע?

לצערנו, ומשכוח בעיות הביטחון שלנו כבר עשרות שנים. עם זאת עלינו להביא תמיד בחשבון, שייחכן שנגיע לרגיעה, שייחכן שבגלל מהלכים ביטחוניים ומדיניים כאלה או אחרים נגיע לכך שמצב הביטחון יהיה פחות חמור, ואז גם לא נודק לשימוש בחוק קבע לגבי בעיות ביטחון כאלה. התקנות האלה, כפי שאמר כבוד השר, בעצם נותנות בידינו מכשיר שיש לנו אופציות להפעלתו. האופציות הללו תאפשרנה לנו, ברגע שאומנם יורע המצב, ברגע שיהיה צורך בכך בגלל התפתחויות ביטחוניות כאלה או אחרות, שלא להיוק לחוק קבוע או לחוק חדש, הן קיימות ונפעיל אותן.

לכן אני אומר, שעצם העובדה שאנחנו משאירים זאת כחוק המצריך חידוש מדי פעם מצביעה מבחינה ציבורית על כך, שאנחנו לא רואים את בעיית הביטחון הזו, עם כל חריפותה, כבעיה שאין לה פתרון. אנחנו מקווים תמיד שהדבר הזה ישתנה, ושיתאפשר לנו שלא לחדש פעם נוספת את התקנות.

עקרונית, אני בעד השארת המצב כמות שהוא, שמדי פעם נחדש את החוק הזה, וזאת אף-על-פי שאני סבור שלא צפויה רגיעה ביטחונית בעתיד הקרוב. אדרבה, אדוני השר, חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם, שאני בין אלה החושבים שלא צפוי שהאינתיפאדה תיחלש בעתיד הקרוב; להיפך — היא תגבר. המהלכים המדיניים, שאני מאוד מצפה לכך שיגיעו לידי מימוש ויביאו להתקדמות כלשהי לקראת הסדרי שלום בינינו לבין ירדן והפלשתינים בשטחים — גם הם לא יבשרו רגיעה, כי יהיו חוגים פלשתיניים אחרים שיחריפו את המאבק, בגלל הנעת הגלגלים המדיניים. הם לא יהיו שכעי רצון מהמהלכים שאנחנו נראה אותם כבני-סיוור, ממהלכים שאליבא דרוב הכנסת יש סיכוי שנחלכו סביבם כך או אחרת.

אני חושב, אם כן, שכאשר אנחנו מדברים על המצב של בתי-הספר, על הסכנת רעל החובה להבטיח את שלום בנינו, אין ספק בכך שאנחנו צריכים לשמור בידינו את המכשיר הזה ואת האופציה להפעלתו.

אבל, איפה מתחיל פה האכל? אני הגעתי למסקנה, והצבעתי על זה בדיונים קודמים כאשר הוגש החוק להארכה, שמורכחים לרענן קצת, צריך לחדש. ומה החידוש שאני מציע? יש לנו בעיה עם המשמר האזרחי. המשמר האזרחי איבד היום הרבה מהתפקידים שהיו מוטלים עליו, ללא כל פרופורציה בין הנכונות להתנדבות של האנשים שהתגייסו למשמר האזרחי לבין הפעלתם של אנשים אלה.

אין דבר יותר רלבנטי ויותר נוגע ללב האוכלוסייה מאשר הגנה על מוסדות החינוך. תן את הדבר הזה בידי המשמר האזרחי כמשימה שכונתית, ונתת לאנשים רבים נושא שעליו תהיה גאווה. כדיון הקודם הצבעתי על כך ששר החינוך והתרבות ושר המשטרה צריכים להיפגש כדי לדון יחד על הפעלת המשמר האזרחי בנושא הזה. האנשים האלה כלאו הכי אינם יושבים עד שעה מאוחרת בבוקר. הם קמים מוקדם ומחפשים לעצמם משימות, תפקידים ואחריות, ורוצים להרגיש

הידברות, שלא צריך להתגונן או לפעול בכוח כדי לדכא התפרצויות כנחה הזרוע.

פשה בתוכנו הגנע הזו, ואנחנו חושכים שרק בהתגוננות או בתקיפות אלימות, כאלה או אחרות, נחסל את הכעיות העומדות לפתחנו. ואנחנו רואים את העלויות הנוראות שמדינת ישראל משלמת כדי להתמודד עם העניין. יש רבים הטוענים שמן ההכרח לשלב את הדרך המדינית בפתרון הבעיה, וככל ואת אנחנו עדיין נוקטים כוחניות בדרך זו או בדרך אחרת.

לאחרונה פורסמו מספרים, והם לא סודיים, שדיכוי האינתיפאדה יעלה כדי 412 מיליון שקלים בשנה זו. כן, ארוני השר, המספרים האלה בדוקים ומדווחים באופן מסודר. עכשיו אומרים, שעד עתה זה עלה לנו כרבע מיליון שקל, ואני מדבר על 412 מיליון שקל לשנה. אילו ניתן הסכום הזה לאותם נושאים שאדוני השר דיבר עליהם רק לפני שעה קלה, ואפילו חלק קטן מהסכום הזה, כי אז היו פני הדברים, פני החברה ופנינו אנו יפים הרבה יותר.

אבל כיוון שבחוק זה עסקינן, חוק תקנות שעת-חירום, אכסחת מוסדות חינוך, אני רוצה לומר, שיש מקום לחשוב על ייעול, כדי שהורים לא יבטלו ימי עבודה לצורך זה.

אנחנו יודעים שמערכת החינוך העל-יסודי עוסקת בהפעלת תלמידי כיתות י"א וי"ב בתוכניות מתוכניות שונות. צריך לחשוב על שילוב התלמידים בפעולות הללו יחד עם המדריכים של שלי"ח — ייקחו על עצמם חלק מהמשימות, ואולי על-ידי זה יקטינו את הנוזקים — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
הם משולבים.

יעקב גיל (המערך):
אם הם משולבים, אני שמח שכיוונתי לרעת מי שמבצעים.

אני מניח שהחוק הזה יעבור לוועדת החינוך והתרבות לדיון ולהכנתו לקריאה שנייה ושלישית, ושם תהיה לנו ההזדמנות להעלות עוד הצעות ענייניות. אני אתמוך, כאמור, בהצעת חוק זו.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת יעקב גיל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש להעלות הצעה. אומנם ויתרתי על רשות הדיבור, אבל אני מבקש להעלות הצעה.

הי"ר א' נחמיאס:
בבקשה. זו הצעת חוק, ויש לך היתר. בבקשה, ארוני.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אומנם ויתרתי על רשות הדיבור, אבל אני מבקש להציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה. כך הצענו בעבר, ואני מציע זאת גם היום. איננו עושים שעל-ידי חוק כזה בתי-הספר יאובטחו. אין לחוק הזה שום תפקיד מבחינת ביטחונם של בתי-הספר. כך הוכח בעבר — שביטחונם של ילדי הארץ כולה יובטח על-ידי שלום בין שני העמים.

לכן אני מציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. ארוני שר החינוך והתרבות, אתה רוצה להגיד משהו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כן.

הי"ר א' נחמיאס:
בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, שילוב הנושא הזה עם הצורך במלחמה בסמים וכאלכוהולים הוא עירוב של מין בשאינו מינו. כאן מדובר על סריקה בבוקר, על אכסחה של כמה שעות. אם על-ידי כך עוזרים ממילא גם למשהו אחר — טוב. אבל נושא הסמים הוא שונה במהותו, הוא סוגיה אחרת, ובוודעה נוכל לפרט זאת. כי אם תולים ציפיות גבוהות מדי בחוק זה וכמה שהוא יכול לעשות, האכזבה תהיה גדולה. לנו די בעניין הביטחוני המוגדר שלמענו הוצע בחוק.

חבר הכנסת לין, אשמח מאוד לשמוע רעיונות חדשים. הצעת לשבת עם שר המשטרה, וחברת הכנסת ערנה סולודר תצטרף וכל מי שירצה. אשמח מאוד אם נשכ יחד ונראה אם אפשר להפעיל את המשמר האזרחי, או נושאים אחרים. אעשה זאת ברצון רב.

אשמח להעביר לחברת הכנסת ערנה סולודר פרטים. אני אבקש פרטים בכתב, כפי שביקשת, איך הדבר מתבצע בשטח ומה הן התוצאות עד עכשיו. לא אניד שזה חסר לי, אבל חבר הכנסת בני שליטא תמיד היה תוקף את החוק ומדבר על הסכנת שסורגת סוודר, זה היה הסמל של החוק הזה.

ערנה סולודר (המערך):
אנחנו היינו מתנגדים — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בוודאי, אני יודע. הסכנת שסורגת סוודר, זה היה בעצם הדבר העיקרי.

חבר הכנסת תופיק טובי, גם אני רוצה שיבוא שלום, והלוואי שיבוא במהרה בימינו. כל עוד הוא איננו, יש מציאות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל השאלה מה עושים למען השלום.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
ידידי, אני עונה עכשיו לחבר הכנסת תופיק טובי.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה אומר: יבוא, כאלו חברא השמש. השלום יבוא אם תעשו למען השלום.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
למה, השמש באה בעצמה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נכון, לזה התכוונתי, אבל למען השלום צריך לעשות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
בסדר, אני בעד זה שנעשה למען השלום.

אני רוצה רק להגיד לחבר הכנסת תופיק טובי, שאם היו מקרים, והיו מקרים, שעברו טורקים וראו במקום מסוים חפץ חשוד ואחר-כך התברר שזה היה תומר נפץ הם סילקו אותו, האם אתה צריך להגיד לזוג הזה — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני השר, האם היה מקרה כזה במשך כל תקופת החוק הזה? לא היה אף אחד.

לוועדת החינוך והתרבות להכנתו לקריאה שנייה ושלישית.
תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות. חבר הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק להארכת חוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ח — 1988, בקריאה ראשונה. מי להצעת החוק — ירים את ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה — רוב

בעד ההצעה להחזיר את

הצעת החוק לממשלה — מיעוט

ההצעה להעביר את חוק להארכת חוקף של

תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך).

התשמ"ח — 1988, לוועדת החינוך והתרבות

נחקבלה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. החוק התקבל בקריאה ראשונה והועבר לוועדת החינוך והתרבות להכנתו לקריאה שנייה ושלישית.

י. הצעה לסדר-היום

הצורך בסיוע למחקר החקלאי

מספיקים. השר אמר, שיש מי שחושב שאין לעשות מחקר זה מתקציבי המדינה, אבל, לדעתו, החפיסה הזאת היא משגה חמור. אני חושבת שדבריו אלה של השר על המשגה החמור הם נכונים.

ראשיתו של המחקר החקלאי בארץ היה בתחנת ניסויים פרטית שקיים אהרן אהרנסון בעתלית. ב-1908 גילה אהרנסון את אם החיטה, וזאת היתה סנסציה בעולם המדע החקלאי, ואולי גם אבן פינה למחקר החקלאי בארץ.

פרופסור יצחק אלעזרי וולקני, שהגיע ארצה ב-1908, עבד כחנות הזיתים בעיר הרצל בכ"ש-שמן. הוא התבונן בעבודת הטמפלרים וראה איך הם מפתחים משק מעורב של רפת, לול, תבואות, ירקות ומטעים, והחליט לעשות כמותם. הוא הקים משק ועסק בניסיונות של גידול עופות, בהכלאה גזעים של בקר, וזאת כעצם התגבש הרעיון להקים תחנת ניסיונות חקלאית. התחנה שהוקמה הותרעה בשנים הראשונות מב"ש-שמן ועד דגניה, מרחביה וגבת, שאז נקראה גיבתה, ומרכזתה היה בתל-אביב. רק מאוחר יותר עברה לרחובות, ומשם לבית-דגן, ובמשך הזמן נקראה על שם וולקני, מייסדה.

מראשית ההתיישבות היה צריך להדריך את המתיישבים ככל אזורי ההתיישבות בארץ. היתה אז תנועה ושמה "חברות" — עולים חדשים, וחבריה השכירו עצמם לאיכרים כדי ללמוד ולהתבונן להתיישבות. הם היו זקוקים להדרכה. בדרך כלל אלה היו מדריכים בעלי השכלה גבוהה, שהיו למעשה טכנאים. הציוד היה דל ועלוב, אבל היתה מחשבה מדעית, היתה תמיד פתיחות, ותמיד היו רעיונות חדשניים שבעזרתם השיגו דברים מרשימים, ולא-ידועים ככספים גדולים.

מאז עברנו ככרת דרך: התגבשה מדיניות, נבנו כלים,

שר החינוך והתרבות יי נבון:

הרשה לי. היה מקרה כזה, והם הוציאו את חומר הנפץ הזה. אחת יכול להגיד: אתם יודעים מה? שיתפוצץ, אבל קודם כול תביאו שלום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, לא.

שר החינוך והתרבות יי נבון:

יש לך השקפות משלך ואני מכיר אותן. עכשיו תן לי לענות לך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה אומר שיתפוצץ. אני לא אומר שיתפוצץ, אני לא רוצה שיתפוצץ.

שר החינוך והתרבות יי נבון:

שלא יתפוצץ. תן פקודה שזה לא יתפוצץ.

ואם במשך כל שנות החוק היה אפילו מקרה אחד — ואני חושב שהיה יותר ממקרה אחד — אפילו מקרה אחד מצדיק אותו, כי אינך יכול לקבל עליך אחריות. לא אתה, לא אני, ואף אחד לא יקבל על עצמו אחריות שיקרה חלילה מקרה אחד כזה ואז יגידו: למה ביטלו את החוק? — מפני שרוצים שקודם יבוא השלום.

אדוני היזשבראש, אני חוזר על הצעתי שהחוק יעבר

הי"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 9679: הצורך בסיוע למחקר החקלאי. חברת הכנסת עדנה טולודר, בבקשה.

עדנה טולודר (המערכת):

כבוד היזשבראש, חברי הכנסת, כבוד שר החקלאות, אני מודה ששמחתי על האינטרס שהיה בין הצעות האי-אמון לבין ההצעה שאני עומרת להעלות, משום שקשה מאוד לעבור מדיון על בעיות הקיום היומיומיות לדיון שגם הוא על בעיות הקיום, אבל אולי של מלחמת הקיום לטווח היותר ארוך ועתידי, אבל גם כלעדיה לא נוכל להתקדם.

אנחנו מוצאים את עצמנו מצד אחד חוגגים כשנה זו מלאות 40 שנה למדינת ישראל, ומצד שני אנחנו רואים איך קורסת ונפלות מערכות שהביאו בעצם את מדינת ישראל לכך שהיא תוכל לציין היום 40 שנה לקיומה, לציין לא רק את חצי הכוס הריקה אלא הרבה מאוד הישגים.

אם אתייחס רק במלה אחת לדיון שהיה פה היום אומר, שיש לי ביקורת קשה על הממשלה על שאיננה מגלה מנהיגות, על שאיננה אומרת לעם מה הם סדרי העדיפויות. כי אם היא היתה מורה לעם מהו סדר העדיפויות, אני מכירה את העם שלנו, הוא היה מתגייס ומגלה אחריות.

אני רוצה לעסוק בנושא של המחקר והפיתוח החקלאי. במסגרת חגיגות ה-40 נערך לפני שבועות מספר "יום פתוח" במכון וולקני, שהוא המכון שעוסק בפיתוח המחקר החקלאי, בהצעות ובדרכים ליישומן ולתרגומו הממשי, היום הייתי אומרת אפילו תרגומו הממשי והמדידי. השר אמר באותו יום, שהשיגי המחקר החקלאי בישראל זוכים להערכה בארצות רבות בעולם, אבל התקציבים המוקצבים למטרה זו אינם

ללא תקציב. אם אין תקציב, המערכת המסייעת, שהיא מערכת מאוד חיונית לעניין, איננה יכולה לעבוד.

כפי שאמרתי, ב-1987 היה התקציב רק חצי מתקציב ההשקעות ב-1982, ואלה הם סכומים מגוחכים בהשוואה לגודל המערכת ולצרכים שלה. כוח האדם ב-1987 היה בתקן של 900, ירידה של 25% לעומת 1981. וכחן זה מספר גדול מאוד של עובדים בלתי קבועים במשך השנים האלה.

המעורבות הפוחתת של הממשלה במחקר החקלאי מביאה, כמוכן, לתופעות שליליות שיש להן השפעה לטווח הארוך — ואמרוני זאת קודם — והיא מביאה לחוסר יכולת תפקוד ולסכנת החמוטטות של מערכת השירותים שהמינהל צורך אותם. אני רוצה לומר לכם: מי שמבקר באירופה ובארצות הברית רואה את המבנים ואת ההקצבות העומדים לרשות המו"פ, ומי שמבקר במכון יולקני ורואה את הבתים, שהם בתים עריכים מטים ליפול, ומה שנעשה בבתים האלה, יכול לעמוד נדהם. זה כאשר הייצור החקלאי היה בעלייה גדולה במשך השנים. בשנות ה-50 הגיעה הצמיחה בייצור החקלאי ל-12% לשנה. 5% מהצמיחה הזאת נבע מעלייה בניצול מים, בעיבוד קרקע ומהון, ו-7% — משיפורים טכנולוגיים.

היושבראש רומז לי לקצור, וכבר אמרתי בראשית דברי, שאלה הרי אינם דברים דרמטיים המעניינים את חברי הכנסת, זה לא עושה כותרות בעיתונים, לכן גם ההתייחסות היא כזאת.

אני רוצה לומר, שמראשית שנות ה-80 קיימת סטגנציה בשיעור הצמיחה הממוצעת בחקלאות, כשערך התפוקה החקלאית היה 2.1 מיליארדי דולר בראשית שנות ה-80 ועלה ל-2.3 מיליארדי דולר ב-1986. חוסר הצמיחה נובע במידה רבה מחוסר הקצאת משאבים.

אני רוצה לסכם ולומר: הסכומים שדוקקה להם היום תחנת וולקני, כדי שהיא תוכל להמשיך ולהתקיים, הם לא סכומי עתק. יש בתקציב, בעונת התקציב שלנו סכומים לא גדולים שיש בידינו להקדיש אותם לצורך זה, בעיקר כאשר התפוקה מהסכומים המעטים האלה יכולה להיות יותר משמעותית ויכולה לשנות את כל החקלאות שלנו.

כל השנים היתה החקלאות בישראל גאותונה, הגאווה של המדינה שלנו. כפי שאמרתי, היא הגיעה בעבר להישגים כלכליים מרשימים כיעילות הייצור ובפיריון, וגם היום יש לה הישגים, על אף התנאים הקשים. אני חושבת שאנחנו צריכים להיות ערים לסכנה, שאימתן סיוע יכול להיות קטלני לנושא הזה, שבו טמון העתיד שלנו.

אני רוצה לסיים בדברים שאמר פרופסור שלהבת, מנהל המכון: "כדי לעמוד בתחרות, ישראל חייבת לטפח את המחקר החקלאי, להחזירו למעמד של מנהיגות. זו ההשקעה הקטנה ביותר, היכולה להביא את התפוקה הגדולה ביותר. מחיר הפיגור יהיה קטלני".

אני מבקשת לרונ בנושא הזה. אמרתי: הוא איננו נושא דרמטי, האדמה בדרך כלל קשה לה מאוד לזעוק, והתושבים שצריכים לחיות מהאדמה הזאת, החקלאים, עייפו אולי מלזעוק. אבל אם יש דבר שיכול לתת להם תקווה, ולא רק תקווה בעלמא אלא אפשרות קיום בכבוד, ואם יש דבר שיכול לשמור על קרקעות הלאום של מדינת ישראל כאזורים ששום דבר אחר פרט לחקלאות לא יכול להיות בהם, הרי זה הפיתוח החקלאי. הדבר הזה הוא בדינו, בהשקעה עושה. אינני רוצה לנקוב כאן בסכומים, אבל נדמה לי שאילו מצאנו מיליון עד

מדינת ישראל הגיעה להישגים חקלאיים, אולי מן הגדולים והיפים בעולם, אבל אנחנו עלולים לאבד את ההישגים האלה אם לא ינתן הסיוע הממשלתי. הסיוע הזה — אחר כך אנקוב במספרים — הולך וקטן משנה לשנה בעשור האחרון.

המדיניות של ההתפתחות החקלאית הישראלית בשנים הקרובות תוכתב על-ידי הביקוש לתוצרת הישראלית וההתחרות בה בתוך-לארץ, ואלה יתייבשו שימת דגש כאיכות המוצר, בהקטנת עלויות הייצור, כטיפול בתוצרת לאחר קטיפתה ואיסופה ובהכוונת הייצוא לעונות שבהן התחרות קטנה יותר.

למחקר עצמו יש בדרך כלל שתי מטרות: מצד אחד, לתת חשונה על כיווני התפתחות החקלאות; ומצד שני, להשפיע על כיווני התפתחות החקלאות. דבר זה, כפי שאמרתי קודם, מחייב פתיחות גדולה לרעיונות ולניסויים חדשים, והייתי אומרת — אולי המשוועים ביותר. מי שמבקר בתחנת וולקני ובתחנות הפזורות בארץ רואה דברים שאולי נראים פשוטים, לא בשמים, אבל אילו תוצאות נפלאות הם נותנים. אני הייתי מציעה לחברים לבקר בבקעת-הירדן — ואת הישגי המחקר והפיתוח החקלאי שם כבר הזכרתי לא פעם אחת — איך בעזרת האנרגיה של השמש והאדמה הגיעו להישגים, שהיום מאפשרים לחקלאים שיושבים בבקעה ובערבה להתפרנס בכבוד, אם רק ייתנו את התקציב, והוא לא תקציב גדול. בשביל הבקעה אפשר להסתפק השנה בכ-600,000 שקלים נוספים, כדי שהם יוכלו להמשיך את הפיתוח המרשים שהם עושים שם.

צריך גם לזכור, שכיום, כאשר אנחנו מדברים על פיתוח חקלאי, קיימת הבעיה שאנחנו רוצים להשיג את מקסימום הייצור במינימום אנשים, וזה באזורים שאנחנו צריכים ליישב אותם במקסימום אנשים, במקסימום יהודים, על מנת לשמור אותם ברשותנו. אלה הן בעיות שהמחקר החקלאי מתייחס אליהן ועומד עליהן.

בעיה מרכזית בתכנון של המחקר היא קביעת היקף המחקר הנחוץ, ולא תמיד קל לעשות זאת. אינני רוצה להיכנס עכשיו לפירוטים, מה הם הענפים שהמחקר החקלאי שלנו עוסק בהם, אבל באמת אפשר לומר, שיד לו כבוד — מגידולי הצומח ועד גידולי החי ועד לתרבות, שיד לו כבוד, שאתה רואה בעין מיקרוסקופית לפעמים את הזרע, ואחר כך את העץ ואת הפרי שהזרע הזה נותן במקומות שונים בארץ ובעולם.

כפי שאמרתי, בעיית ההיקף איננה פשוטה כל כך. מקובל כי השקעה סבירה במו"פ היא הערך הממוצע של 3% מהתוצר הגולמי. בחקלאות שלנו, ב-1981 — 1982, אכן ההשקעה במו"פ היתה כ-3% מהתוצר הגולמי, אבל מאז ההשקעה של הממשלה יורדת בהדרגה. ב-1985 — 1986 היא היתה 1.6%. מהתוצר הגולמי, ומשמעות הדבר היא ירידה של כ-40% בהוצאות למו"פ בחקלאות.

התקציב מורכב ממרכיבים שונים של תקציב משרד החקלאות, של תקציב לביצוע מחקרים, תקציבי משרדי ממשלה וגופים פרטיים, וכמוכן קיימות גם הכנסות מהחנות ומהתחנות השונות של המחקר בארץ וגם מקרנות משותפות עם ארצות חוץ. ההוצאות מורכבות כמוכן מכוח אדם, מציד, מחומרים, מרכב, מנסיעות ומהוצאות כלליות. אינני רוצה להיכנס לכל הפירוט, את זה נעשה בדיון, אם השר יחייב דיון כזה, אבל אני רוצה לומר, שב-1987 — 1988 היוותה השתתפות הממשלה רק 17% מהתקציב של מו"פ, וככל שגדלים הצרכים במחקר יש דרישה לתקציבים יש ודרישה גם לשירותים יותר גדולים, כי אי-אפשר לעשות את הדברים האלה

חברת ל"ה, ישיבה תנ"ה
— הצעות לסדר־היום —

ירקבו הפירות. אנחנו נוכל לעכב, בשיטה טכנולוגית, את ההבשלה, כאותו שלב שהפרי בשל אך אין ממשך בו תהליך הריקבון.

יש לפעמים הישגים שממש מפחידים אותך בהיותך אדם, כי אתה חושב שמה תהיינה להישגים האלה השלכות על בני אדם, שמה אפשר יהיה להשתמש במדע הגנטיקה באופן כזה שארי לנו אם נעשה בו שימוש לא נכון בבני אדם.

מניתי כמה דברים שנחשבים להישגים בין־לאומיים, הם לתפארת מדינת ישראל, אך ללא תקציב לא ניתן לעשותם. אומר רק שאני מנהל דר־שיח, אני מקווה שהוא לא דר־שיח של חידשים, עם הסוכנות היהודית. היא חרגה מעיסוקיה המחייבים בנושא העלייה ועשתה הסכם עם האוצר שלפיו כנגד ההשקעה הכספית שנוטל על עצמו האוצר בנושא העלייה — הביבטים אחרים של הנושא יעסוק משרד הקליטה — מתחייבת הסוכנות היהודית להשקיע אותם סכומים בנושאים אחרים.

חשבתי לתומי שאוכל להציע לה גם נושא מכובד מאוד, חשוב מאוד, נושא שאפשר להתפאר בו בקרב נדיבי עם ישראל בעולם אולם, מסתבר שההסכם הוא שעל כל שקל שתשקיע הסוכנות היהודית בנושא שהוא בתחומי של משרד ממשלתי במקום בעלייה, משרד האוצר יקוז את זה מהתקציב הקיים. למרות זאת, אני ממשך במשא־ומתן ומקווה שהשנה אנחנו ניכנס להסכם חתום שכתוצאה ממנו נוכל לאפשר ליהודים טובים לתרום למען המשך המחקר ופיתוחו במדינת ישראל.

לא אמשיך כרבתי בגלל השעה המאוחרת. אני ממליץ שנעביר את הנושא הזה לדיון, לא שוב בכנסת ריקה אלא בוועדת הכספים. אולי שם תעשו "לובי" למען תקציב גדול יותר למחקר בשנה הבאה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החקלאות. חברת הכנסת עדנה סולודר, האם את מסכימה להעביר את הנושא לוועדה?

עדנה סולודר (המעריך):

כן.

הי"ר א' נחמיאס:

אם כך, לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

יא. הצעה לסדר־היום שחיטת עופות שלא בפיקוח

הבריאות. הימנעותי באה להביע את זעמי הן כלפי הממשלה והן כלפי מערכת הבריאות. שתיהן אשמות באותה מידה, ובמיוחד בשבוע הזה, לאחר שוועדת שרים ישיבה והחליטה.

ועכשיו לנושא שהעליתי בהצעה לסדר־היום. אני חושב שהציבור כולו חייב תודה לצוות "כלבוטק", אשר חקר את הנושא של השחיטה הברברית העלה אותה על מסך הטלוויזיה. חברי הכנסת המעטים היושבים באלום, חמתות

מיליון וחצי שקל להשקעה בנושא זה, היחה התפוקה גדולה בעשרות אחוזים.

אני מבקשת מאוד לדון בנושא זה ולמצוא דרך על־מנת לאפשר את הסיוע התקציבי הדרוש למחקר ולפיתוח שיוצר יש מאין במשך כל השנים, והדבר יהיה חיוני במיוחד כשנים הבאות. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אדוני שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, חברת הכנסת עדנה סולודר גילתה בקיאות גם בנושא, גם בנתונים וגם כמצוקות.

אני רוצה להוסיף פרט שיעניין אותך. באחת מתחנות הניסיונות של הימים ההם, כתחנת הניסיונות בעמק, היה מנהל בשם קוסטרנינסקי. הוא ניהל את תחנת הניסיונות הראשונה שהכרתי בילדותי. האחים קוסטרנינסקי גדלו אצלנו כאחת הדורות, ושם נולדו המהנדסים של היום.

אינני יודע אם יש מה להוסיף על מה ששמענו מחברת הכנסת סולודר. המחקר החקלאי, שהוא לתפארת מדינת ישראל, נתון במצוקה תקציבית קשה מאוד. אינני מצטער על הצמצום כמספר העובדים, אך לא יעלה על הדעת שנצמצם גם את המחקר. עד היום לא פגע הצמצום כמספר העובדים, אבל הצמצום הנורא הוא בהשקעה במחקר, ואם נמשיך בתהליך זה — נפסיק להיות ארץ מובילה בטכנולוגיה החקלאית.

אזכיר שניים־שלושה נושאים, בלי לפרט, שבהם יש לנו הישגים בין־לאומיים. הראשון והחשוב ביותר, גם המרשים ביותר, הוא נושא ההשקיה כטפטוף. אנחנו הראשונים והיחידים בעולם עד היום, שהשגנו הישג עצום בתחום זה — אצלנו מתקבלת תוצרת חקלאית הגדולה בכמותה פי שלושה מן התוצרת שהחקבלה בעבר תוך שימוש באותה כמות מים. נכון הוא שהגיזני לעשות זאת כמדגיתנו, שבה מצוקת המים גדולה.

אבל ראו זה פלא, לפני שברע קיבלתי פנייה כהולה מארצות־הברית, שנשלח לשם את האדם העומד בראש המכון שלנו, פרופסור יוסף שלהבת, כדי ליעץ להם, ומייד, איך להתמודד עם הבעורת הפתאומית הנראית להם כאסון טבע שכמורה לא היה אצלם למעלה מדור. הדרך היחידה לעשות זאת היא על־ידי שיטות השקיה שתאפשרנה להגיע לתוצאות טובות יותר תוך שימוש בהרכה פחות מים.

יש לנו הישגים בענף הפרחים, כפיתוח זרעי עגבניות, במכלוא למינהן, ואנו קרובים מאוד להישג שבאמצעותו לא

הי"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעה הכאה לסדר־היום מס' 7685: שחיטת עופות שלא בפיקוח. חבר הכנסת דוד דינינו, בבקשה.

דוד דינינו (הסיעה הרותית־לאומית):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, הרשו לי קודם כול לומר משפט אחד בנוגע להצבעה על הצעת האי־אמון לממשלה. אני נמנעתי בהצבעה בנושא מערכת

עלידי המנהל, ורק ברכב המיועד להובלת בשר עוף, אדוני היושב-ראש, איני יודע אם חברי הכנסת עצמם יודעים אך מעבירים את העופות, מעבירים אותם בעגלות, בטנדרים חלודים ולא סגורים. מעניין מאוד לשמוע, שכל אדם שלא ביקש רשיון או אישור לפתיחת בית-שחיטה, איך לשלטונות סמכות מטעם החוק לטפל בו. יוצא אפוא, שאם אדם לא הודיע שהוא הולך לגנוב, הוא גנב — איך אפשרות לטפל בו. מה והכול? — זה אותו דבר.

כפי שנמסר לי, אדוני השר, משרד החקלאות, הממונה על ביצוע החוק, הודיע שאינו יכול לעשות דבר נגד בתי-שחיטה פרטיים, כי הם לא ביקשו אישור. הרשות המקומית הורדעה — זה גרוע עוד יותר — שנוח לה בכך, כי אינה יכולה לעמוד בתנאים הסניטריים. אם אלה פני הדברים, מה משתמע מכך? משתמע מכך שמפקירים חיי אדם, מפקירים את בריאות הציבור, ובלבד שהאנשים הללו יזכו בקולות כיום הדין, זה נוח להם. נתאר לעצמנו לאן הגענו ומה משלם הציבור תמורת נוחות של אדם זה או אחר.

אדוני היושב-ראש, כל זה נובע משחיטה פראית, משחיטה בלתי מבוקרת, משחיטה המיוקה לבריאות העם. אילו הפעלנו חוק נגד הונאה בכשרות, היינו פותרים 90% מהבעיה, אם לא את כולה. שחיטה כשרה היא גם שחיטה בריאה. עובדה היא, שבחוף-לארץ מעדיפים הגויים לאכול בשר כשר ולא בשר שנשחט בתנאים טובים יותר מכפי שראינו בכתבה. עלינו לשאול את עצמנו, מדוע במדינת היהודים לא ניקח רוגמה מאותם גויים, וננהיג במדינת ישראל רק שחיטה כשרה ומבוקרת.

אדוני היושב-ראש, האם ידוע למישהו בבית הזה או בציבור מה הוא אחוז השחיטה השחורה? היום הגענו לשיעור של 25% מכלל שחיטת העופות. האם לא הגיע הזמן שמשרד החקלאות יפעיל את סמכותו? מדוע לא גילה את עניין אי-אכיפת החוק כעת מסירת הרוח על משרדו? האם משרד הבריאות חסרי-אונים ואינו יכול לעשות דבר? האם משרד הפנים, הממונה על הרשויות המקומיות, אינו יכול עוד להשפיע ולמנוע את החרפה והבושה? היכן הפיקוח? מי מבטיח לנו שהבשר שהצביחו צורך אינו פגוע? מי מבטיח שבשר העופות, המשווק בריש גלי, הוא בשר עופות שחוטים? אולי זה בשר עופות שהתפגרו? מצב זה, שבו מפירים חוקים בריש גלי ומתנהגים לפי האמרה: כל דאלים גבר, הוא מצב בלתי נסבל, ריש לחקן אותו.

אדוני היושב-ראש, אני מזהיר מעל במה זו: אם לא יאכפו את החוק הזה, ייתנו יד גם להפרת חוקים אחרים. בתקנות, שעליהן ממונה אדוני שר החקלאות, יש אזכור של 10 לאוים. נראה, שמחוקני התקנות הבינו שיש צורך ב-10 לאוים, כי הם ידעו היטב שכל השומר עליהם, שומר על בריאותו ושומר על עשרת הריביות.

לכן אני מבקש, שהנושא הזה יידון במליאת הכנסת.

היז"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד דיני. אדוני שר החקלאות, דברי תשובה, בבקשה.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, למען הדיוק: היקף השחיטה הלא-מאורגנת, שנעשתה ללא פיקוח, היה כ-10% ב-1978, כעת שיעורה אינו 25%, אלא 10%, ואת הסטטיסטיקה באחוזים יכולים רק אנחנו לספק. לא הלשכה

הזוועה שראינו מעל מסך הטלוויזיה מעידות על אי-אכפתיות ועל הפקרות בתחום הזה. דווקא בימים שבהם זועק לשמים הטיפול בשירות הרפואי, בימים טרופים שבהם התולים אינם זוכים לטיפול רפואי, אם כתוצאה משיבת-רופאים, ואם בגלל יציאת האחיות להופשה מאורגנת ובלתי מתוכננת, הרי אם לא די בזה, אם לא די בסבל ממחלות שאין עליהן שליטה, באו השלטונות, קרי משרדי הבריאות, החקלאות, הפנים יחד עם הרשויות המקומיות והוסיפו אש למדורה. ייתכן שזה נעשה באישור, ייתכן שזה נעשה בהסכמה שבשתיקה, ייתכן שזה נעשה בירדעין, וייתכן שזה נעשה משום שאין מפקחים על שחיטת העופות ברפתות, בסמטאות ובמקומות מלאי זוהמה. ומי יודע אם העופות הבאים אל קרבנו נשחטו ככלל, או שמא הם פגרים בלבד.

אדוני היושב-ראש, בתקנות מחלות בעלי חיים, המבוססות על סעיף 20 לפקודת מחלות בעלי חיים, 1945, וסעיפים 14(1) ו-2(2) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התשמ"ח-1948 (בתי-שחיטה לעופות), נאמר בסעיף 1 כי ל"בית-שחיטה" — מפעל שבו מבוצעות פעולות אלה: שחיטת עופות, מרסת נוצות מן העוף השחוט, הנצאת האיברים ממנו ופעולות לוואי — דרוש אישור מאת מנהל הרשויות הווטרינריות, הרופא הווטרינרי של הרשות המקומית שבתחומה נמצא בית השחיטה, או רופא וטרינרי אחר, שאושר עלי-די המנהל.

כבוד השר, חברי הכנסת, מי הוא הרופא שאישור קיום בתי-שחיטה ברפתות וברחובות כראש-העין, בשוק-הכרמל, בטבריה ובמקומות אחרים בארץ? ואם לא אישר, מדוע לא מנע כעבר, ואינו מונע כיום, את השחיטה הברברית כאותן משחטות? אני מניח, שאין כל ספק בכך שהבשר המשווק ממשחטות אלה מזיק לבריאות הציבור.

אדוני היושב-ראש, עוד נאמר, בסעיף 2 לאותן תקנות, כי לא יפעיל אדם בית-שחיטה אלא לפי אישור ככתב מאת המנהל, ובהתאם לתנאי האישור. האם התמונות שראינו אינן מעידות על כך שהמנהל האחראי לביצוע החוק התעלם מזוועת הלכלוך של העופות "השחוטים", המרוזקים בשמש הלוהטת ובחום הכוער במשך כל הקיץ, בלי להתחשב בכך שזה יגרום לקלקול הבשר, דבר שיוזק לבריאותנו?

כולנו דואגים להוספת חוקים למען בריאות העם. בסעיף 63 לפקודה לבריאות העם נאמר, שעל כל מחזיק בבניין, להחזיק אותו בניין ואת המקום סביבו במצב נקי, לנקות ולסלק כל לכלוך, אשפת בית או אשפת רחוב, או חומר מתועב, אפילו פיסת נייר או כדל סיגריה. כולנו נברך על פקודה כזאת, אם היא תישמר. אבל, אדוני השר, איך משתלב הנאמר בפקודה שציטטתי עכשיו עם הזוהמה שראינו מעל מסך הטלוויזיה? על זה נאמר: מרדק בפרוטות ומזלזל בדינרים. מטפלים בדברים קטנים, אומנם חשובים, ומזלזלים בדבר העלול להביא לקטטרופה של זיהום ומחלות.

איפה משרד החקלאות ומשרד הבריאות, שהופקדו על בריאות העם? הלא בסעיף 9 נאמר, בין היתר, שערך המוכא לבית-שחיטה ייבדק בתחומו לפני השחיטה ולאחריה עלי-די הרופא הווטרינרי. מי הוא הרופא אשר הכודק משחטות אלה? האם יכול מישהו לקום ולומר מעל במה זו כמה עופות העביר לבדיקה אותו רופא — שאינו 10, 11 ו-12 לפקודה? הושמדו בהתאם לסעיפים 10, 11 ו-12 לפקודה?

בסעיף 19 נאמר, שבשר עוף לא יוכל מבית-שחיטה אלא במכלים של מתכת בלתי מחלידה וככל מכל אחר שיאושר

חוכרת ליה, ישיבה תנ"ה
— הצעה לסדר-היום; הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל'פחם —

לרשויות המקומיות — והבאתי לך דוגמה, שהרשות המקומית וגם הרשות הדתית נתנו למי שנתנו אפשרות לשחוט. אם הרשות הדתית אינה מאשרת — השחיטה אינה כשרה, ויש לה עניין במשחטות האלה, נא לבדוק. מכיון שאתה קרוב לחוגים האלה — אנא תטפלו בכביה כך שהכול יבינו שהדבר פוגע באוכלוסייה, זה לא סניטרי ולא כריא.

אשר להצעתך לקיים דיון — אני ממליץ להוריד את הנושא מסדר-היום, ולא מפני שאיני רואה בו חשיבות, אלא משום שבדיון יהיה אותו מספר חברים, ייאמרו אותם דברים, לא יתחדש דבר, והדיון לא יביא תועלת. לכן אני מבקש להוריד את הנושא מעל סדר-היום, כדי שלא נבזבו זמן בדיון בכנסת ונשקיע את הזמן בסגירת המשחטות.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
היות שקשורים בכך משרד הפנים והרשויות המקומיות, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

שר החקלאות א' נחמקין:
לזה אין לי התנגדות, אם הדבר יהיה לתועלת.

עדנה סולודר (המערך):
היה על זה דיון בוועדת הפנים.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
היה דיון על נושא הכשרות, לא היה דיון על הנושא הזה.

עדנה סולודר (המערך):
היה דיון על כל נושא הכשרות.

הי"ר א' נחמיאס:
תבר הכנסת דנינו, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדה?
דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
כן.

הי"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת. מי להעברת הנושא לוועדה? מי נגד?

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יב. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל'פחם *

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
את יכולה לשמוע ולהשתתף בדיון.

עדנה סולודר (המערך):
אני מסתפקת בכך שפעלתי כדי לתת מים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל הכביה עדיין קיימת, אם לא כן לא הייתי מעלה אותה שוב.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, העליתי את נושא הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל'פחם ב-10 בפברואר 1987, כאשר העיר על 25,000 תושביה היתה מנותקת מזרם המים.

טענתה של הנהלת "מקורות" אז, שהעירייה חייבת לה כ-72,000 שקל חדש, לא הצדיקה צעד קשה כמו ניתוק זרם

המרכזית לסטטיסטיקה היא המספקת את זה, אלא משרד החקלאות, היות שהוא אחראי למשחטות ולענף הלול ומרכיבו, ויודע כמה מייצרים, כמה שוחטים וכמה צורכים. לשמחתי ירדנו מ-40% ל-10%, אך בהחלט אינני שותף לרעה, שצריך להסתפק כמה שעשינו עד היום.

רק בחודשים האחרונים סגרו בתל-אביב, כשוק-הכרמל, 45 משחטות קטנות, מזוהמות, שנפתחו ללא אישור ולא היו בהן שום תנאים. בשוק-התקווה סגרו 17 משחטות, ובמקום משחטות שוק-הכרמל ושוק-התקווה פתחנו באזור, ביוזמה משותפת עם עיריית תל-אביב, משחטה מסודרת ומודרנית לשחיטה פרטית. פה ושם יש עדיין משחטות פירטיות, והיישוב שיש בו משחטות כאלה במספר הרב ביותר הוא ראש-העין. זה יישוכ קטן.

צריך לרעה, שמשדד החקלאות איננו יכול לסגור משחטה אלא אם היא נפתחה ברשיון והיא אינה עומדת בסטנדרטים של הניקיון והכשרות. אבל כשמשחטה נפתחת בלא רשיון, אין בכוחנו לסגור, איננו משטרה. הרשות המקומית כן יכולה לסגור אותה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
כתוב: לא יפתח. אם פתח — — —

שר החקלאות א' נחמקין:
סליחה, אבל לזה לא אנחנו אחראים, לזה אחראי משרד הפנים, לזה אחראית הרשות המקומית, כפי שהיא אחראית לאכיפת האיסור על פתיחת חנות בלא רשיון, אני אומר: כשפותחים משחטה ברשיון — אנחנו אחראים לפיקוח. על 90% מהשחיטה כארץ יש פיקוח קפדני מאוד, והשחיטה מתבצעת כתנאים סניטריים מצוינים וברמה בין-לאומית גבוהה: 10% מהשחיטה מתבצעת כתנאים שעליהם דיברת.

מובן, בטלוויזיה המראות מעוררים תחושות זועה, לא צריך לצלם הרבה אחויות כדי להראות מה קורה בפינות החשכות האלה. אבל איננו יכולים לסגור חנות שלא נפתחה. זה כמו שוק שחור, זה כמו כסף שחור, ועושים זאת על-פי הרוב כדי להעלים הכנסה, עושים זאת על-פי הרוב כדי לקבוע מחירים שונים וכדי לעקוף את המערכת.

לכן, הפנייה צריכה להיות מטעמנו. אם אתה, כחבר הכנסת, רואה כזה, כמוני, פגע או נגע בריאותי, יש לפנות

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל'פחם. זה דיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

בעקבות ההצעה לסדר-היום?

הי"ר א' נחמיאס:

נכון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הצעה שהועלתה לפני למעלה משנה.

עדנה סולודר (המערך):

עד כדי כך?

* "דברי הכנסת", כרך 107, עמ' 1642.

ועד היום השקיעה עיריית אוס-אל-פחם כ-100,000 ש"ח בשנה בפיתוח מערכת המים ובשפורה, סכום אשר מהווה כשליש מתקציב הפיתוח של העיר — ברור ששיעור הפחת ירד באופן דרסטי והוא לא יכול להיות סיבה משכנעת לבעיה הכרונית הזאת של מחסור במים.

בעיר אוס-אל-פחם יש כ-25,000 תושבים הצורכים כ-3,500 מטר מעוקב ליום, בו כזמן ששני אזורי הלחץ יכולים לספק 2,000 מטר מעוקב ליום.

נוכח הישנות מקרי הפסקה כזום המים והמחסור במים שמהם סובלת העיר, פנתה העירייה לצוות מהנדסים מומחים ידועים, כדי שיבדקו את המצב וייתנו חוות דעת מקצועית, שתהווה בסיס לטיפול ולהתמודדות עם הבעיה הקשה הזאת.

צוות המהנדסים קבע בחוות דעתו, מיום 1 ביולי 1988, שהצריכה של העיר מגיעה היום ל-1,100,000 מטר מעוקב בשנה, והתחזית היא שהיא תגיע ל-2,400,000 מטר מעוקב לשנה בשנת 2000, ול-4,000,000 מטר מעוקב לשנה בשנת 2010. המומחים קובעים עוד, שאספקת המים מ"מקורות" מבוססת אך ורק על קידוח "מי עמי 1" ועל קידוח "מי עמי 2", וכל הפסקה או תקלה כאחד משני הקידוחים גורמת למחסור מידי במים בעיר.

המהנדסים מסכמים את חוות הדעת במסקנה, שלשם הבטחת אספקת המים לעיר ולשם מניעת שיבושים בעתיד, יש לבצע את הפעולות הבאות: 1. על "מקורות" לדאוג להגדלת מתקני ההפקה והאספקה, לרבות איגום המפעל; 2. על "מקורות" להבטיח אספקה חלופית על-ידי חיבור המפעל לקידוחי גבעת-ערה ממערב. חיבור זה חניני גם ליתר היישובים לאורך כביש ואדי-ערה, כמו ערה, עררה וכפר-קרע; 3. אישור תוכנית הה"ל — תכנון המים לישראל — משנת 1986 בעניין פיתוח מפעל נחל-עירון, כדי שתתאפשר הכנת תוכנית אב חדשה לאוס-אל-פחם וליתר היישובים. התוכנית עדיין "תקועה"; 4. בניית איגום לקבלת המים מ"מקורות" ולחלוקתם בתוך העיר, נוסף על הברכה הפרטית הקיימת, בנפח 1,000 מטר מעוקב; 5. פיתוח ושיקום רשת הצינורות הארשית; 6. כדי שהעירייה תוכל לבצע את שני הסעיפים האחרונים, היא זקוקה מייד לסיוע ממשלתי בסך 3 מיליוני ש"ח. בעזרתו תוכל העירייה להתגבר על הבעיות החמורות שהצטברו במשך השנים במערכת המים הקיימת, הן באיגום והן ברשת, שהונחה לפני 30 שנה.

עיריית אוס-אל-פחם מצליחה, במאמצים עילאיים, לשפר את המצב, ובמסגרת זו היא הקציבה לפני כחצי שנה קרקע להקמת איגום מים נוסף באזור אלי-כאטן. אולם ברגע האחרון הוצא צו מניעה האוסר ביצוע העבודה, בטענה שיש עתיקות באתר. העירייה מצאה שטח חלופי באזור הר-אסקנדר, ועכשיו מושקעים כל המאמצים בקבלת אישור מניהל מקרקעי ישראל, שחלק מהשטח נמצא בבעלותו. אני מקווה, שהשר יפעל להשגת אישור מהיר ממנהל מקרקעי ישראל. העירייה אף הכינה תוכנית-מפה מפורטת למים, אולם אישורה מתעכב עד שתאושר תוכנית תה"ל.

לסיים, עיריית אוס-אל-פחם, וזה מוכח בעובדות, עושה כל אשר ביכולתה כדי להתמודד עם הבעיה ולהקל את מצוקת תושבי העיר. אבל כל עוד אין משרד החקלאות "מקורות" הגורמים הממשלתיים האחרים ממלאים את חובותיהם ואת התחייבויותיהם לעיר אוס-אל-פחם, לא תבוא הבעיה על פתונה, ותושבי העיר ימשיכו לסבול סבל מיותר.

המים. הבעיה נפתרה אז והורמת המים חודשה. אבל ציינתי אז, ואני מציין היום ביתר תוקף, שהסיבות אשר הביאו להפסקת זום המים או ולהפסקת החזרות ונשנות הן אחרות. סיבות אלה עדיין קיימות. סיבות אלה נעוצות בחברת "מקורות", כמדניות ההתעלמות של הממשלה מצורכי פיתוח העיר אוס-אל-פחם ובמדניות האפליה כלפי העיר הגדולה הזאת, על אוכלוסייתה העמלה.

עיריית אוס-אל-פחם סובלת כשאר הערים והכפרים הערביים ממצוקה כספית שכמעט משתקת את כל מערכת השירותים, וזאת בעיקר בגלל מדיניות האפליה בתחום התקציבים ובגלל אי-מילוי התחייבויות הממשלה להעביר בזמן את המעט שמאושר.

אף-על-פי-כן הצליחה עיריית אוס-אל-פחם לשלם את כל החוב שלה ל"מקורות". אולם מסתבר שהמאמץ החשוב הזה לא הציל את העיר ואת תושביה ממחסור המים. כמעט לא עובר חודש בלי שתהיה הפסקת מים חלקית, ולעתים מלאה במשך כשלושה-ארבעה ימים.

ודאי זכור לחברי הכנסת ולכבוד השר הדין בשאלתא בעליפה שהוגשה באמצע חודש מאי שנה זו, נוכח הפסקת אספקת המים במשך שבוע ימים בתחילת חודש מאי, באמצע חודש הרמדאן, כשלא זרמו מים בעיר. הנימוק של "מקורות" היה, שמשאבת הכאר חובלה.

חברי הכנסת, זה היה מקרה אחד מיני רבים, ונראה שהבעיה לא טופלה באופן יסודי. אם לא טופלה הבעיה באופן יסודי — זה לא יהיה המקרה האחרון.

אילו לא היתה קיימת הסכנה של הפסקת מים לאוס-אל-פחם, הייתי מוותר על קיום הדין היום בכנסת, כפי שהוא מתקיים. בהזדמנויות שונות שבהן הועלה נושא מחסור המים בעיר אוס-אל-פחם העלה השר — — —

אדוני השר, יש כל כך מעט נוכחים בכנסת, אני מבקש — — —

שר החקלאות א' נחמקין:
שסקנו בעניין שלך. חבר הכנסת דינוני שאל לגבי העניין הזה מתוך קרנות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — בהזדמנויות שונות שבהן הועלה הנושא של מחסור במים בעיר אוס-אל-פחם העלה שר החקלאות טיעון בדבר פחת המים. הוא תירץ את המחסור במים בנימוק הזה: ברצוני להביא בהזדמנות זו עובדות מספר הסותרות את הטענה האת: מאז 1984 החולפו כ-15,000 מטר צנרת מים בעיר והעבודה מתבצעת ממש בימים אלה בשלוש שכונות נוספות שבהן יוחלפו עוד 2,500 מטר צנרת. זה, נוסף על מבצע החלפת שני המים. כ-3,400 שטחים שיש להחלפו בשטחים חדשים, והדבר מתבצע על-ידי חברת מדידה בעלת מומחיות בתחום זה.

אבל גם אם קיים פחת במים באוס-אל-פחם, שיעורו ירד הרבה כתוצאה מהשיפורים והשיפוצים במערכת. עם זה, הפחת הוא נמוך מהקיים בכמה יישובים, ובכל זאת לא סבלו יישובים אלה ממחסור במים. לפי השנתון הסטטיסטי מ-1986, על-פי נתונים של נציבות המים, היה שיעור הפחת במים באוס-אל-פחם 42.8% מסך כל אספקת המים, כאשר בצפה, למשל, השיעור היה 45.3%, בקריית-שמונה 48.3%. ובכל זאת לא סבלו, לא צפה ולא קריית-שמונה, ממחסור במים. אם נביא כחשבון שנתונים אלה היו נכונים לפני כשלוש שנים, ומ-1984

וחברת ל"ה, ישיבה תני"ה
— הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחם —

אוס-אל-פחם, אם השנאה לציונות, למדינה היהודית, ליהודים. כי מאוס-אל-פחם תצא תורת השנאה לציונות, למדינת ישראל. אוס-אל-פחם, האם של ואדי-ערה, האם של כביש ואדי-ערה. ערב ערב אבנים על רכב יהודי, בקבוקי תבערה על יהודים, גם על אוטובוס עם תלמידים צעירים. אוס-אל-פחם, האם של "בני הכפר", שמסיתים בגלוי נגד המדינה היהודית. אוס-אל-פחם, מבצר של נשק בכמות אדירה, נשק שכבר הופעל נגד היישוב היהודי הקטן מירעמי.

אוס-אל-פחם — לפני שמונה שנים היה משחק כדורגל. יהודים הגיעו לשם. היה כמעט פוגרום. רק בנס ובעזרת המשטרה ומשמר הגבול חילצו אותם ללא הרוגים. הקהל שם צעק: "איטבח אליהוד", "חומייני", "מווח לציונות".

אוס-אל-פחם — הפסיקו את זרם המים. לפני ארבע שנים ניסיתי להגיע לאוס-אל-פחם כיהודי. הרי אוס-אל-פחם אינה בטוחים הכבושים — לא יהודה, לא שומרון, לא עזה, גם לא הגולן. אוס-אל-פחם זה יישוב בתוך המדינה, בתוך "הקו היוקרתי". כחבר הכנסת היתה לי אז חסינות מלאה, בלתי מוגבלת, רציתי להגיע לאוס-אל-פחם כפי שכל ערבי מגיע לכיכר-דיזנגוף, לדאבוננו. אלא מאי? הם מגיעים לכיכר-דיזנגוף, וכהנא לא הגיע לאוס-אל-פחם. היתה שם פניקה, איזו פניקה, הלא — כהנא מגיע לאוס-אל-פחם. הפעילו את המשטרה, את משמר הגבול, טנקים, מה לא הפעילו? הכול כדי שכהנא לא יגיע לאוס-אל-פחם.

היור"ר א' נחמיאס:

מה רצית לעשות שם? לברך אותם?

מאיר כהנא (תנועת כך):

רציתי לברך. הרי אני אזרח, הם אזרחים, רציתי לראות מה זה אוס-אל-פחם.

רבותי, הפסיקו את זרם המים לאוס-אל-פחם. זה לא מספיק. אוס-אל-פחם מסמלת את הבעיה שבתוכנו. מקשקשים על עזה, על יהודה, על שומרון, לא זו הבעיה. הבעיה היא הגליל שהרויב בו הוא ערבי; הבעיה היא אוס-אל-פחם, וואדי-ערה, המשולש. רבותי, אנחנו יושבים כאן ובורחים מן המציאות. כבר איבדנו את הגליל, את הצפון. אנחנו כבר מיעוט שם. אנחנו מיעוט בצפון, יהודים בורחים משם. וככה זה גם במרכז הארץ, במשולש.

כאשר אני שומע אנשים שאומרים: כהנא הוא פאשיסט גדוני, אני אומר: רבותי, אדם לא חייב להיות גדוני או פאשיסט או נאצי — שטויות — כדי להבין שאנחנו עומדים בפני בעיה של חיים או מוות, של להיות או לחלול. הבעיה אינה עזה. הבעיה היא בתוכנו, אוס-אל-פחם.

לפני 40 שנה מצאנו פה דור של ערבים, אנאלפביתים, פלחים. מה עשינו? לקחנו את ילדיהם, בניהם, בנותיהם, נתנו להם חינוך והשכלה גבוהה, ועכשיו אנחנו קמים ואומרים: הנה, זה מה ששינינו. עכשיו הם ערבים טובים. זה לא נכון. הערבי הכי מסוכן הוא הערבי המשכיל. המרד לא צומח מאיזה פלח, המרד צומח מבין אוס-אל-פחם שלומד היום באוניברסיטה. אם לא נבין את זה — רבותי, לא תהיה כנסת ולא תהיה מדינה יהודית.

משום כך אני יכול רק לברך על כך שהפסיקו את זרם המים, בתקווה שעד שאני אניע לשלטון נפסיק את אוס-אל-פחם כולה.

אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום.

לא רק בנושא המים מקופחת העיר אוס-אל-פחם, אלא גם בשאר השירותים המוניציפליים, מתוקף מדיניות האפליה הנהוגה גם ביתר היישובים הערביים.

אני קורא לשר החקלאות לפעול לכך ש"מקורות" תמלא את חלקה בקיום אספקת מים תקינה לאוס-אל-פחם, ולכך שיימנע ניתוק המים החוזר בעיר, על כל הסבל הנגרם לתושביה. אנחנו קוראים לכנסת לתבוע מהממשלה את הקצבת הסכום הדרוש, בסך 3 מיליוני ש"ח. כדי שעיריית אוס-אל-פחם תוכל לפתח ולסקם את רשת הצינורות הראשית ולבנות איגום נוסף לשם אספקת מים סדירה.

אוס-אל-פחם, העיר שסבלה במיוחד מהפקעת אדמותיה, העיר שכמעט כל תושביה פועלים ועובדים בכל רחבי הארץ, בניגוד משקמים ועוזרים לפיתוח, זכאית לעזרה ולתמיכה ממשלתית מיוחדת כדי להתגבר על בעיותיה הקשות, שהצטברו במשך שנים רבות של התעלמות השלטון מצורכי פיתוחו של יישוב גדול אך מקופח זה.

חברי הכנסת, בהזדמנות שבה אנו דנים בחלק אחד מבעיותיה של אוס-אל-פחם, מוצא אני לנכון לגנות את פעולת הרס הבתים שבוצעה אתמול בכפר מועייה ובסביבת אוס-אל-פחם. פעולה שבה בוצע פשע של הריסת שישה מבני מגורים. אני מגנה את הריסת מבני המגורים, המתבצעת כסיטונות בימים אלה בכפרים הערביים. אין כאן דאגה לתכנון ולקיום החוק, אלא ביטוי למדיניות החנק כלפי היישובים התושבים הערביים. אני קורא בהזדמנות זו להפסיק את מדיניות הרס הבתים.

היור"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, רק חבר כנסת אחד נרשם מהסיעות, ואני מזמין אותו — חבר הכנסת מאיר כהנא, בבקשה. שר החקלאות יסכם את הדיון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

סליחה, אדוני היושב-ראש, הודעתי שאני נרשם, ואני נמצא פה. אני מצטער שזה לא נקלט.

היור"ר א' נחמיאס:

למי הודיע אדוני?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

טלפנו הבוקר והודענו.

היור"ר א' נחמיאס:

אומר לך משהו? — ראיתי שאחה יושב, ואמרתי: אני חושב שחבר הכנסת מיעארי רוצה לדבר, אבל אצלי זה לא היה רשום. שאחתי את סגנית המזכיר אם חבר הכנסת מיעארי נרשם, והיא אמרה לי: לא. אמרתי: טוב, יכול להיות שהוא מעוניין לשמוע את הדיון הזה ולכן הוא יושב, וטעיתי שחשכתי שהוא רוצה לדבר. גם אני ניחשתי שאחה פה כדי לדבר, וידאתי כמזכירות ואמרתי לי: לא, הוא לא נרשם.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הודיעו בטלפון. אני מבקש לדבר.

היור"ר א' נחמיאס:

בסדר, בבקשה, חבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הפסיקו את זרם המים באוס-אל-פחם. סקנדל, שערורייה. הרי כל מדינה שפויה היתה צריכה להפסיק את אוס-אל-פחם. אם קיים מושג של קן נחשים ועקרבנים, מושג זה בא לתאר את אוס-אל-פחם.

הפקידים המיישמים את מדיניות האפליה והקיפוח, כמו השרים המעצבים את המדיניות הזו, מעכירים את היחסים בין היהודים לבין הערבים ומכשירים את הקרקע שעליה צומחים זרעי הפורענות.

כל ממשלה בעולם, שהיתה נוהגת באזרחיה היהודים כפי שממשלת ישראל נוהגת באזרחים הערבים, היתה מוקעת על-ידי דעת הקהל העולמית כממשלה אנטישמית, ובצדק.

מצב זה חייב להשתנות, ויפה שעה אחת קודם. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיעארי, כבוד השר, בבקשה.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית — העובדות. חבר הכנסת תופיק טובי, גם אתה עצמך אמרת, שאתה רוצה לסתור כמה עובדות שלי, וציגת שבעצם הימים האלה רק משקיעים הרבה מאוד בהחלפת צנרת. צנרת מחליפים רק כשהיא נרקבה ויש פחת במים. אם כך, זה לא סותר את העובדה שיש פחת גדול.

תופיק טובי (החזית הרמקרטית לשלום ולשוריון):
אתה דיברת על ניהוק של מים.

שר החקלאות א' נחמקין:

לא. למען הסדר הטוב, אחזור. לא יכול להיות ניהוק בגלל הפחת. אמרתי שכאשר יש פחת גדול, ובימים חמים, אם אין אגירת מים מספקת — פשוט אין מים. אתה חזקת את רכבי כשאמרת שבימים אלה מחליפים צנרת. למה מחליפים? — כי גם הרשות המקומית באוס-אל-פחם יודעת, שהצינורות הפגומים לא מאפשרים אספקת מים, הם לא מאפשרים לחץ מים בצניור, כי הוא נסתם עם השנים ומוכרחים להחליף אותו.

שנית, אמרתי אז, ואני חוזר על כך היום: אין זה מחובתה של "מקורות" לראוג למאגר או לצנרת מקומית. זה פשוט איננו מתפקידה. היא צריכה להגיע עם המים לשטח. נקודה. אני מכטיח ומתחייב, ש"מקורות" תגדיל את כמות המים שהיא מספקת, בהתאם לקצב גדילת האוכלוסייה. זה מופיע בחקנות, זה מופיע בהוראות שלי. מדי פעם אנחנו בודקים את מספר הנפשות ביישובים ומערכנים את כמות המים בהתאם לו. אם היה שם פיגור כלשהו, בהחלט נתקן אותו.

אני גא בכך שהיום כ-90% מהיישובים, על אף מצוקת המים, אין כל בעיה לגבי מי שתייה. אגב, אני רוצה לציין לשבח את עיריית ירושלים, שבה קיים הפחת הכי נמוך בארץ, וזאת תוצאה ממודעות שמקורה בשנים שבהן לא היו מים לשתייה, ושאלו אותם מבורות. אני עוד זוכר ימים שגם באוס-אל-פחם הביאו מים מן המעיין, אך שם יש כמות מרדעות לפחת מאשר בירושלים, שהיא עיר מורכבת מאוד מבחינה טופוגרפית.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

בגלל התקציבים והרשת, הכול נפל.

שר החקלאות א' נחמקין:

זה נכון, אבל אני מוכרח לחזור ולומר, שהרשת היא בעיה מקומית. עיריית ירושלים לוקחת הלוואות וכונה רשת, ואת ההלוואות היא מחזירה מגביית מסים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אולי גם עיריית אוס-אל-פחם תיקח הלוואות.

שר החקלאות א' נחמקין:

היא צריכה לקחת הלוואות, והיא צריכה לגבות מסים —

היו"ר א' נחמיאס:

אין לך מה להציע. דיברת, השתתפת בדיון.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אמרתי מה שאמרתי.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות היבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי. בבקשה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, היישוב אוס-אל-פחם יכול לגלם ולסמל את המשבר המתמשך שבו שרירות כל המועצות המקומיות הערביות.

רק הבורק נפגשו נציגי ועד ראשי המועצות הערביות עם המנהל הכללי של משרד הפנים בניסיון לקיים הבטחה שנתן מר שמעון פרס כאשר היה ראש הממשלה, עוד בשנת 1985, לחתן עיוותים, לבטל את האפליה ולשפר את המצב. פגישה זו באה לאחר שהוועד הודיע כי הוא מתכוון להכריז שביחה שתקיף את כל הסקטור הערבי כמחאה על המצב שאליז נקלעו המוסדות כתוצאה ממדיניות האפליה ואי-קיום סיכומים והבטחות.

לאור הניסיון אני מרשה לעצמי להתבא, כי הבעיות לא יפתרו והשביחה כן הפרץ, אף שאני לא רוצה בה כי אני רוצה שהבעיות יפתרו. אשמח לשמוע הערב בחדשות, שהגיעו לסיכום המשביע את רצונם של כל הצדדים.

כבוד היושב-ראש, אוס-אל-פחם הוא היישוב הערבי היחיד שהוכרז כעיר במדינת ישראל, אולם, מה משנה המעמד כשמדובר בערבים? עיר או כפר, עירייה או מועצה מקומית — כולם בסירה אחת.

אגב, השם אוס-אל-פחם פירושו מקור הפחם. בזמנה, כאשר תעשיית הפחם שגשגה, היה הדבר לברכה. כיום אין פחם, האדמה והתעלה, היערות נסגרו ונשאר רק השם והצבע שמדיניות האפליה והתנן של משרד הפנים והאוצר רוצים להנציח. במצוקתם כי רבה, ניסו התושבים לשנות מזל וקראו לעירם אוס-אל-נור — מקור האור, במקום אוס-אל-פחם — מקור הפחם, בתקווה לשפר את המצב.

עד היום, מדיניות הדי הקשה שנוקטת הממשלה נגד המועצות הערביות ונגד האזרחים הערבים מונעת כל שיפור. המצב הולך ומחמיר. מדיניות זו מתפשטת גם לסביבה של אוס-אל-פחם. רק אתמול לפנות בוקר נעשה מעשה נבלה כאשר השלטונות הרשו שיהיה בתים, ארבעה בתים ככפר מועזיה ושני בתים בכפר-ערה. עשרות תושבים נשארו בלא קורת גג. הפעולה כרוצה כמעשה של גנבים בלילה, בחסות כוחות גדולים של משטרה ומשמר הגבול, תוך שימוש בהליקופטרים וכטענה כי באו כשעה מוקדמת של הבורק לכבות שרפה בסביבה, שרפה שלא היתה ולא נבראה.

כבוד היושב-ראש, המראה שנגלה לעיני אתמול, שעות אחדות לאחר ההריסה, דמה למראות השכיחים בשטחים הכבושים: השלטון מתנכל לאזרחים כאילו הם ארבים שיש להדבירם. במועזיה ובכפר-ערה הורסים בתים. באוס-אל-פחם השכנה משתמשים במים כשית נגד התושבים. את השריחות המקומיות הערביות מחניקים באמצעות תקציבים דלים ומפלים, ואילו מוסדות החינוך ביישובים הערביים מופקרים ומחנחים.

אנחנו משמיעים היום את עקת האזרחים הערבים כמדינת ישראל, שנשבעו להיאבק למען שוויון ולהגן על זכויותיהם.

רשיון, אם יכנו, יהרסו להם את הבית. הרשות המקומית תדע שצריך להרוס את הבית, כי הוא נבנה בלי רשיון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

כבוד השר, מאחר שאמרת שזאת שיחה, אני מבקש לומר

— — —

שר החקלאות א' נחמקין:

כן, אבל ברשות היושבי-ראש.

הדיר א' נחמאיס:

בבקשה, אם אתה מסכים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

ביישוב יהודי יש תוכנית מתאר העונה על כל התנאים, שם אין צורך לבנות בלי רשיון. איך אפשר להשוות את המצב שם למצב ביישוב שאין בו תוכנית מתאר? צריך להיות בסיס משותף כדי שההשוואה תהיה הגיונית.

שר החקלאות א' נחמקין:

זה נכון, אך לא מדויק. נכון שכבר הערבי יש מקומות רבים יותר שאין לגביהם תוכנית מתאר מעודכנת. בעבר היתה תוכנית מתאר, היא איננה מעודכנת, ואז פורצים. במקרים אלה ההתייחסות שונה. אני מוכן לתתם על כך שהורסים רק במקומות שלבנייה הבלתי חוקית בהם אין כל קשר לשום תוכנית מתאר עתידית לבנייה, אלא זו בנייה סתם של מי שיש לו קרקע באיזה מקום, של מי שנוח לו לבנות והוא בונה היכן שהוא רוצה. במקרים כאלה מוכרחים להתייחס לכך. בעניין זה ביקרתי באוס-אל-פחם, שיש בה בתים רבים שנבנו בלי רשיון, ואמרתי לאשר את כולם. אין שום היגיון להרוס למישהו בית במרכז אוס-אל-פחם מפני שהוא בנה בלי רשות כי לא היתה תוכנית מתאר מפורטת. אמרתי: למה להרוס? הלא מחר הוא יקבל רשיון ומישהו אחר יבנה. אבל כשכוננים על גבעה שאין לה שום קשר עם תוכנית המתאר העתידית — למען הסדר, אסור שזה יימשך.

אני ממליץ שבתום הדין יקבלו את דברי, בתקווה — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא הבטחת דבר.

שר החקלאות א' נחמקין:

לא, הבטחתי את הדבר החשוב ביותר: אני אחראי לכך שכל כמות מים, לפי ההקצבה המקובלת, תעמוד לרשות אוס-אל-פחם כראש הצינור העירוני, על-פי הנתון המעודכן על היקף האוכלוסייה בשנה האחרונה. זו הבטחה המחייבת את "מקורות" למאמץ, והיא חייבת בו.

היתר לא היה על "מקורות". אני לא יכול להשיב בשם משרד הפנים לגבי תקציבים למאגר. צריך לפנות בעניין זה למשרד הפנים, ואיני רוצה להתחייב בשמם. התחייבתי מצדנו, כספקי המים, שלא יחסרו מים לאוס-אל-פחם כראש הצינור המקומי. אני חושב שאת זה צריך לקבל אפילו בכרכה, ואתה רשאי לומר להם שאת זה אתה הסדרת בשבילם, לא אני. זה אשר להיבט הפוליטי של הימים האלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא נחיה על טובות. אם אתה מבטיח לקיים שירות — זו זכותם של התושבים.

שר החקלאות א' נחמקין:

אתה צודק. אני מבטיח את זה בהנאה, ואני אומר זאת

למען התושבים, לרווחתם. אי-אפשר לחכות ככול לתקציבי המדינה.

לפני שבועיים נגרמה לי הגאה, כשביקרתי בנצרת. ככיתו של עובד משרד החקלאות. זה בית נאה מאוד, היה תענוג להיות אורח בו. בגמר הביקור אמרתי לו: אני צריך להזמין אותך לביתי. אך תהיה לי קצת הרגשת נחיתות — הדירה שלי לעומת הדירה שלך. את זה אני מספר כאן בפעם העשירית. בגלל מנטליזם, בגלל חפיסת עולם, הבתים גדולים מאוד, מרווחים, והריהוט יוצא מן הכלל. ביתו של הערבי הוא מבצרו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

אין סכנה שיהרסו את הבית הזה?

שר החקלאות א' נחמקין:

אין שום סכנה שיהרסו אותו. גם על זה עוד אומר מלה. כמה בתים הורסים?

תענוג לבקר בבתי האלה. ביום שישי האחרון הייתי בגוש-חלב, ביקרתי שם אצל כמה תושבים. כל בית יפה ממשנהו. כל הכבוד. על זה אף אחד לא יכול לכקר אותם, יש לכרך אותם ולומר "כל הכבוד" על מה שעשו. אבל, לעתים זה נעשה על חשבון השירותים הציבוריים שנותנת הרשות המקומית. יש שם קושי נורא לגבות מסים, וזה לא תואם את רמת הדיור.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה זה שייך?

שר החקלאות א' נחמקין:

כשרמת הדיור היא כזאת, סימן הוא שהתושבים יכולים להקצות חלק גדול יותר מהכנסתם לשירותים למענם הם, לא בשביל זרים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הרשויות המקומיות הערביות גובות היום מסים כמו בכל מקום בארץ. אל תחזרו על הטענה שלא גובים מסים.

שר החקלאות א' נחמקין:

תמיד אחזור על טענה שנראית לי הגיונית. אני לא עושה את זה לשם הפולמוס, זו דעתי. אני עצמי בא מיישוב קטן, שלולא גבינו בו מסים גבוהים, לא היינו יכולים לתת שירותים, לרכוש צנרת, כיוב, בית-חרבות. אין למתיישבים כרידה, והם משלמים מס גבוה יותר, מפני שזה חשוב כמו לרדת את הבית. זאת הסיבה.

יכול להיות שכרשויות המקומיות הערביות גובים לפי החוק מינוס. אם זה לא מספיק, צריך לקחת יותר. זאת פשוט עצה חברית: צריך לגבות יותר מכפי שנקבע בחוק כדי שתהיה רמת חיים גבוהה, כדי שתהיה רווחה. לא צריך לחכות תמיד למשרד הפנים.

אומר משפט בעניין הריסת בתים, אם כי זה לא כל כך ממין העניין. אני אומר, ובאחריות, שההתייחסות לבנייה הבלתי חוקית בסקטור הערבי היא הרבה יותר פשרנית מאשר בסקטור היהודי. אני אחראי לחלק מזה, ואני אומר לך את הדברים באחריות גמורה. אין כאן היום אנשים רבים, אין היום טלוריה, ואת שיחה בינינו. ההתייחסות לגבי הסקטור הערבי פשרנית הרבה יותר. אי לו ליהודי מנהלל אם יבנה בלי רשות. ללא אישור. הוא לא מעלה זאת כלל על דעתו, כי יהרסו לו את הבית. רצים אחרי משרד הפנים, בוכים לפני שיש ביורוקרטיה, רצים שנחיים ולא מקבלים רשיון, אבל לא מעזים לבנות בלי

המערכת כדי להתאים את עצמה לאספקה הסדירה, ושהכנסת תמליך בפני הממשלה, אם דנים באופן קונקרטי על אספקת המים, להקציב את הסכום הצנוע של 3 מיליוני שקלים כדי לבנות את המאגר, כי בלעדיו לא ישתנה המצב; ואדוני שר החקלאות, הממונה על מינהל מקרקעי ישראל, ידאג לכך שהמינהל יאשר את החלטה.

כרשות היושב-ראש, אני מבקש להציע סיכום לדיון הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

מאחר שראיתי שמצאת הבנה מלאה עם שר החקלאות, אני מציע שתפסח על הסעיף הראשון. אשר לסעיף השני, ראיתי ששר החקלאות מסכים אתך, ולכן יכול להיות סיכום פה-אחד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מקבל את ההצעה. אני רושם את התחייבות השר לקיים את תוכניתה של "מקורות". לכן אני קורא את הסעיף השני:

כדי להבטיח אספקת מים ל-25,000 תושבי אוס-אל-פחם ולמנוע הישנות הפסקת זרם המים לעיר — דבר הגורם סבל רב לחושבים — נוסף על התחייבות "מקורות", הכנסת תובעת מהממשלה להקציב את הסכומים הדרושים בסך 3 מיליוני ש"ח, כדי שעיריית אוס-אל-פחם תוכל לפתח ולשקם את רשת הצינורות ולבנות איגוס נוסף לאספקת מים סדירה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת חופיק טובי. אנחנו עוברים להצבעה על הצעת הסיכום כפי שהביא חבר הכנסת חופיק טובי.

ה צ ב ע ה

כעד הצעת הסיכום שהובאה עלי-ידי
חבר הכנסת ת' טובי — רוב
נגד — אין
הצעת הסיכום שהובאה עלי-ידי חבר הכנסת
ת' טובי נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

ההצעה נתקבלה פה-אחד.

יאיר צבן (מפ"ם):

אילו ידעתי שהכניסה שלי לאולם מביאה לאחדות רחבה כזו, הייתי מרבה — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יאיר צבן, כיוון שלא שמעת את דברי הסיכום של שר החקלאות יכולת להרשות לעצמך לומר את מה שאמרת. אילו שמעת אותם — אני בטוח שהיית מצטרף אל כולנו.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מתר במועדה, ישיבה זו נעולה.

ברצינות. זו חובתנו, ואני שמח שאנחנו יכולים לתת את הישדות הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החקלאות. חבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, העליתי את הנושא כדי שגם הכנסת תביע את דעתה בכעיה כאובה שעל הממשלה התורבה לפתור אותה. מה שהשר ענה — יפה וטוב שהבטיח לקיים את האספקה הנחוצה, הגוברת מדי שנה בשנה, לעיר אוס-אל-פחם, אבל הוא פטר את חברת "מקורות" מאחריותה להבטחת אספקה סדירה שתגיע גם לבתים.

אדוני השר, הנושא הוא לא רק באחריותה של העיר. זו אחריותה של מועצת העיר, נכון, אבל זו גם אחריותה של "מקורות"; למשל, בהפסקה הקודמת באספקת המים, כשהמשאבות שלכם לא פעלו כפי שצריך, והמים לא הגיעו למקומות הגבוהים בעיר. זו אחריותה של "מקורות", וחובתך לדאוג גם לתיקון המצב.

אני פונה אליך כאל נציג הממשלה. אתה לא רק שר החקלאות, אתה שר בממשלה, אומנם אינך מחליט בשביל משרד הפנים, אבל הקציבי הפיתוח שהממשלה ומשרד הפנים מקציבים הם מתחת למינימום הדרוש להבטיח פיתוח מפעלים חיוניים כמו מפעל המים באוס-אל-פחם.

מועצת עיריית אוס-אל-פחם, עם כל הסכום הזעום שהיא מקבלת — 300,000 שקל לשנה לפיתוח, מקציבה שלישי מזה לחיקון והחלפת צנרת המים, זו מעמסה גדולה על העירייה, והיא עשתה עבודה רבה בשלוש השנים האחרונות כשהחליפה 15,000 מטר צנרת ישנה, ועכשיו עוד 2,500 מטר בביצוע. זו עבודה גדולה שהעירייה עושה, וחייבים לציין זאת. העירייה, כמו כל רשות מקומית ערבית, גובה מסים לשירותים ולפיתוח, ואני מבקש שדוברי הממשלה, בהתייחסם להקצבות ולתוכות של הממשלה כלפי הרשויות המקומיות הערביות, יחדלו להתלות בענף הזה, שהרשויות המקומיות הערביות אינן גובות מסים או גובות פחות מהרשויות האזרחיות במגזר היהודי. זה לא נכון. כיום יש גם הנחיות של משרד הפנים שהן חייבות בהן. והעובדות הן שעיר כמו נצרת גובה מסים כמו כל עיר אחרת בארץ, באותו גובה, לפי אותן אמות המידה. כך גם המועצות המקומיות האחרות. הגימוק הזה מוכרח לרדת, הוא לא קיים.

שר החקלאות א' נחמיאס:

הוא מוכרח לרדת רק אם הוא לא נכון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מפני שהוא לא נכון. עובדה היא, שעד היום הזה המענקים וההקצבות לרשויות המקומיות הערביות הם 21% בממוצע לגולגולת ממה שנהוג ברשויות המקומיות האחרות. זו עובדה. אפילו משרד הפנים איננו חולק על כך. אבל הוא אומר שזו ירושה של שנים, ואנחנו נתגבר עליה בברות הזמן. מרוצח הזמן לא יכולה להימשך עד אין סוף.

אני מצייך כסיפוק את ההכטחה שלך, אבל חשוב גם ש"מקורות" תתחייב שלא תהיינה תקלות, שהיא תשנה גם את